

Kinnitatud
MTÜ Virumaa Koostöökogu
üldkoosolekul 03.11.2017
Muudetud
MTÜ Virumaa Koostöökogu
üldkoosolekul 13.01.2017
Muudetud
MTÜ Virumaa Koostöökogu
üldkoosolekul 12.01.2018

Virumaa Koostöökogu strateegia 2015–2023

Sisukord

Sisukord	2
Lühendid ja mõisted	4
Sissejuhatus	6
1.Virumaa Koostöökogu ülevaade	7
1.1 <i>Tegevusgrupp ja liikmeskond</i>	7
1.2 <i>Juhtimine ja töökorraldus</i>	10
1.3 <i>Eelmise strateegia täitmine</i>	11
1.4 <i>Tegevuspiirkonna hetkeolukorra analüüsi kokkuvõte</i>	17
1.4.1 <i>Arenguvajadused</i>	17
1.4.2 <i>Arengupotentsiaal</i>	20
1.5 <i>Tegevuspiirkonna erisuse põhjendus</i>	25
2.Strateegia 2015-2023	27
2.1 <i>Visioon ja arenguvaldkonnad</i>	27
2.2 <i>Strateegilised eesmärgid, mõõdikud ja meetmed</i>	27
2.2.1 <i>Eesmärgid ja mõõdikud</i>	27
2.2.2 <i>Meetmed</i>	28
2.3 <i>VIKO strateegiakaart</i>	30
2.4 <i>Strateegia uuendusliku ja integreeritud olemuse kirjeldus</i>	31
2.5 <i>Strateegia koostamise protsess</i>	32
3.Strateegia elluviimise tegevuskava	34
3.1 <i>Meetmete valiku üldine põhjendus</i>	34
3.2 <i>Meetmete kirjeldus</i>	34
3.2.1 <i>Meede 1 – Mikroettevõtluse arendamine</i>	34
3.2.2 <i>Meede 2 – Turismiteenuste ja –toodete arendamine</i>	37
3.2.3 <i>Meede 3 – Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine</i>	38
3.2.4 <i>Meede 4 – Piirkonna kompetentside tõstmine</i>	39
3.2.5 <i>Meede 5 – Noorte aktiveerimine ja kaasamine</i>	41
3.3 <i>Võrgustumine ja koostöö</i>	44
3.3.1 <i>VIKO piirkonna võrgustike arendamine</i>	44
3.3.2 <i>VIKO-väliste võrgustike arendamine</i>	45
4.Strateegia rakendamise juhtimine ja seire	47
4.1 <i>Strateegia rakendamine</i>	47
4.2 <i>Projektide hindamine</i>	47
4.2.1 <i>Hindamisprotsess</i>	47
4.2.2 <i>Hindamise korraldus ja kriteeriumid</i>	49
4.3 <i>Seire ja uuendamise kord</i>	50
5.Strateegia rahastamiskava	52
6.Sidusus teiste arengudokumentidega	53
Kasutatud materjalid	58
Lisa 1. Tegevuspiirkonna hetkeolukorra analüüs	59
1. <i>Elanikkond</i>	59
2. <i>Majandus</i>	65

2.1 Majanduse üldiseloostus	65
2.2 Ettevõtlus omavalitsustes	71
2.3 Turism	72
2.4 Omavalitsuste finantsid ja võimekus	76
3. <i>Avalikud teenused</i>	79
3.1 Alusharidus	79
3.2 Üld- ja huviharidus	79
3.3 Sotsiaalvaldkond	80
3.4 Sport ja vaba aeg	81
4. <i>Kodanikuliikumine</i>	83
Lisa 1.1 Elanikkonna dünaamika perioodil 2005-2014 – täiendav tabel	85
Lisa 1.2 Sünnid, surmad ja loomulik iive perioodil 2005-2013 – täiendav tabel	87
Lisa 1.3 Töötus perioodil 2005-2014 – täiendav tabel	88
Lisa 2. Virumaa LEADER tegevusgruppide koostöökokkulepe	90
Lisa 3. Memorandum tegevusgruppide koostööst kalanduse tegevusgrupiga	92
Lisa 4. Koostööprogramm Viru Toit	93
Lisa 5. Koostööleping Ungari tegevusgrupiga	95
Lisa 6. Koostööleping Soome tegevusgrupiga	96

Lühendid ja mõisted

- ❖ **VIKO** – Virumaa Koostöökogu
 - ❖ **EL** – Euroopa Liit
 - ❖ **MAK** – Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020
 - ❖ **KOV** – kohalik omavalitsus
 - ❖ **MTÜ** – mittetulundusühing
 - ❖ **SA** – sihtasutus
 - ❖ **KIKO** – Kirderanniku Koostöökogu
 - ❖ **IVEK** – Ida-Viru Ettevõtluskeskus
 - ❖ **VRKÜ** – Virumaa Rannakalurite Ühing
- **Leader** (Prantsuse keeles: *Liaison entre Actions de Développement de l'Economie Rurale* - seosed erinevate maamajanduse arengu tegevuste vahel) – Euroopa Liidu algatusprogramm, mille abil edendatakse elu maapiirkonnas. Programmi rakendatakse piirkonna arengustrateegia kaudu, mis on ettevalmistatud kohalike inimeste algatusel ja koostöös. Programmi ülesehitus soosib kohalike inimeste algatusvõimet ja teotahet oma kodukoha arendamiseks läbi erinevate võimaluste ja koostöövõrgustike.
 - **Maapiirkond** – haldusüksus, kuhu alla kuuluvad külad, alevikud/alevid ning alla 4000 elanikuga linnad.
 - **Koostöövõrgustik** – vabatahtlikkuse alusel koondunud ühiste huvide ja tegevusvaldkonnaga inimeste/organisatsioonide kogum, kus toimub eesmärgipärane suhtlemine ja tegevus uue teadmise loomiseks, vastastikuseks õppimiseks, arenguks jne.
 - **Indikaator (mõõdik)** – mingi nähtuse olemasolu näitaja, vahend mingi suuruse ligikaudseks mõõtmiseks. Indikaatoriga saab objektiivselt mõõta, kas tegevuse mõjul on soovitud muudatused toimunud. Indikaatorid jagunevad:
 - **väljundindikaatoriteks** – mõõdab programmi/projekti abil rahastatud tegevusi ehk otseseid tulemusi (nt tee ehitamine, koolituste arv);
 - **tulemusindikaatoriteks** – iseloomustab programmi/projekti tulemusel loodud kasu või hüve, mis on mõõdetav vahetult või teatud aja möödudes pärast programmi/projekti lõppemist (nt täienduskoolituse edukalt läbinute osakaal, loodud töökohtade arv);
 - **mõjuindikaatoriteks** – iseloomustab programmi rakendamisel saavutatud pikaajalisi positiivseid üldisi trende (nt elanikkonna kasv, keskmiste sissetulekute kasv jms).
 - **Innovatiivsus (uuenduslikkus)** – uus või olulisel määral parendatud toode (kaup või teenus) või protsess, uus turundusmeetod või uus organisatsiooniline meetod, äriavõtte, töökoha organiseeritus või välissuhe (ELi ja OECD ühine definitsioon).
 - **Ettevõtlikkus** – inimest iseloomustav ja tema käitumist suunav hoiakute kogum, mida iseloomustab tahan-suudan-teen suhtumine. Ettevõtlikkus võib väljenduda erinevates ühiskonnaelu vormides, sh nii ettevõtluses, kodanikuühiskonnas kui ka avalikus sektoris.

- **Ühisprojekt** – projekt, millesse on kaasatud vähemalt kaks üksust, kellest vähemalt üks ei ole kohalik tegevusgrupp. Ühisprojekt viiakse ellu tegevuskava raames, mille kestvus on kolm aastat.
- **Koostööprojektid** - koostööprojektid on tegevusgruppide vahelised ja rahvusvahelised projektid. Koostööprojektide esitamise otsustab üldkoosolek. Projektide eelarvevahendid eraldatakse vastava aasta projektitaotlustele ettenähtud summast üldkoosoleku otsusega.
- **Kogukonnateenus** – kogukonna liikmelt kogukonna liikmetele pakutav teenus, mis lähtub kogukonna vajadustest. Tegu on mittemateriaalse väärtusega, mis on suunatud külakogukondade, kus tururegulatsioon mingites valdkondades ei toimi, arengule ja seal töökohtade loomisele. Kogukonnateenusteks võib teatud tingimustel lugeda näiteks avalikku kööki, lastehoidu, pesumaja jms¹.
- **Kohaliku tegevusgrupi toetuse jooksvad kulud** – kulud, mis on seotud kohaliku arengu strateegia rakendamise juhtimisega, sh tegevuskulud, personalikulud, koolituskulud, suhtekorraldusega seotud kulud, finantskulud, võrgustikutööga seotud kulud.
- **Kohaliku tegevusgrupi toetuse elavdamiskulud** – kulud, mis tehakse eesmärgil soodustada sidusrühmade teabevahetust ja edendada strateegiat ning toetada potentsiaalseid toetuse saajaid tegevuste väljatöötamisel ja taotluste koostamisel.

¹VIKO piirkonnas pole strateegia koostamise raames konkreetselt määratletud kogukonnateenuseid, mille järgi on vajadus ette tuvastatud. Sellest tulenevalt käsitletakse kogukonnateenuste võimalikke projekte juhtumipõhiselt.

Sissejuhatus

Virumaa Koostöökogu strateegia 2015-2023 on aluseks kohaliku Leader-grupi tegevustele nimetatud perioodil. Strateegia kirjeldab piirkonna arendamiseks püstitatud eesmärgid ning nende saavutamiseks rakendatavaid meetmeid. Strateegia elluviimine toimub Maaelu arengukava 2014-2020 LEADER meetme toel.

VIKO strateegia loob aluse eesmärkide saavutamiseks ning selleks vajalike tegevuste teostamiseks, keskendudes põhiliselt:

- mikroettevõtlike toetamisele ennekõike turismivaldkonnas;
- kogukonnale vajaliku elukeskkonna kvaliteedi kujundamisele;
- noortele;
- nutikatele energialahendustele.

Need on tähtsaimad arengusuunad, et pakkuda lahendusi piirkonna kõige olulisematele väljakutsetele – elanikkonna vähenemisele ja vananemisele.

Strateegia dokument koosneb kuuest osast ja lisadest. Esimeses osas antakse ülevaade VIKOst Leader-tegevusgrupina, tuues sh välja piirkonna peamised arenguvajadused ja -potentsiaali. Teine osa sisaldab strateegiat, käsitledes visiooni ja strateegilisi eesmärgid. Strateegia elluviimise tegevuskava on ära toodud kolmandas osas, sh võrgustumise ja koostöökava. Neljas osa keskendub strateegia rakendamisele ning seirele. Viiendas osas on välja toodud rahastamiskava. Kuuendas osas vaadeldakse VIKO strateegia seoseid teiste asjakohaste arengudokumentidega. Dokumendi lisa 1 asub põhjalikum hetkeolukorra analüüs koos andmetabelitega.

Lähtuvalt strateegiast koostatakse vastavalt Leader-meetme määrusele iga-aastased rakenduskavad.

Strateegia on koostatud koostöös piirkonna ettevõtjate, valitsusväliste organisatsioonide esindajate, kohalike omavalitsuste ja teiste asjast huvitatud isikutega. Strateegia koostamise protsessi aitas läbi viia SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus, analüüsi ja eesmärgid täiendas OÜ Cumulus Consulting.

1. Virumaa Koostöökogu ülevaade

1.1 Tegevusgrupp ja liikmeskond

MTÜ Virumaa Koostöökogu (VIKO) asutati 01. juunil 2006.a Aseri, Lügänuise, Maidla, Rägavere ja Sonda valdade ning Püssi linna, neis tegutsevate ettevõtete ning mittetulundusühingute poolt. VIKO põhikirjaliseks põhieesmärgiks on kohaliku initsiatiivi ja kohaliku elu arendamine, tegevuspiirkonna integreeritud strateegia koostamine, elluviimine ning arendamine, tuginedes kolme sektori partnerlusele.

Alates 2015. aasta algusest hõlmab tegevuspiirkond viie kohaliku omavalitsuse territooriumeid – Aseri, Kohtla², Lügänuise³ ja Sonda vallad Ida-Virumaalt ning Rägavere vald Lääne-Virumaalt. Piirkonda kuulub vallasisesena ka Püssi linn (vt joonis 1).

² Liitus 2015. a alguses, olles eelneval perioodil kuulunud Kirderanniku Koostöökogu koosseisu. Piirkonna terviklikkuse huvides kajastavad VIKO näitajad hetkeolukorra analüüsis ka Kohtla valla omi, kuigi eelmistel aastatel omavalitsus tegevuspiirkonda ei kuulunud.

³ 2013. aasta lõpus ühinesid Lügänuise, Maidla ja Püssi kohalikud omavalitsused Lügänuise vallaks.

Joonis 1. VIKO piirkonna kaart

VIKO tegevuspiirkond asub Virumaa südames Soome lahe rannikul. Tegevuspiirkonna loodus on väga mitmekesine, seal asub palju jõgesid, järvesid, metsi ja soid, samuti on territooriumil merepiir. Piirkonda iseloomustab ja ühendab suurtööstuslik pärand – paiknemine põlevkivi kaevandamise aladel – ja strateegiliste maavarade (fosforiit ja põlevkivi) olemasolu. Strateegia koostamise hetkeks on mitmed endistest tööstusladest võetud taaskasutusse aktiiv- ja seiklustegevusteks (nt Kiviõli Seiklusturismikeskus, Aidu Veespordikeskus).

Kohtla valla liitumine rikastas VIKO tegevuspiirkonda mh mitme olulise turismiobjektiga – Kukruse, Saka ja Ontika mõisad, Valaste juga ning Ontika pankrannik – muutes regiooni veelgi mitmekesisemaks.

Piirkonna omavalitsused, ettevõtted ja vabaühendused on ühiselt tegutsenud 2006 aastast. Piirkonnas on tekkinud ühised traditsioonilised üritused (nt PurFest, Aidu veefestival, Viru Maraton, Kiviõli motofestival, Kukruse mõisa suvised teatrietendused), mis elanikkonda ühendavad. VIKO algatusel on loodud SüdameTee võrgustik, mis seob kohalikke (turismi)ettevõtteid ja kodanikuühendusi. Koostöös naabritegevusgrupiga (Kirderanniku Koostöökogu) on käivitatud koostöövõrgustik Viru Toit (MTÜ Kohalik Toit), mis tegeleb kohaliku toidu propageerimisega ühendades vastavaid Virumaa ettevõtjaid.

Eelnevalt kirjeldatu on kujundanud piirkonnas sarnased väärtused ning loonud tugeva „meie”tunde. Seega on VIKO sisemiselt sidus ja koostööaltis piirkond.

Tegevuspiirkonnas elas Rahvastikuregistri andmetel seisuga 1.01.2015 186 inimest (vt tabel 1 ja lisa 1, tabel 2). Statistikaameti andmetel oli piirkonnasseisuga **01.01.2015 7675 elanikku**. Piirkonna territooriumi suuruseks on 930 km², keskmiseks asustustiheduseks on Statistikaameti andmetel ca **8,3** inimest km² kohta ning Rahvastikuregistri andmetel ca 8,8 inimest km². Võrreldes Ida- ja Lääne-Virumaa keskmise asustustihedusega on see väike.

Kohtla vallata oli Rahvastikuregistri andmetel tegevuspiirkonna elanike arvaks 1.01.2015 seisuga 6569, Statistikaameti kohaselt 6225 inimest.

VIKO piirkonna keskel asub ca 5600 elanikuga Kiviõli linn, mis on lähimavalitsuste elanike tõmbekeskuseks. Lisaks on regionaalpoliitika arenguid silmas pidades tulevikus võimalik kohalike omavalitsuste ühinemine, mille tagajärjel võib Kiviõli linnast saada vald. Seega on pikemas perspektiivis võimalik piirkonna suurenemine. Eelnevast tulenevalt on analüüsis käsitletud ka selle omavalitsuse peamisi näitajaid.

Tabel 1. VIKO tegevuspiirkonna omavalitsused⁴

	Elanike arv 01.2015	Asustustihedus (in/km²)	Pindala (km²)	Elanike arv 01.2015 Statistikaamet
Aseri	1 697	25,3	67,1	1643
Kohtla	1 617	15,9	101,6	1450
Lüganuse	3 118	7,1	439,0	2941
Sonda	889	6,0	148,1	789
Rägavere	865	5,0	173,7	852
VIKO	8 186	8,8	929,5	7675
<i>Kiviõli</i>	<i>5 647</i>	<i>482,6</i>	<i>11,7</i>	<i>5504</i>
Ida-Virumaa	153 317	45,6	3 364,1	
Lääne-Virumaa	61 099	16,8	3 627,8	

⁴ Rahvastikuregistri, Kohalike Omavalitsuste ja Statistikaameti portaali andmed. Täiendatud 15.10.2015

Alates 2006. aastast on VIKO on tegutsenud vastavalt seitsmele Leader-põhimõttele:

1. strateegiate väljatöötamine ja rakendamine alt üles;
2. avaliku ja erasektori kohalik partnerlus;
3. integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed;
4. uuendused;
5. koostöö;
6. võrgustikutöö;
7. piirkonnapõhised kohaliku arengu strateegiad.

Lisaks Leader-meetme üldeesmärgile (tegevuspiirkondade tasakaalustatud arendamine läbi Leaderi põhielementide rakendamise) on VIKO lähtunud oma tegevuses Leaderi spetsiifilistest eesmärkidest:

- ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise;
- sotsiaalse kaasatuse edendamine;
- piirkondlike eripärade parem rakendamine;
- uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine sh kogukonnateenuste arendamisel;
- kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise.

VIKO on olnud laekunud rahastustaotluste hindaja ja vastavate otsuste langetaja kohalikul tasandil. Seisuga 15.10.2015 on VIKO kokku 57 liiget, sh 5 kohalikku omavalitsust, 24 ettevõtet ja 28 vabatahtlikku (vt allolev loetelu). Lisaks teeb VIKO koostööd Kiviõli linnaga (piirkonnasisene omavalitsus) ning aktiivsete inimestega, kellel on soov ühiselt piirkonda arendada.

Omavalitsused

1. Sonda Vallavalitsus
2. Lüganuse Vallavalitsus
3. Aseri Vallavalitsus
4. Rägavere Vallavalitsus
5. Kohtla Vallavalitsus

Ettevõtted

1. Miila Viss OÜ
2. Upline Grupp OÜ
3. Aero Grupp OÜ
4. FIE Peeter Tapner
5. Mereoja Kämping OÜ
6. Warjel OÜ
7. Laane Agro OÜ
8. FIE Kaupo Tihvan Jaagu Talu
9. Nameteks OÜ
10. R.K.Riikal OÜ
11. Valdus OÜ
12. Janapa OÜ
13. Pagarikoda OÜ
14. Viru Haljastus OÜ
15. Purtse Mõis OÜ

Kolmanda sektori organisatsioonid

1. MTÜ Erra Kultuuriselts
2. MTÜ Sonda
Arenduskoolituskeskus
3. MTÜ Purtse küla selts
4. MTÜ Kõrtsialuse Küla Selts
5. MTÜ Püssi Päevakeskus
6. MTÜ Rägavere Valla Huviklubi
7. MTÜ Miila Hiiemäe
8. MTÜ Püssi Avatud Noortekeskus
9. MTÜ Lüganuse Noortekeskus
10. MTÜ Maidla Jahimeeste Selts
11. MTÜ Lüganuse Küla Selts
12. MTÜ Põlula Haridus ja Kultuuri
Selts
13. MTÜ Purtse Jõe Arenduskeskus
14. MTÜ Maidla Mõisa Arendus
15. MTÜ Aseri Valla Huvitegevuse
Selts
16. MTÜ Kalvi Külaselts
17. MTÜ Purtse Vabatahtlik
Merepääste
18. MTÜ Purtse Vabatahtlik Pääste
19. MTÜ Aseri Spordiklubi

16. Kaupex Grupp OÜ
17. Tertur OÜ
18. Puhas Maja OÜ
19. Trogar OÜ
20. Saarevõhma Turism OÜ
21. Erra Agro OÜ
22. Kalwi Kinnisvara OÜ
23. Furmentum OÜ
24. Remetok OÜ

20. MTÜ Maidla Noored
21. MTÜ Ojasaare Loodusmatk
22. MTÜ Mõedaku
23. MTÜ Kiviõli Jahimeeste Ühing
24. SA Aidu Veespordikeskus
25. MTÜ Uljaste Külustuskeskus
26. MTÜ Külaselts KAI
27. MTÜ Rannu Külaselts
28. SA Kukruse Polaarmõis

1.2 Juhtimine ja töökorraldus

VIKO kõrgeimaks juhtimisorganiks on üldkoosolek, mille pädevusse kuulub organisatsiooni põhikirja ja eesmärgi muutmine, strateegia, tegevuskava ja eelarve vastuvõtmine ning muutmine. Samuti kinnitab üldkoosolek juhatuse liikmete arvu ja selle liikmed. Üldkoosoleku pädevuses on ka kõik teised seadusest tulenevad õigused. Üldkoosoleku moodustavad VIKO liikmed. Üldkoosoleku pädevusse kuulub ka tegevusgruppi koostööprojektide heakskiitmine.

Kontrollorganiks on kolmeliikmeline revisjonikomisjon, mille ülesandeks on monitoorida ja kontrollida juhatuse ning töötajate tegevust.

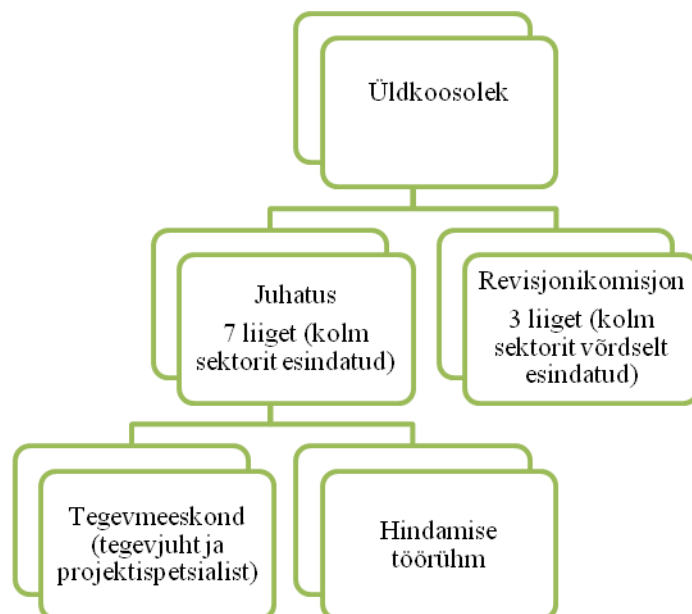
Organisatsiooni igapäevast tegevust korraldab viieks aastaks valitav viie kuni seitsmeliikmeline juhatus, mida juhib esimees. Juhatuse pädevusse kuulub ühingu tegevuse korraldamine, liikmete vastu võtmine ja välja arvamise, strateegia ja tegevuskava koostamise korraldamine, raamatupidamise korraldamine ning aastaaruande esitamine üldkoosolekule. Juhatus vastutab ka põhivara soetamise ja laenude võtmise eest. Juhatuse otsusega võetakse tööle töötajad ning määratakse neile tasu. Juhatuse pädevusse kuulub ühtlasi tegevusgrupi toetuse ja projektitoetustega seotud otsuste langetamine ning komisjonide moodustamine.

Strateegia elluviimise toetamiseks on moodustatud kaks komisjoni:

1. hindamise töörühm, kes valitakse üldkoosolekul ja kes vastutab esitatavate projekttaotluste hindamise eest;
2. seirekomisjon, kes kontrollib rahastatud projektide elluviimist.

Kõikide VIKO juhtimisstruktuuride juures peetakse kinni põhimõttest, et kolmanda ja erasektori esindajad koos peavad moodustama vähemalt 51% igast otsuseid tegeva tööorgani kinnitatud koosseisust.

Organisatsiooni igapäevast tööd juhib tegevmeeskond, kelle kinnitab ametisse juhatus. Meeskonna liikmeteks on tegevjuht ja projektispetsialist. VIKO struktuuri kujutab joonis 2.

Joonis 2. VIKO struktuur

VIKO tegevmeeskonna tööd juhib tegevjuht, kelle ülesandeks on strateegia elluviimine, tegevuste ja eelarvete planeerimine ning nende elluviimise koordineerimine, arendustegevused piirkonnas, igapäevane suhtlemine juhatuse ja liikmetega, koostöö turismivõrgustiku „SüdameTee” liikmetega, turismibrändi Virumaa Süda tegevuskava elluviimise koordineerimine, kohaliku toidu brändi Viru Toit tegevuste koordineerimine, kommunikatsioon erinevate organisatsioonide vahel ning koostöö korraldamine erinevate tegevusgruppide ja rahvusvaheliste partneritega.

Projektijuht tegeleb taotlejate nõustamisega, taotluste tehnilise kontrolli teostamisega, projektitaotluste menetlemisega ning seirekomisjoni töö koordineerimisega. Projektijuht teeb statistikat projektitaotluste kohta ning edastab info vajadusel Maaeluministeeriumile. Lisaks tegeleb projektijuht tegevusgrupi taotluste koostamise ning esitamisega.

Perspektiivis näeb VIKO vajadust veel ühe töötaja (projektijuhi) järgi, kelle ülesandeks oleks konkreetse teemavaldkonna juhtimine nagu kohaliku toidu teema Viru Toit, turismiteema Virumaa Süda, noored ja ettevõtlikkus, rahvusvahelised suhted jne.

1.3 Eelmise strateegia täitmine⁵

Eelmise perioodi strateegia toimevust võib üldjoontes hinnata heaks. Meetmete jaotus oli tegevmeeskonna ja juhatuse hinnangul sobilik ja need toimeisid. Rohkem oleks võinud olla ettevõtluse valdkonda kuuluvaid taotlusi.

Väljakutseks saab pidada kattuvust teiste fondidega: kui raha on võimalik mujalt saada, ei peaks Leader-meetmest projekti toetama (nt traktori ostmine).

Esimesestrategieperioodi positiivsed küljed⁶:

- ❖ tegevusgrupi intriigivaba olemus ja stabiilsus, alt-üles otsustamine;

⁵ Eelmisel perioodil ei olnud Kohtla vald tegevusgrupi liige, seega käesolevas peatükis selle näitajaid kajastada võimalik ei ole – meetmed ei olnud üheselt võrreldavad.

⁶ Leader-meetme strateegiate vahehindamine, Cumulus Consulting OÜ, 2013. Strateegia juhtgrupi arutelu 15.10.14

- ❖ organisatsiooni kompaktsus, liikmete teadlikkus tegevustest;
- ❖ sihipärane liikumine, inimeste kogunemine ühe teema ümber (SüdameTee), koostöö osapoolte vahel (Leader-meetmeta poleks tekkinud);
- ❖ väikese tegevusgrupi suhteliselt kõrge aktiivsus, üle keskmise koostöövõimekus;
- ❖ kolme sektori võrdne kaasatus võrreldes algusaegadega, ka ressursside suhteliselt võrdne jaotumine.

Eelmise perioodi strateegia negatiivsed küljed:

- ❖ tegevusgrupi väiksus, vähe ressursi kasutamiseks, grupp ise saab vähe tegevusi ellu viia;
- ❖ piirkonna rahvaarv – pidev abikõlblikkuse tõestamine;
- ❖ haldusleping ja PRIA-poolne kontroll –suurendas halduskoormust; samas on tänu kontrollile tegevusgrupi majandamine korras;
- ❖ oluliste objektide, Kiviõli Seiklusturismi Keskus ning Kiviõli linna, mittekuulumine piirkonda.

Perioodil 2009-2014 esitati VIKO-le kokku 138 projektaotlust kogumahas ligi 3,7 miljonit eurot (vt tabel 2). Nendest toetati 99 projekti, mis teeb rahastatud projektide määraks 71,7%. Rahastatud projektide kogusummaks oli enam kui 2,5 miljonit eurot.

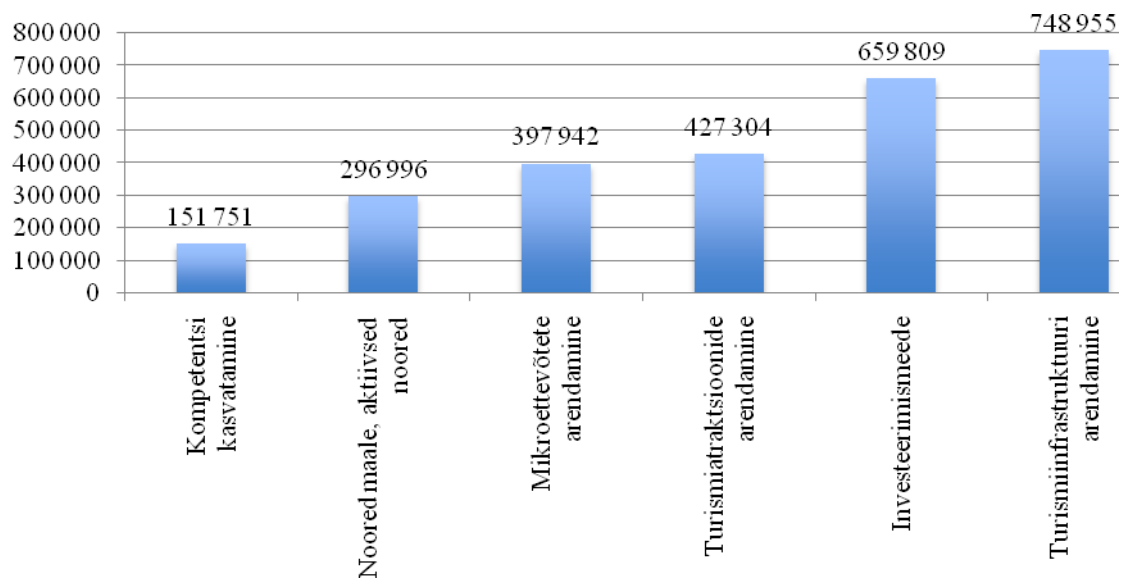
Tabel 2. Ülevaade VIKO-le esitatud projektaotlustest

	Projektide arv	Projektide kogumaksumus (EUR)
Esitatud projekte	138	3 493 821
Rahastatud projekte	95	2 324 432
Mitterahastatud projekte (sh 4 loobumist)	43	1 169 389

Eelmise strateegiaga rahastati kuut meetet:

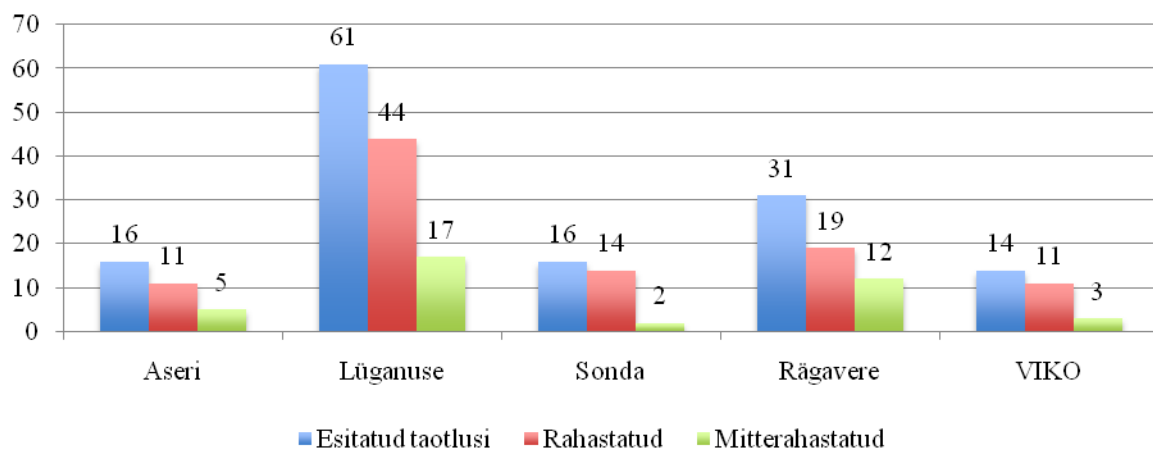
1. kompetentsi kasvatamise meede - piirkonna omavalitsuste, ettevõtjate ja kolmanda sektori teadlikkuse ja piirkonna tuntuse suurendamine ning piirkonna arengule kaasa aitamine;
2. mikroettevõtete arendamise meede - piirkonna ettevõtete arengueelduste parema ärakasutamise kaudu töökohtade loomine;
3. turismi infrastruktuuri arendamine - piirkonna turismiressursside parem kasutamine;
4. turismi atraktsioonide arendamine - piirkonna atraktiivsuse suurendamine külastajatele suunatud toodete ja teenuste väljaarendamise kaudu;
5. aktiivsed noored (algses strateegias “Noored maale”) - noorte kaasamine kogukonna tegevustesse läbi ürituste, koolituste jms aktiivse tegevuse;
6. investeerimismeede - investeeringuline toetus kooskõlmiskohtade võrgustiku arendamiseks ning loodus- ja kultuuriressursside rakendamiseks turismimajanduses (strateegia uuendatud versioonis enam ei rakendatud).

Ootuspäraselt eraldati kõige rohkem rahalisi vahendeid investeeringuteks (vt joonis 3). Kõige enam suunati vahendeid turismiinfrastruktuuri arendamisele ning seejärel investeerimismeetmesse. Kõige väiksem osa toetustest kulus kompetentside arendamiseks.

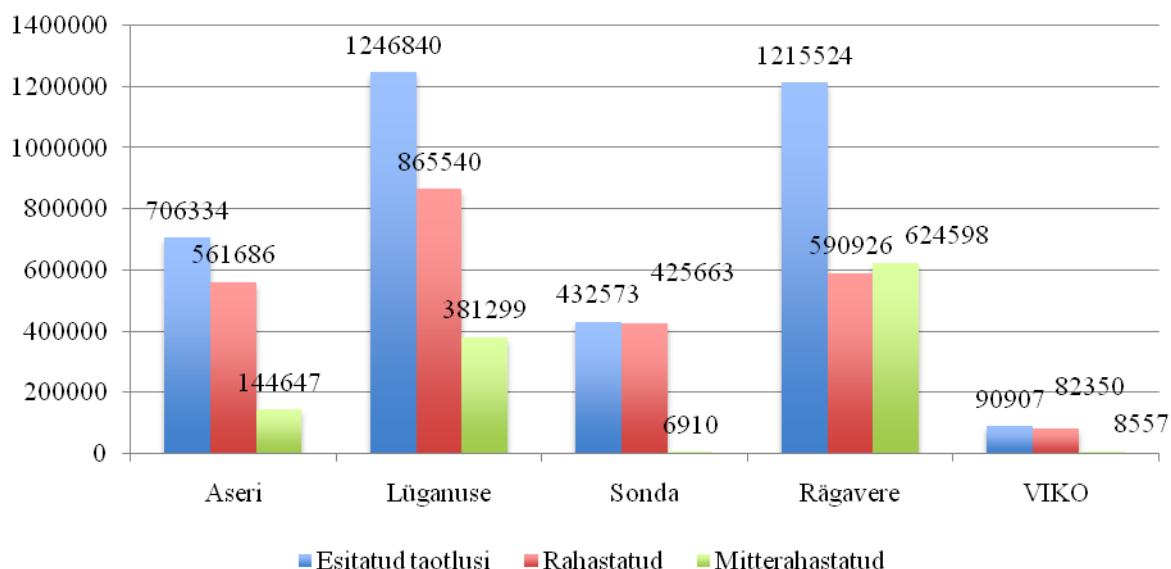

Joonis 3. Vahendite jagunemine meetmete lõikes (EUR)

Kõige enam on toetusi saanud Lüganuse vald, sh ühinenud Püssi linn ja Maidla vald, mis on selle suurst arvestades ka loogiline (kokku esitati 61 projekti, millest rahastati 44 kogumahus 865 tuhat eurot). Kõige vähem on toetusi saanud Sonda. Seejuures on aga tähelepanuväärne, et edukate projektide osakaal on viimase puhul kõige suurem (16 esitatud projektist rahastati 14 kogumahus 425 tuhat eurot). Aseri vallast esitati 16 taotlust, millest rahastati 11, Rägavere vallast 31, rahastati 19 (vt joonised 4 ja 5).

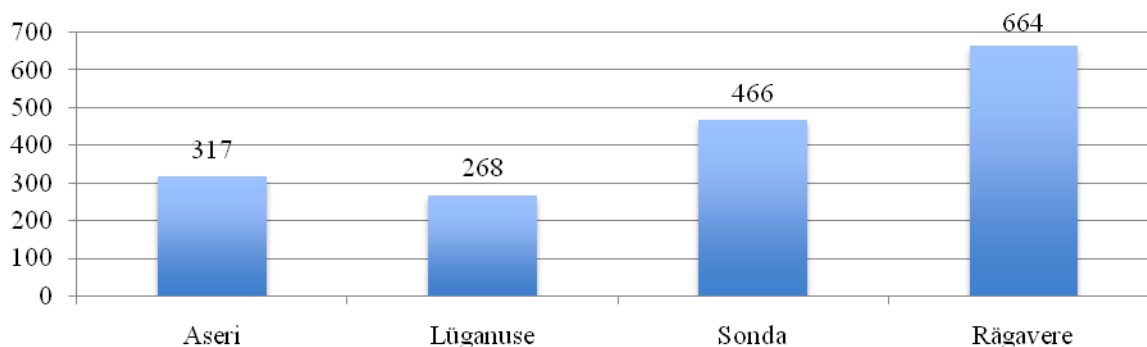

Joonis 4. Taotluste jagunemine omavalitsuste lõikes

Joonis 5. Toetuste jagunemine omavalitsuste lõikes

Hinnates toetuste jagunemist elaniku kohta omavalitsuste lõikes⁷, avaneb küllaltki heterogeenne pilt (vt joonis 6). Ilmneb, et Rägavere puhul on toetus elaniku kohta suurem kui teistes omavalitsustes (nt Lügánuse on saanud 2,5 korda vähem toetusi).

Joonis 6. Toetuse maht elaniku kohta

Selgelt kõige aktiivsemad toetuste taotlejad on olnud vabaühendused, kes on perioodi jooksul esitanud 97 taotlust, millest rahastust sai 73 (74% heakskiidetud taotlustest) kogusummas 1 713 882 eurot (ligi 70% rahastatud projektide kogumahust). Omavalitsuste taotluste arv on olnud väike (vt tabel 3).

Tabel 3. Esitatud taotlused ja maksumused sektorite lõikes

Taotleja	Esitatud taotlusi	Rahastatud	Mitterahastatud
Omavalitsus	5 / 89113	2 / 27187	3 / 61927
Vabaühendus	97 / 2551613	73 / 1713882	24 / 837731
Ettevõte	36 / 1051451	24 / 790363	12 / 261087

⁷ Aluseks on elanike arv seisuga 1.01.2014.

Eeltoodut arvesse võttes on järgmise perioodi väljakutseteks tasakaalu leidmine nii omavalitsuste kui ka sektorite lõikes.

Samuti tuleb kaaluda strateegia täpsemat fookusseerimist ning toimiva tulemuste mõõtmise süsteemi rakendamist. Otstarbekas on määratleda võtmeindikaatorid meetmete lõikes, hinnates selgelt nende täitumist.

Järgnevalt on analüüsitud elluviidud projektide väljundeid ja tulemusi.

Projektide toel on arengutõuke saanud piirkonna turismisektor, paranenud on vaba aja veetmise võimalused. Mh on VIKO toel ehitatud 16 kohaline külalistemaja, kaks infokeskust, kaks kõlakoda, saun, väliköök, ratsaplats, discgolfi väljak, maastikusõidukite rada jms. Paranenud on ka nii ettevõtjate taristu kui ka avalik infrastruktuur, nt on rajatud lambaaed, kaks puurkaevu, biopuhasti, valvesignalisatsioon, välisvalgustus ja drenaaž, rekonstrueeritud külamaja, teenindushoone, jahimaja ja kirik, remonditud laste arenduskeskus/mängutuba, autoremondi töökoda, päevakeskus, noortetuba ja jõusaal, korrastatud kaks parki, ehitatud tee ja parkla.

Umbes pooled projektid on suunatud seadmete ja masinate soetamisele (50 taotlust), sh on toetatud nii ettevõtjate tegutsemiseks vajalikku kui ka avalikus kasutuses olevat. Soetatud on kaks tuugenit, neli traktorit, kaubik, kaheksa ATV-d ja UTV-d, neli järeelhaagist, lumesahk, golfiväljaku muruhooldustehnika, halumasin, kaks elektrigeneraatorit, autoremonditöökoja sisustus, köögiseadmed ja nõud, hosteli mööbel, väliturismi kaardid, jõusaali seadmed, noortetuba mängud, pillid, helitehnika, foto- ja filmikaamerad, termokaamera, arvutustehnika, mööbel, välitelgid, sõudeergomeeter, süstad, kanuud ja RIB paat, ventilatsiooni puhastusseadmed, lammaste kogumis- ja kaalumiseseadmed.

Tegevustest on VIKO toel viidud läbi kuus lastelaagrit, kolm meelelahutusüritust, kolm jõefestivali (Purfesti), paepäev, turismiseminar, lugude kogumine, videofilm, käsitöölaad, neli uuringut, koostatud logo, õppekava ja treeningprogramm, teostatud üheksa ehitusjärelvalvet, valmistatud lumerada ja sõlmitud liitumisleping.

VIKO tegevmeeskonna hinnangul on üheks suurepäraseks projektiks piirkonna kompetentsi vallas olnud jõefestival PurFest, mille toimumist on toetatud kolmel korral. Keskkonna teemaline suurüritus jõefestival PurFest, mille eesmärgiks on tähelepanu toomine keemiatööstuste tegevuse tulemusel reostatud Purtse jõele, on jõudnud nii kaugele, et keskkonnaministeeriumi kaasabil on jõutud lõpuks ka tegudeni. Purtse jõgi koos lisajõgedega on 2014-2015 aasta Jääkreostusobjektide inventariseerimise kavas, Purtse, Erra ja Kohtla jõgedes jääkreostuse likvideerimise KMH programmis. Hetkel juba teostatakse uuringuid ([vt ka ttp://iise.ee/index.php?keskkond](http://iise.ee/index.php?keskkond)).

Kompetentsi meetme alt on kirjutanud projekti ka VIKO ise, projektisisuks oli „Termokaamera FLIR E30 ost, kahepäevane kasutajakoolitus, õppepäev tuuleenergia kasutamise võimalustest ja õppereis Rõuge Energiaparki”. Projekti tulemusena on tekkinud tegevusgrupi liikmete ja omavalitsuste seas suurem huvi keskkonna ja taastuvenergia vastu. Paljud omavalitsused on kasutanud termokaamerat selleks, et läbi viia kontroll hoonete soojapidavuse kohta. Antud valdkond on andnud suurema tõuke uueks programmiperioodiks, kus on kavandatud uus meede energia valdkonnas.

Kompetentsi meetme alt on tegevusgrupp ise panustanud ka piirkonna turismivaldkonda. Üheskoos turismiettevõtjatega on väljatöötatud kohaturundusbränd Virumaa Süda, tekkinud on turismivõrgustik SüdameTee, millel on oma tegevuskava ja piirkonda arendavad eesmärgid mida

täita. Tänu tugevale võrgustikule on toimunud järjepidev töö ja tegevus piirkonna tutvustamiseks laiemalt.

Noortesuunatud on näiteks MTÜ Maidla Noored projekt „Meediaringi läbiviimiseks vajalikud seadmed”. Tänu meediaringi seadmetele on noortekeskus leidnud väga põneva suuna oma tegevustes ning järjepidevalt korraldanud meediaringe. Noored osalevad tihti piirkonna suurüritustel, et filmida toimunut. Valminud on piirkonna kohta mitmeid põnevaid mainefilme. Projekti raames valminud klippe piirkonna seiklustegevuste kohta on võimalik vaadata lehelt <http://maidlameedia.tumblr.com/>.

Ka ettevõtluse valdkonnas on erinevaid põnevaid ning edukaid projekte. Nt hankis kohalik talumees Leader toel külmauto, millega teenindab piirkonna piimaostjaid otse talunikult. Aero Grupp OÜ on kirjutanud mitmeid projekt nii oma töötajate koolitamiseks kui ka innovatiivsete seadmete hankimiseks, mis on abiks ventilatsioonisüsteemide korrastamisel. 2015. aastal sai firma Eesti Gasellettevõtteks. Noortalunikud on hankinud lambakasvatuseks mobiilsed lambaadikud, mis olid piirkonnas uudseks lahenduseks ja on ka aktiivselt kasutuses. Laane Auto OÜ esindaja on noor ettevõtja, kes soetas projektiga autotöökoja tarbeks vajalikud seadmed ning on hetkel kujunendu piirkonnas väga nõutud autoteeninduseks. Oma tegevuse mahu tõttu on ta loonud juurde ka töökohti.

VIKO toel on piirkonda ehitatud külamaja, mille eripäraks on tuuleenergia kasutamine – noored tegijad mõtlesid koheselt ka maja ülalpidamisele. Miila Külamaja on oma suuna võtnud keskkonnateadlikkuse tõstmisele. Piirkonna kaks kõlakoda on Sonda ja Lüganuse vallas. Kõik valdade suurüritused on peetud külaplatsidel, kus kõlakojad asuvad. Kiita on saanud suurepärase heliedastus ja kompaktsus.

Lüganuse Ristija Johannese kirik on piirkonna ainuke kirik. VIKO toetas kiriku põranda rekonstrueerimise projekti. Oluline on, et piirkonna ainuke kirik sai nn päästetud. Põnevaks teeb asjaolu, et rekonstrueerimise käigus tuli lagedale põnev info kiriku kohta (vt <http://pr.pohjarannik.ee/?p=6184>).

Valdkondadest on turismiteema läbi aegade olnud kõige populaarsem. Tegevusgrupp on palju rõhku pannud turismiarendamisele ning väikeettevõtjate aktiviseerimisele. Ühe põneva seminariprojekt viis läbi Tertur OÜ - „Virumaa Koostöökogu piirkonna turismialase ettevõtluse arendamiseks fookusseminari korraldamine”, kus osales ca 90 inimest. Kindlasti andis seminarilt saadud teave kohalikele ettevõtlikele inimeste julgust ja indu, kuna peale seminari tekkis piirkonda uusi ettevõtjaid ning tegusaid inimesi. Piirkonnas on suured nn majakad nagu Kiviõli Seikluskeskus, Aidu Veepordikeskus ning suured tegijad vajavad kõrvale ja väikeste ettevõtjate tuge ja teenuseid.

Eelnevast tulenevalt on VIKO jaoks ka uuel perioodil oluline prioriteet turismi arendamine, kuid lisaks on jätkuvalt tähtis ka muu ettevõtluse toetamine ning elukeskkonna parendamine.

1.4 Tegevuspiirkonna hetkeolukorra analüüsi kokkuvõte

1.4.1 Arenguvajadused

Tabelis 4 on välja toodud VIKO piirkonna, Lääne- ja Ida-Viru maakonna ning Eesti peamised statistilised näitajad⁸. **Tähelepanuväärseimaks on asjaolu, et tegevuspiirkonna elanike arv on viimase kümne aasta jooksul oluliselt vähenenud (ca 2000 inimese võrra ehk ligi 20%).** Elanikkonna vähenemine on tingitud negatiivsest loomulikust iibest (perioodi 2005-2013 aastakeskmise oli -71 inimest) ja väljarändest (aastakeskmise enam kui -110 inimest). Kohtla vallata on tegevuspiirkonna elanike arv kahanenud veelgi kiiremas tempos – 10 aasta jooksul ligi 23%.

Eestis on viimase kümne aasta jooksul kõige noorem ja vanem vanusegrupp (vastavalt 0-6 ja 65+) kasvanud. VIKO tegevuspiirkonnas on aga läbivaks tendentsiks olnud kõikide vanusrühmade vähenemine. Kõige rohkem on kahanenud kooliealiste (7-18) grupp -39,8% ehk 618 noore ja lapse võrra. Lasteaia- (vähenemine 119 lapse ehk 20,5%) ja kooliealiste vanusegruppide kahanemine on endaga kaasa toonud väheneva nõudluse haridusasutuste kohtade järele. See tähendab, et perspektiivis peavad omavalitsused tühjaks jäävatele hoonetele alternatiivseid rakendusi leidma.

Kooliealise vanusegrupi vähenemine kajastub ka õpilaste arvudes. Kui 2005/2006 õppeaastal õppispiirkonna koolides 743 õpilast, siis õppeaastaks 2014/2015 oli see number kahanenud 349 õppurini (vähenemine 385 õpilase ehk 52%). Õpilaste arv jätkab kahanemist, millest tulenevalt on väljakutseks võimaluste loomine igale õpilasele kohapealse, võimetekohase ja kvaliteetse hariduse omandamiseks, mis võib tingida vajaduse koolivõrgu ümberhindamiseks.

Maksumaksjate (vanusegrupp 19-64) hulga vähenemine 1027 inimese ehk 16,4% toob endaga kaasa surve omavalitsuste tulubaasile, seda ei kompenseeri täielikult ka perspektiivne palgatõus. Aastal 2014 erines tegevuspiirkonna üksikisiku kohta laekunud tulumaks riigi keskmisest 96 euro võrra (VIKO keskmine oli 486 eurot inimese kohta ja riigi oma 582). Samuti jäi keskmine brutokuupalk hoolimata suurest tõusust viimase kümne aasta jooksul 2013. a igas omavalitsuses alla Eesti keskmist (900 eurot kuus), olles samas Sonda, Kohtla ja Lüganduse valdade puhul kõrgem vastavate maakondade keskmisest. **Oluliseks väljakutseks on siiski piirkonna omavalitsuste palgataseme tõstmine võrreldes Eesti keskmisega.**

Vähenenud on ka vanemaeliste grupp (29 inimese ehk 1,6%), mis tähendab, et neile mõeldud teenuste nõudluses pole siiani kasvu olnud, kuigi lähitulevikus on vastav vanusegrupp siiski pigem suurenev.

Kõikide piirkonna omavalitsuste vanusstruktuuri kestlikkus on surve all, sest igal pool jääb demograafilise töötururindeindeksi väärtus alla ühe. Viimase dekaadi jooksul on indeksi väärtus vähenenud 0,09-0,54 punkti võrra, jäädes 2014. a alla ka riigi keskmisele (0,72).

Statistikaameti prognoosi kohaselt jätkab maakondade elanike arv vähenemist, jõudes aastaks 2040 ca111 500 inimeseni Ida-Virumaal ja ca 45 500 Lääne-Virumaal. **Siit tuleneb ka VIKO piirkonna suurim väljakutse – tulla ühelt poolt toime kvaliteetsete ja kättesaadavate avalike teenuste pakkumisega ning teisalt uute töökohtade loomisega, pidurdamaks elanikkonna kiiret vähenemist ning suurendamaks kogu regiooni kestlikkust.**

⁸ Detailsem ülevaade asub dokumendi lisa 1 “Tegevuspiirkonna hetkeolukorra analüüs”.

Tabel 4. VIKO piirkonna peamised näitajad ja nende muutus

Näitaja	VIKO	Ida-Virumaa	Lääne-Virumaa	Eesti
Rahvaarv 01.2005 ⁹	10 207 Kohtlata 8526/	176 913	68 149	1 370 224
Rahvaarv 01.2015 ¹⁰	8186 Kohtlata 6569	153 317	61 099	1 350 548
Rahvaarvu muutus	-2021 (-19,8%) Kohtlata -1957 (-23,0%)	-23 596 (-13,3%)	-7050 (-10,3%)	-19 676 (-1,4%)
Demograafiline tööturuseindeks aastal 2005	Aseri: 0,64 Lüganuse: 0,85 Rägavere: 0,94 Sonda: 0,63 Kohtla: 0,96	0,84	1,11	0,96
Demograafiline tööturuseindeks aastal 2014	Aseri: 0,55 Lüganuse: 0,55 Rägavere: 0,85 Sonda: 0,58 Kohtla: 0,66	0,53	0,85	0,72
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv aastal 2004	102	2163	1205	41 467
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv aastal 2012	150	3257	1992	69 733
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arvu muutus kordades	1,5	1,5	1,7	1,7
Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv 1000 elaniku kohta 2012. a	17	20	31	51
Keskmine brutopalk aastal 2013	Aseri – 733 EUR Lüganuse – 837 EUR Rägavere – 788 EUR Sonda – 867 EUR Kohtla – 812 EUR	766 EUR	807 EUR	900 EUR
Elaniku kohta laekunud tulumaks 2014. a	486 EUR	427 EUR	500 EUR	582 EUR
Omavalitsuste põhitegevuse tulude muutus perioodil 2007- 2013	-4,1%	9,9%	4,4%	12,5%
MTÜde ja SAde arv aastal 2004	97	2268	970	21 454
MTÜde ja SAde arv aastal 2013	162	2565	1240	29 133
MTÜde ja SAde arvu muutus kordades	1,7	1,1	1,3	1,4
MTÜde ja SAde arv 1000 elaniku kohta 2013. A	19	18	20	21

⁹ Rahvaarvu puhul on aluseks Rahvastikuregistri näitajad, kuna need on kohalike omavalitsuste tulubaasi kujunemisel aluseks. Samas on lisas 1 võrdluseks toodud välja ka Statistikaameti andmed.

¹⁰ Statistikaameti andmetel oli piirkonna rahvaarv seisuga 01.01.2015 7675.

Ida-Virumaa sisemajanduse kogutoodang (SKT) moodustas 2012. a 8,2% kogu Eesti SKTst, Lääne-Virumaa oma 3,4%. Arvestades, et VIKO piirkond moodustab maakondadest väikese osa, võib eeldada, et viimase osatähtsus riigi SKTs on marginaalne.

SKT võrdluses elaniku kohta positsioneeruvad Lääne- ja Ida-Virumaa vastavalt neljandaks ning viiendaks, moodustades Eesti keskmisest 67% ja 66%. **Seega on oluliseks väljakutseks töötajate loodava lisandväärtuse tõusule kaasa aitamine vähendamaks sh ka VIKO piirkonnas loodava lisandväärtuse mahajäämust Eesti keskmisest.**

Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv on küll perioodil 2004-2012 kasvanud, kuid siiski jääb nende arv 1000 elaniku kohta ligi kolmekordselt alla Eesti keskmisele näitajale (vastavalt 17 ja 51 ettevõtet 1000 inimese kohta aastal 2012). **Selgeksväljakutseks on siinkohal ettevõtlusaktiivsuse tõstmine piirkonnas.**

Piirkonna oluline potentsiaal peitub turismisektoris. Igas VIKO piirkonna omavalitsuses on olemas vähemalt üks majutus- ja toitlustusteenust pakkuv ettevõtte, huvipakkuvaid ning omanäolisi turismiobjekte ja aktiivse puhkuse veetmise võimalusi on mitmeid. Piirkonnas on piisavalt spordirajatisi, välja on kujunenud traditsioonilised suursündmused, rajatud on uusi turismivõrgustikke (SüdameTee). Põhirõhk on asetatud erinevate tegevuste pakkumisele. Lääne- ja Ida-Virumaal on kasvanud majutatute arv, seda eeskätt Venemaalt pärit turistide osas. **Väljakutseks on siinkohal oma potentsiaali maksimaalne rakendamine ja turistide külastuskestvuse pikendamine.**

Peamised sotsiaal- ja tervishoiuvaldkonna teenused on VIKO piirkonnas rohkemal või vähemal määral kättesaadavad. Väljakutseks on aga nende kättesaadavuse jätkuv tagamine, teenuste edasine arendamine ja kvaliteedi parendamine.

Valitsusväliste organisatsioonide arenguid võib lugeda positiivseiks, kuigi viimasel aastal on nende arv vähenenud. Samuti jääb nende arv 1000 elaniku kohta Eesti keskmisele (21) alla (VIKO piirkonnas oli see 2013. a 19). Igas omavalitsuses on olemas seltsi- ja/või rahvamaja, seega on võimalused tegevuste läbiviimiseks loodud. **Väljakutseks on organisatsioonide võimekuse kasvatamine ning seeläbi nende majandusliku toimetuleku tõstmine.**

VIKO strateegiaprotsessi alguses viidi avatud ruumi meetodil läbi probleemipüstituse seminar¹¹. Saadud tulemustele tuginedes võib välja tuua järgmised probleemid:

- ❖ **noored** – piirkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline leida atraktiivseid võimalusi noortele nii töövõtja, ettevõtja ning kolmanda sektori esindajana. Eelistatuim arenguvaldkond noorte kaasamise kontekstis on mikro- ja väikeettevõtlus ning turism;
- ❖ **mikroettevõtjate toetamine** on oluline läbi mitmete arenguvaldkondade. Mikroettevõtja tasandil on Leader-toetuste ergutav mõju kõige mõjusam;
- ❖ **VIKO tegevuste** eesmärgistamine – tarvis on selgeid eesmäärke, indikaatoreid nende tulemuste mõõtmiseks ning seoste loomist konkreetsete projektide ja strateegiliste eesmärkide vahel.

Ülaltoodust tulenevalt on arenguvajaduseks eelkõige noortele suunatud töökohtade loomine ning selleks mikroettevõtjate toetamine.

¹¹ Avatud ruum viidi läbi koostöös Kirderanniku Koostöökoguga (naabruses tegutsev Leader-tegevusgrupp).

Strateegiaprotsessi raames viidi läbi ka kolm fookusgrupi intervjuud ettevõtjate, avaliku- ja kolmanda sektori esindajate ning noortega.

Ettevõtjate fookusgrupp rõhutas vajadust võrdse konkurentsi tagamiseks nii turumoonutuste vältimisel kui ka MTÜde ettevõtluslaadsete tegevuste elluviimisel. Ettevõtjate taotluste hindamisel peetakse oluliseks lihtsa äriplaani olemasolu, mis annaks võimaluse esitada paremini sisulist informatsiooni taotluse kohta ning teeks lihtsamaks ka taotluste hindamise. Oluline on ettevõtjate ja noorte vahelise koostöösideme tugevdamine.

Tulevasel perioodil on vaja endiselt ettevõtlusprojekte toetada, samas tuleb toetust paremini fokusseerida kohaliku ressursi väärindamise ja kasutamisega seotud projektidele. Lisaks vajavad toetust võrgustikud - nii Viru Toit kui ka SüdameTee. Lisaks investeeringutele on ettevõtjatele vaja kindlasti juurde ka teadmisi ja oskusi.

Kolmanda sektori toel on teostatud mitmeid investeeringuid. Vabaühendused on oluliseks partneriks avalikule võimule ning ettevõtjatele. Investeeringud on olnud kolmanda sektori projektides sageli turismivaldkonna arengut toetavad. Oluline on leida lahendus MTÜde ettevõtluslaadsete projektide määratlemiseks, et neid saaks hinnata võrdsetel alustel ettevõtlusprojektidega.

Kolmas sektor vajab lisaks investeeringutele ka panustamist oskusteabe arengusse ning teadmistesse, mis on seotud intellektuaalomandiga. Uuel perioodil on oluline näha sotsiaalset ettevõtlust ning seda õiglaselt toetada. Kolmas sektor peaks senisest rohkem panustama innovatsiooni, shloomemajandusse.

Vältida tuleb omavalitsuste projektide rakendamist läbi mittetulundusühingute, see rikub konkurentsipilti ning teeb projektide hindamise keeruliseks.

Energiasääst on oluline kõigis sektorites, kuna omab pikaajalist majanduslikku ja keskkonnamajanduslikku mõju piirkonnale.

VIKO on toetanud **noorsootegevusi ning noortekeskuste arengut**. Piirkonna noortekeskustel on välja kujunenud spetsialiseerumine.

Noortel on huvi töövõimaluste vastu, siinkohal on oluline teha koostööd ettevõtjatega. Otstarbekas on eelistada projekte, mis on laiema kõlapinnaga ning hõlmavad mitmeid partnereid, see suurendab noorteprojektide mõjusust. Noorte jaoks on oluline, et nende initsiatiivid saaksid alati vastuse.

Arenguvajadusena saab käsitleda vajadust kohaliku ressursi paremaks rakendamiseks ning väärindamiseks, samuti turismivaldkonna arendamiseks. Ettevõtjatel on jätkuvalt vajadus investeeringutoetuste järele.

1.4.2 Arengupotentsiaal

Peamise arengupotentsiaalina saab VIKO piirkonna puhul käsitleda turismiressursi olemasolu, samuti unikaalset kogemust kasutusest väljas olevate kaevandus- ning tööstusalade kasutamisel (Kiviõli poolkoksi mägi, Aidu karjäär). Kohtla valla liitumine lisas piirkonna arengupotentsiaali hulka ka Eesti kõrgeima pankranniku, Kukruse, Saka ja Ontika mõisad.

Arengupotentsiaaliks on ka eri sektoreid ühendavate võrgustike olemasolu ja nende toimimine (nt SúdameTee turismivõrgustik ja kohaliku toidu võrgustik Viru Toit).

Kõige olulisemate tugevustena saab VIKO piirkonna puhul markeerida piirkonna maastiku mitmekesisuse ja tugevate kohapealsete võrgustike olemasolu. **Olulisimad nõrkused** on noorte vähene pealekasv ning julguse puudumist uusi asju ette võtta.

Tähtsaimateks võimalusteks on VIKO piirkonna “värskus” turistidele, samuti veel vähene konkurentsiturve. **Tähtsaimate ohtudena** saab defineerida hooajalisuse ja ilmastikust sõltuvuse ning kaevandustegevuse edasised arengud koos kaasnevate mõjudega.

Piirkonna kõige olulisemad tugevused, nõrkused, võimalused ja ohud on välja toodud tabelis 5, tabelile järgnev peamiste tegurite põhjalikum analüüs.

Tabel 5. VIKO piirkonna SWOT-analüüs

Tugevused	Nõrkused
Piirkonna maastiku mitmekesisus – piirkonnas on palju erinevaid maastikutüüpe. On meri, mererannik, jõgi, järved, metsad sood, tehispinnavormid (karjäärid uute veealadena, aheraine- ja poolkoksi mäed) Tugevad kohapealsed võrgustikud, nt Viru Toit, SúdameTee – piirkonna erinevad organisatsioonid jagavad võrgustikes ühiseid väärtusi ning toimivad sidusalt ning koostöös Piirkonnas on erinevaid turismiteenuseid – olemasolevate teenusepakkujate toel on piirkonnas võimalik tarbida mitmesuguseid teenuseid (majutus, toitlustus, väiketooteid, kaubandus, aktiivpuhkuse teenused, jahindusteenused jms) Piirkonnas on hea infrastruktuur – piirkonnas on hea teedevõrk (raudtee ning maanteed), paiknemine Tallinn-Peterburi maantee ääres, ligipääs energiavarustusele. Samuti on piirkonnas palju erinevaid sportimisvõimalusi ja -rajatise Piirkonnas on pühendunud inimesed, tegijad on valmis uuenduslike (nõ „hullude“) ideedega kaasa minema – piirkonnas leidub inimesi, kes on valmis pühendunult oma eesmärgi saavutama ning on palju juba ära teinud – on kogemustega arendajad. Piirkonnas on kogemus ideede realiseerimisel eelkõige kaevandus- ja tööstusmaastike rekreatiivsel ärakasutamisel Piirkond on saanud palju meediakajastusi – piirkonna objektid on leidnud arvestatavat meediakajastust (Kiviõli Seikluskeskus, Jõefestival PurFest, Aidu veespordikeskus, Purtse mõis, Lüganuse kirik jm) Soome ja Vene piiri lähedus – Soome ja Vene piiri lähedus loob asukohaelse turismimajandusega tegelemiseks	Ettevõtlikkusjulgusest jääb puudu – sageli jääb inimestel algatusvõimest olemasoleva ressursi ärakasutamiseks puudu Elanike väike arv – piirkonnas on vähe elanikke Omavalitsuste ja ettevõtete vaheline vähene koostöö – koostööoskused piirkonna avaliku võimu ja piirkonna ettevõtjate vahel võiksid olla paremad Noorte vähene pealekasv – tulenevalt piirkonna demograafilisest olukorrast on noorte juurdekasv vähene Hajutatatus – piirkonna objektid on hajutatud ning see raskendab koostööd Tugeva linnalise keskuse puudumine piirkonnas – vähe on erinevaid teenuseid, mis vastaksid ka turistide ootustele, nt söögikohad, õhtune meelelahutus jms
Võimalused	Ohud
VIKO piirkonna lähedal asuvad suured	Turismi negatiivsed mõjud – turistide

turismiturud – VIKO piirkond asub St. Peterburi ja Tallinna vahel Eesti olulisemal turismiarteril, huvi piirkonna vastu on suur 2. VIKO piirkond on turistide jaoks veel avastamata ja „värske“ – piirkonnast läbi liikuvatele turistidele on võimalik pakkuda algupäraseid ja atraktiivseid teenuseid ja elamusi 3. Loometegevuste potentsiaal piirkonnas on veel avastamata – loomemajanduse arendamine võimaldaks oluliselt parandada piirkonnas tehtavate toodete ja osutatavate teenuste mitmekesisust ja kvaliteeti 4. Atraktiivsus noortele – keskendumine seiklustegevustele ja –objektidele loob piirkonnas noortele atraktiivseid töökohti 5. Vähene konkurents – turismivaldkonnas (ka üldse väikeettevõtluses) on veel kasutamata nišše, katmata valdkondi ja teenuseid, mida on võimalik VIKO piirkonna baasil pakkuda. Konkurents turismiturul piirkonnas pole veel tihedaks muutunud	arvu kasvuga võivad kaasneda ka negatiivsed mõjud (prügi- ja helireostus, negatiivne keskkonnamõju, turvalisus jms) 2. Vene piiri lähedus - võib välispoliitiliste komplikatsioonide puhul muuta VIKO piirkonna turismi mõttes tupikuks, kui peatuvad Eesti ja Venemaa vahelised turismivood 3. Kaevandustegevuste arengning sellega seotud piirangud– toob kaasa negatiivseid keskkonnamõjusid ning sotsiaalseid mõjusid, piirab mh ka ehitustegevust nii varasematel kui ka tulevastel kaevandusaladel 4. Hooajalisus (sh turismivaldkonnas) ja sõltuvus ilmastikust – turismihooaeg on selgete piiridega ning osa atraktsioone on otseselt sõltuvad ilmaoludest (nt talvised mäest laskumise alad) 5. Külaliste huvi langus – kui pole võimekust pakkuda piisavalt kvaliteetseid ja arenevaid turismitooteid ja –teenuseid 6. Meedia negatiivne hoiak – võib kaasneda koos kaevandustegevuse negatiivse keskkonnamõjuga või Vene piiri lähedusega 7. Eelarvamused piirkonna suhtes – vanade eelarvamuste taaselustumine seoses kaevandus- ja tööstusmaastike saastatusega jms
---	---

Arengupotentsiaali analüüs

Piirkonna maastiku mitmekesisus võimaldab külastajatele pakkuda uuenduslikke atraktsioone ja teenuseid. Piirkond omab unikaalset kogemust põlevkivi kaevandamise ja töötlemise järgsete maastike rekreatsiooni otstarbel taaskasutamisega. Selle kogemuse edasine arendamine annab piirkonnale turismivaldkonnas konkurentsieelise. Vähene konkurents turismiteenuste osas jätab avatuks seni veel mitmeid nišše kohalikele ettevõtjatele ja väljastpoolt piirkonda saabuvatele investoritele/ettevõtjatele. Puudu on nii turistidele osutatavatest teenustest kui ka kvaliteetsetest majutuskohadest. Selleks, et teenuste arvu ja kvaliteeti kasvatada, tuleb suurendada piirkonna elanike ettevõtlikkust ning leida meetmeid väikeettevõtluse toetuseks. Selleks on oluline baasinfrastruktuuri vastavus ettevõtluse väljakutsetele, samuti elu- ja ettevõtluskeskkonda toetava taristu kestlikkus, mille üheks teguriks on energiasäästu võimaluste rakendamine.

Pärssivalt võib mõjuda turismi arengule uute kaevanduste loomine, mis tekitab kindlasti teatud piiranguid ning võib mõjuda ka mainele negatiivselt. Selle vältimiseks on mõistlik tegeleda rekreatiivobjektide parema tutvustamise ja turundamisega, rõhutades just nende seost kaevandamise ja tööstusmaastikega. See näitab, et kaevandamise ja tööstusliku

aktiivsuse järel on võimalik kasutada alasid ja objekte atraktiivsel ja inimestele meeldival moel. Oluliseks ohuks on hooajalisuse ja ilmastiku mõju teenuste osutamisele. Ohu minimeerimiseks tuleb arendada ilmastikust vähe sõltuvaid tooteid ja teenuseid (nt kohalik toit).

Vähene konkurents turismivaldkonnas on loonud eeldused turismivõrgustiku koostööks, kuna võrgustiku partnerite vaheline konkurentsitunnetus pole olnud väga tugev. Juhul kui piirkonnasisene konkurents tugevneb, on võrgustiku jätkusuutlikkuse ja arengu mõttes oluline leida konkreetne ühishuvi. Määrava tähtsusega on tagada kolme erineva sektori õiglane ja tõhus koostöö. Oluline on vältida turu moonutamise olukordi, kus toetusraha abil tekitatakse ebaõiglast konkurentsi.

Uute teenuste ja toodete loomine hoiab **piirkonna värskust** turistidele ka pikema aja jooksul. Võrgustiku olemasolu võimaldab paremini hajutada hooajalisusest ja ilmastikust tulenevaid riske. Kaevandustegevuste planeerimise ja elluviimise käigus saab toimiv piirkondlik võrgustik olla tõsiseltvõetavaks partneriks ka kaevandusettevõtetele, tagades vajadusel võimekuse kvaliteetsema läbirääkimisprotsessi ülesehitamiseks ning oma huvide paremaks kaitsmiseks kaevandajate ees.

Vähene noorte osakaal on piirkonna lahendamist vajav põhiprobleem. Selleks, et noorte osakaalu suurendada, on praktikas vaja mitte ainult kohalike noorte hõivamist kodupiirkonnas, vaid ka väljastpoolt pärit noorte elama asumist. Selleks loob võimalusi turismiteenuste ja –toodete areng piirkonnas. Arvesse võttes VIKO piirkonna turismivaldkonna olulist orienteeritust seikluslikule tegevusele, võib eeldada, et töökohtade teke nimetatud valdkonnas võib ahvatleda noori piirkonda tööle ja ka elama tulema. Teisalt on lisaks töökohtadele vaja tagada ka elukeskkonna piisav kvaliteet selleks, et lisaks „töökoha otsusele“ saaks noor teha ka „elukoha otsuse“. Teisalt pakub hetkel veel vähene konkurentsisisurve noortele (ja mitte ainult) ka võimalust oma ettevõtlusprojektiga alustamiseks ning otsuse tegemiseks peab olema tagatud võrgustiku poolt pakutav ettevõtluse algfaasi toetus (eelkõige mentorlus ja teabetoetus).

Turistide huvi piirkonna vastu ning vähene konkurentsisisurve loob eeldusi uueks ettevõtluseks, kuid samas on vajalik ka rohkem väikeettevõtjate edulugusid. Oluline on **soodustada ettevõtlikkushoiakute kujunemist** juba alg- ja põhihariduse astmes ning ka hiljem.

1.5 Tegevuspiirkonna erisuse põhjendus

Kuigi VIKO tegevuspiirkonnas on elanikke vähem kui 10 000, on tegevusgrupi jätkamine Eesti Leader-maastikul põhjendatud erinevate aspektidega.

1. Tegevuspiirkonna väike asustustihedus

Rahvastiku tihedus on VIKO piirkonnas väike, võttes aluseks Statistikaameti andmed kogumikust „Eesti piirkondlik areng” on piirkonna asustustihedus keskmiselt **8,26 inimest ruutkilomeetri kohta**¹² ning rahvaarvu edasisel kahanemisel vastav näitaja langeb veelgi.

Põllumajandusministri määruse „LEADERi kohaliku arengu strateegia ettevalmistamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord” § 3 lõige 3 kohaselt on kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna elanike arvus lubatud põhjendatud erandid mh juhul, kui kohaliku tegevusgrupi tegevuspiirkonna asustustihedus **on alla kümne elaniku ruutkilomeetril. Antud juhul on seega tegevuspiirkonna erisus vastava näitajaga põhjendatud.**

2. Tegevuspiirkonna sotsiaalmajanduslik, maastikuline ja kultuuriline eripära

Virumaa Koostöökogu piirkond jääb nii endisele kui ka tänasele tööstusmaastikule, piirkonda ühendab tööstusest tulenev pärand ning traditsioonid. Piirkonnas asub kolm tuhamäge, kaks savikarjääri, kaks kruusakarjääri ning üks põlevkivikarjäär. Samuti jääb VIKO territooriumile suletud põlevkivikarjäär Aidus ning ka maaalused kaevandused Sonda ja Kohtla-valdades. Hetkel omab suurt tähtsust piirkonnas Kiviõli Keemiatööstus, mis on tööandjaks ligi 700 piirkonna elanikule. Samas pole piirkonnas suuri linnalisi asulaid, mis avaldab mõju mitmete teenuste kättesaadavusele.

Piirkonna ühiseks väljakutseks on olnud kaevanduste sulgemise ja tööstuse osakaalu vähenemisega toimetulek, mis teisalt pakub unikaalseid võimalusi erinevateks arendustegevusteks, nt turismisektoris. Tänu VIKOle, kui piirkonda ühendavale Leader-tegevusgrupile, on võimalik tegevuspiirkonna eripärast tulenevaid probleeme ühiselt lahendada ning soodsaid võimalusi fookusseeritult ära kasutada, mis suurema ning vähem ühtse tegevuspiirkonna puhul oleks komplitseeritud.

3. Piirkonna funktsionaalne sidusus

Ida-Virumaa, mis on Eesti suuruselt teine maakond, jaguneb traditsiooniliselt neljaks funktsionaalseks alapiirkonnaks:

- ❖ idaregioon - Narva, Narva-Jõesuu ja Sillamäe linnad, Vaivara vald;
- ❖ keskregioon - Jõhvi ja Kohtla-Järve linnad, Toila, Kohtla, Kohtla-Nõmme ja Mäetaguse vallad;
- ❖ **Kiviõli regioon – Kiviõli linn, Aseri, Lüganuse ja Sonda vallad;**
- ❖ lõunaregioon – Alajõe, Avinurme, Iisaku, Illuka, Lohusuu ja Tudulinna vallad.

¹² Siinsete andmete erinevus eelpool toodutest on selgitatav erinevate andmebaasidega. Rahvastikuregistri andmetel elab VIKO piirkonnas enam inimesi kui Statistikaameti omadel. Seetõttu on ka asustustihedused pisut erinevad.

Igal piirkonnal on väljakujunenud oma eripära, funktsionaalsed sidemad ning ka (väiksemad) piirkondlikud/regionaalsed keskused.

Suurem osa VIKO tegevuspiirkonnast (va Rägavere ja Kohtla vallad) asub Kiviõli regioonis ning on omavahel otseselt seotud, kuna Kiviõli linn on piirkonnale funktsionaalseks keskuseks, pakkudes ühelt poolt VIKO piirkonna elanikele mitmeid avalikke teenuseid (nt gümnaasiumiharidus, teatud tervishoiuteenused jne) ning teisalt töökohti (Kiviõli Keemiatööstus, avalik sektor jne). Lisaks jääb Kiviõli linna territooriumile üks perspektiivikamaid arendusprojekte kogu Ida-Eestis – Kiviõli Seiklusturismi Keskus – mille arengud mõjutavad otseselt kogu VIKO piirkonda.

Kiviõli regioonil on pikaajaline koostöökogemus erinevate tegevuste ja projektide ühisel kavandamisel ja elluviimisel, nt ühine tänavavalgustuse rekonstrueerimine, ühise jäätmete kogumispunkti rajamine, ühine kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine Kiviõli regioonis jne. Varasemalt on toimunud regulaarsed kokkusaamised Kiviõli Regiooni Omavalitsuste Liiduga. Hetkel on toimivateks ühisteks algatusteks nt Kiviõli regiooni omavalitsuste noori ühendavad laagrid jms.

Perspektiivis võib koostöö ja funktsionaalne sidusus tähendada ka ühe suurema omavalitsuse teket, kui Kiviõli linn liitub naaberomavalitsustega. Arvestades piirkonna rahvaarvu hulka, ka Kiviõli linna elanike arvu (u 5600 elanikku), on funktsionaalse regiooni (uue valla) suuruseks u 13 000 elanikku.

4. VIKO piirkonna senine kogemus ühtse Leader-tegevuspiirkonnana

VIKO kui Leader-tegevusgrupp on toiminud alates 2006. aastast. Senine koostöökogemus on olnud nii liikmete, taotlejate kui ka väliste osapoolte vahel positiivne, sujuv ja üksmeelne. Suuremaid vaideid vms pole tegevusgrupis olnud. Hoolimata väiksusest on tegevusgrupil suhteliselt palju liikmeid (57), kellest arvestatav osa on aktiivsed ning osalevad erinevates tegevustes.

Piirkonnas on käivitatud mitmed ühised algatused, millest prioriteetseim on olnud turismivõrgustiku SüdameTee väljaarendamine, millesse kuulub mitukümmend majutus- ja toitlustusasutust, erinevad aktiivse puhkuse pakkujad jt organisatsioonid.

VIKO senist positiivset kogemust ühtse Leader-tegevuspiirkonnana on võimalik fokuseeritult edasiarendada uuel Leader-perioodil, keskendudes piirkonna eripära, funktsionaalse sidususe ning juba algatatud koostöötegevuse süsteemsele edasiarendamisele.

Eeltoodut arvesse võttes saab väita, et VIKO tegevuspiirkonna erisus on põhjendatud nii vormiliselt (väike asustustihedus) kui ka sisuliselt (sotsiaalmajanduslikult, maastikuliselt ja kultuuriliselt eripärane, funktsionaalselt sidus ning varasema positiivse koostöökogemusega piirkond).

Lähtuvalt piirkonna arenguvajadustest, -potentsiaalidest ning eripäradest on koostatud VIKO visioon ja strateegilised eesmärgid koos mõõdikutega (vt ptk 2).

2. Strateegia 2015-2023

2.1 Visioon ja arenguvaldkonnad

Visioon

Aastal 2023 on Virumaa Koostöökogu territooriumil välja arendatud Eesti tuntuim seikluslik puhke- ja turismipiirkond koos uute ja huvitavate toodete ning teenustega. Piirkond on maailma mastaabis unikaalne, põimides põlevkivikaevandamise ning mitmekesise looduse keskkonnasõbralikul moel ühtseks tervikuks. VIKO toel on regioonist kujunenud atraktiivne ning hinnatud elu- ja ettevõtluskeskkond.

Visiooni täitmiseks on VIKOl vajalik panustada kolme arenguvaldkonda:

1. ettevõtlus ja turism – (turismi)teenuste arendamine, kohaliku tooraine väärindamine mikroettevõtluse tasandil, innovatsioon ettevõtluses, võrgustikutöö, turundus, tootearendus, teenuste kvaliteedi tõstmine, kultuuri (sh suurürituste) ja sporditegevuse sulandamine turismivaldkonda;
2. taristu – uuenduslike planeeringute läbiviimine, vajaliku uue (turismi)taristu arendamine, energiasäästu ja taastuvenergia arendamine;
3. kompetentsid – elanike kompetentside tõstmine, sh ettevõtlikkushoiakute kujundamine alates koolist, noorte ja alustavate ettevõtjate mentorlus jms.

2.2 Strateegilised eesmärgid, mõõdikud ja meetmed

2.2.1 Eesmärgid ja mõõdikud

VIKO visiooni saavutamiseks on püstitatud viis strateegilist eesmärki (E1-E5). Püstitatud eesmärkidest on rahalises mahus kõige olulisem panustamine piirkonna võimekuse kasvatamisse turistide teenindamiseks, kuhu suunatakse 35% vahenditest. Vastav valdkond on prioriteetne ka VIKO visioonist tulenevalt. Teiseks prioriteediks on ka muu mikroettevõtluse arendamine, milleks on kavandatud 30% meetmete eelarvest. Nutikate energialahenduste kasutuselevõtmiseks on suunatud 15% vahenditest, seega moodustavad peamiselt investeeringutele suunatud eesmärgid ja meetmed kokku 80% rahalisest mahust. Kompetentside tõstmise eesmärkide täitmiseks suunatakse 20% vahenditest, sh piirkonna kompetentside jaoks 13% ning noorte aktiveerimiseks ja kaasamiseks 7%.

E1. Piirkonnas on kasvanud jätkusuutlike töökohtade arv ja/või tõusnud uuenduslike kohalikul ressursil põhinevate teenuste ja toodete arv ning mitmekesisus.

Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed:

- ❖ Toetusmeetme mõjul loodud töökohtade arv (vähemalt kolm aastat püsiv töökoht). Sihttase: 10 uut töökohta.
- ❖ Uute/parendatud teenuste ja toodete arv. Sihttase: 20 uut/parendatud teenust/toodet.

Väljundmõõdik ja soovitud sihttase:

- ❖ Parendatud/rajatud objektide/teenuste arv. Sihttase: parendatud/loodud 20 objekti/teenust.

E2. Piirkonna võimekus turistide teenindamiseks on kasvanud.

Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed:

- ❖ Toetusmeetme mõjul loodud töökohtade arv (vähemalt kolm aastat püsiv töökoht). Sihttase: 15 uut töökohta.
- ❖ Ööbimiste arv piirkonnas. Sihttase: ööbimiste arv on 2020. aastaks võrreldes 2013. aastaga kasvanud 50%.

Väljundmõõdik ja soovitud sihttase:

- ❖ Turistidele suunatud uute/parendatud toodete ja teenuste arv piirkonnas. Sihttase: 20 uut/parendatud teenust/toodet.

E3. Piirkond kasutab nutikaid energialahendusi.

Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed:

- ❖ Investeeringu mõjul saavutatud energiasääst. Sihttase: energiasääst aastas 10 000 kW
- ❖ Omatarbeks toodetud ja tarbitud taastuvenergia hulk. Sihttase 500 000 kW

Väljundmõõdik ja soovitud sihttase:

- ❖ Nutikaid energialahendusi kasutavate objektide arv. Sihttase: 21 objekti.

E4. Kogukonna ettevõtlikkushoiakud on kõrged, elanike silmaring on lai ja oskusteadmiste tase kõrge.

Tulemusmõõdik ja soovitud sihttase:

- ❖ VIKO piirkonna elanike arv, kes on ühistesse tegevustesse kaasatud. Sihttase: 1000.

Väljundmõõdikud ja soovitud sihttasemed:

- ❖ Läbi viidud koolituste ja sündmuste arv. Sihttase: 15 koolitust/sündmust.
- ❖ projektide arv, mille raames on soetatud aktiivses kasutuse olevat tegevusvarustust (spordi-, kunsti-, muusikavahendid, jms). Sihttase: 10 projekti.

E5. Noorte ettevõtlikkushoiakud on kõrged, silmaring lai ning oskusteadmiste tase kõrge.

Tulemusmõõdik ja soovitud sihttase:

- ❖ VIKO piirkonna noorte arv, kes on ühistesse tegevustesse kaasatud. Sihttase: 600 noort.

Väljundmõõdikud ja soovitud sihttasemed:

- ❖ ellu viidud noortealgatuste (laagrid, koolitused) arv. Sihttase: 15 noortealgatust.
- ❖ projektide arv, mille raames on soetatud aktiivses kasutuse olevat tegevusvarustust (spordi-, kunsti-, muusikavahendid, jms). Sihttase: 5 projekti.

2.2.2 Meetmed

Strateegilistest eesmärkidest lähtuvalt rakendatakse viite meetet (M1-M5).

Ettevõtluse, turismi ning taristu arendamise valdkonnas rakendatakse kolme investeeringumeedet:

- M1. Mikroettevõtluse arendamine;
- M2. Turismiteenuste ja –toodete arendamine;
- M3. Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine.

Kompetentsi tõstmise valdkonnas rakendatakse kahte peamiselt tegevusi toetavat meetet:

- M4. Piirkonna kompetentside tõstmine;

- M5. Noorte aktiveerimine ja kaasamine.

2.3 VIKO strategiakaart

VIKO STRATEEGIA 2015-2023				
VISIOON AASTAKS 2023	Aastal 2023 on Virumaa Koostöökogu territooriumil välja arendatud Eesti tuntuim seikluslik puhke- ja turismipiirkond koos uute ja huvitavate toodete ning teenustega. Piirkond on maailma mastaabis unikaalne, põimides põlevkivikaevandamise ning mitmekesise looduse keskkonnasõbralikul moel ühtseks tervikuks. VIKO toel on regioonist kujunenud atraktiivne ning hinnatud elu- ja ettevõtluskeskkond.			
VALDKONNAD	<u>Ettevõtlus, turism ja taristu (80%)</u>			<u>Kompetentsid (20%)</u>
STRATEEGILISED EESMÄRGID	E1. Piirkonnas on kasvanud jätkusuutlike töökohtade arv ja/või tõusnud uuenduslike kohalikul ressursil põhinevate teenuste ja toodete arv ning mitmekesisus	E2. Piirkonna võimekus turistide teenindamiseks on kasvanud	E3. Piirkond kasutab nutikaid energialahendusi	E4. Kogukonna ettevõtlushoiakud on kõrged, elanike silmaring on lai ja oskusteadmiste tase kõrge
SEOSED				
MEETMED	M1. Mikroettevõtluse arendamine (30%)	M2. Turismiteenuste ja -toodete arendamine (35%)	M3. Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine (15%)	M4. Piirkonna kompetentside tõstmine (13%)
				M5. Noorte aktiveerimine ja kaasamine (7%)

2.4 Strateegia uuendusliku ja integreeritud olemuse kirjeldus

VIKO strateegia 2015-2023 keskendub oma olemuselt uuenduslikule võrgustikupõhise arengu toetamisele. Selleks keskendutakse maapiirkonnas olulisele kolmele arenguvaldkonnale:

1. ettevõtluse ja turismi arendamine;
2. taristu arendamine;
3. kompetentside tõstmine.

Edu nendes valdkondades võib saavutada, arendades eelkõige erinevate partnerite koostööd, võimaldamaks paremat võrgustumist ning seeläbi nii olemasoleva ressursi efektiivsemat ärakasutamist kui ka uute ressursside kaasamist.

Valdkondlikult on strateegia üheks selgeks uuenduslikuks fookuseks VIKO kui **seiklusliku puhke- ja turismi piirkonna** arendamine, mis rakendab põlevkivikaevandamise ning piirkonna loodusressursi võimalusi keskkonnasõbralikul moel. Tegemist on VIKO piirkonna eripäraga, mis on unikaalne mitte ainult Eestis, vaid ka maailmas.

Strateegia integreeritust toetab meetmeid läbiv põhimõte – **uuenduslike ja keskkonnasõbralike energialahenduste rakendamine kõikides valdkondades** (nutikad lahendusi toetab omakorda selleks eraldi väljatöötatud meede).

Strateegia on tervikvaates üles ehitatud integreeritult. Kolmele arenguvaldkonnale vastab viis strateegilist eesmärki, millest kolm katavad ettevõtlust, turismi ja taristut ning kaks kompetentside arendamist. Seega on tegevuspiirkonna toimekeskkonna analüüsi ja seminaride tulemusel formuleeritud arenguvaldkonnad kõik seostatud ja eesmärgistatud.

Visiooni ja viie strateegilise eesmärgi elluviimiseks on kavandatud viis meetet, mille raames on selgelt määratletud, kellele ja milleks vastav toetus on mõeldud. Meetmed on välja töötatud vastavalt Leader-lähenemise printsiibile “integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed” – iga toetatav tegevus on läbi mõeldud, panustamaks strateegilise valdkonna edendamisse ja seeläbi visiooni saavutamisse.

Mikroettevõtluse arendamine meede panustab kohaliku ressursi rakendava ettevõtluse (mikroettevõtted) arendamisse ning töökohtade loomisesse. Turismiteenuste ja –toodete arendamise meede panustab turismivaldkonna mikroettevõtete võimekuse kasvatamisele ning seda toetava turismitaristu arendamisse (sh avalik ja kolmas sektor). Nutikate energialahenduste kasutuselevõtmise toetamiseks on välja töötatud eraldi meede. Kompetentside arengusse panustavad kaks strateegia meetet – piirkonna kompetentside tõstmise ja noorte aktiviseerimise ja kaasamise meede.

Meetmetest on võimalik toetust taotleda nii äriettevõtetel, kodanikuühendustel kui ka kohalikel omavalitsustel. Arvesse on võetud, et ka kolmanda sektori organisatsioonid ja kohalikud omavalitsused saaksid soovi korral panustada turismisektori toetava taristu arendamisse, samuti seda, et nutikaid energialahendusi kasutaksid erineva taustaga taotlejad. Seega on meetmed (toetatavad tegevused) üles ehitatud eesmärgi-, mitte taotlejapõhiselt. Selline lähenemisviis vastab ka Leader-lähenemise printsiibile “integreeritud ja mitut valdkonda hõlmavad meetmed”.

2.5 Strateegia koostamise protsess

Strateegia koostamise protsessi raames kaasati eri osapooli mitmetel tasemetel kasutades selleks erinevaid meetodeid:

- ❖ **huviliste teavitamine läbi VIKO kodulehe ja sotsiaalmeedia**– strateegia koostamisega seotud materjalid tehti kättesaadavaks kodulehele, samuti teavitati läbi kodulehe ja sotsiaalmeedia strateegia koostamisega seotud kokkusaamistest ning sündmustest;
- ❖ **tagasiside kogumine läbi liikmete ning mitteliikmetest kasusaajate küsitluse** – viidi läbi internetipõhine küsitlus VIKO teenuste, klientide rahuolu ning tulevikuootuste kohta;
- ❖ **erinevate huvigruppide sisendi kogumine läbi fookusgruppide intervjuude** – intervjuud viidi läbi eelmises strateegias prioriteetseks määratud sihtgruppidega - noorte, ettevõtjate ja vabaihendustega. Intervjuud võimaldasid saada huvigrupipõhist tagasisidet ning kaardistada huvigruppide ootusi uue perioodi osas;
- ❖ **liikmetele suunatud strateegiaseminaride läbiviimine** – avatud ruumi formaadis strateegiaprotsessi algatuskoosolek, strateegiaseminarid ning strateegiakoosolekud, kus osalesid VIKO liikmed ning piirkonna ettevõtjad, vabaihendused ja elanikud.

Tabel 6. VIKO strateegia koostamise protsess

Aeg	Sündmus	Sisu	Inimeste arv
31.05.2013	Virumaa Koostöökogu üldkoosolek	Strateegia algatamine, tööprotsessi tutvustamine	38
10.12.2013	Strateegiaprotsessi algatuskoosolek	Avatud ruumi meetodil läbi viidud probleemipüstituse seminar VIKO liikmetele, piirkonna ettevõtjatele, vabaihendustele ja elanikele. Viidi läbi koostöös KIKOga	16
Jaanuar 2014	Veebipõhine ankeetküsitlus	Ankeetküsitlus VIKO taotlejatele, liikmetele, elanikele.	20
31.01.2014	Strateegiaseminar Lüganuse rahvamajas	Strateegiaseminar koostöös KIKOga. Strateegia eesmärgid ja nende saavutamise mõõtmise vahendid	28
11.02.2014	Fookusgruppide intervjuud	Huvigruppidele (noored, ettevõtjad, avaliku- ja kolmanda sektori esindajad) strateegia koostamiseks sisendi saamine – probleemid ja ootused	25
2.04.2014	Strateegiaseminar Hirvemäel	SWOT, eesmärgid ja meetmete hulk	22
15.04.2014	Strateegiaseminar Kõrtsialusel	Meetmed	24
13.06.2014	Strateegia koosolek IVEK ja VIKO juhatus, tegevtootajad	Starteegia tööversiooni täpsustused ja parandused	10
17.06.2014	Strateegia koosolek IVEK ja VIKO juhatus, tegevtootajad	Starteegia tööversiooni täpsustused ja parandused	10
24.09.2014	Õppereis Virumaa Rannakalurite Ühingu projektidega tutvumiseks	Virumaa Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu ja Virumaa Rannakalurite Ühingu koostöö ja ühiste valdkondade väljaselgitamise eesmärgil õppereis. Kohalik Toit ühendav teema.	31
15.10.2014	Strateegiaseminar	1. Hetkeolukorra analüüsi kokkuvõtte ja	18

	Ulvis	peamiste järeltuste ülevaatamine 2. Kogemused eelmisest Leader-perioodist, eelmise strateegia täitmine 3. Piirkonna arenguvajaduste ja arengupotentsiaali ning uue strateegia peamiste väljakutsete määratlemine	
04.11.2014	Strateegiaseminar Kiviõli Seiklusturismikeskuses	Meetmed, mõõdikud ja seire	17
11.-12.11.14	Meeskonnakoolitus	Turismivõrgustiku meeskonna koolitus	25
25.11.2014	Strateegiaseminar Kõrtsialusel	Meetmed, seire ja hindamine	16
27.-28.11.14	Õppereis Võrtsjärve piirkonda	Turismivõrgustiku tutvumine Leader-projektidega Võrtsjärve piirkonnas. SüdameTee võrgustiku arendamise seminar	22
04.-05.12.14	Kohaliku Toidu teemaline õppereis Peipsimaa piirkonda	VIKO, KIKO, VRKÜ ja MTÜ Kohalik Toit koostöö arendamine, ühisprojektid uuel programmiperioodil	25
10.12.2014	Viru Toit vahehindamine	Strateegia ühe prioriteetse valdkonnaga tegelemine	15
10.03.2015	Strateegia seminar Kukruse mõisas	Strateegia arutelu koos tegevusgrupiga liitunud Kohtla valla esindajatega	27
23.03.2015	Meetmete seminar Kõrtsialusel	Meetmete täpsustamine koos juhtgrupiga	11
01.04.2015	Strateegia täiendamiseminar Saka rahvamajas	Meetmete ja hindamiskriteeriumide arutelu	26
07.04.2015	Koostöö ja võrgustumise seminar	VIKO, KIKO ja VRKÜ ühine seminar koostöövaldkondade määratlemiseks ning – tegevuste planeerimiseks	14
17.09.2015	Infopäev liikmetele	Infopäev strateegia paranduste tegemiseks	21
22.09.2015	Koostöökohtumine	Partnerid, Arenduskoda, Põhja-Harju Koostöökogu, Kirderanniku Koostöökogu ja Virumaa Koostöökogu kohtumine koostööprojekti algatamiseks	15

Kokku osales erinevatel aruteludel üle 300inimese¹³, sh nii tegevuspiirkonna omavalitsuste, ettevõtete ja kolmanda sektori organisatsioonide kui ka peamiste koostööpartnerite esindajad.

Strateegia uuendamise kava on kogu protsessi vältel olnud kättesaadav ka VIKO kodulehel. Seega on kõikidel huvitatud osapooltel olnud võimalik näha, millises etapis parasjagu ollakse ning soovi korral protsessis osaleda.

Strateegia on kinnitatud VIKO üldkoosolekul 2015. aasta novembris.

¹³ Erinevate inimeste hulk on väiksem (ühte inimest on erinevate ürituste lõikes loetud mitu korda).

3. Strateegia elluviimise tegevuskava

3.1 Meetmete valiku üldine põhjendus

VIKO eelmise perioodi strateegia rakendamise kogemus näitas, et meetmeid oli palju (ning tegevused olid killustatud, mis põhjustas osaliselt dubleerimist). Piirkonna arengupotentsiaali arvesse võttes jõuti strateegiat koostades arusaamisele, et põhirõhk koondatakse ettevõtluse ja turismi arendamisele.

VIKO tegevuspiirkonna peamiseks arenguvaldkondadeks on:

1. ettevõtlus ja turism;
2. taristu;
3. kompetentsid.

Tulenevalt sotsiaalmajandusliku olukorra analüüsist ning määratletud arenguvaldkondadest on VIKO fookusteks kohalikul ressursil põhinevate toodete ja teenuste arendamine ning jätkusuutlike töökohtade loomine (sh neid toetava taristu arendamine). Samuti on vajadus kasvatada piirkonnas võimekust turistide teenindamiseks. Elanikkonna kompetentside tõstmine loob aga head eeldused regiooni konkurentsivõime kasvuks. Tulenevalt noorte vähesusest ja jätkuvast väljarändest on vajadus neile eraldiseisvalt tähelepanu pöörata.

Eeltoodust, strateegia kaasamisüritustest, strateegiaseminaridest ning eelneva perioodi kogemusest tulenevalt rakendatakse **viit meetet**:

1. **mikroettevõtluse arendamine** (kavandatud peamiselt kohalikul ressursil (kohalik toit, puit jms) põhinevate toodete ja teenuste arendamiseks ning vastava infrastruktuuri arendamiseks);
2. **turismiteenuste ja –toodete arendamine** (kavandatud turismisektori arendamiseks nii era- kui ka avaliku ja kolmanda sektori poolt);
3. **nutikate energialahenduste kasutusele võtmine** (kavandatud uudsete energialahenduste kasutuselevõtuks ning sellealaste tehnoloogiate tutvustamiseks piirkonnas);
4. **piirkonna kompetentside tõstmine** (kavandatud elanike teadmiste ja oskuste arendamiseks);
5. **noorte aktiveerimine ja kaasamine** (kavandatud noortele suunatud tegevusteks).

3.2 Meetmete kirjeldus

3.2.1 Meede 1 – Mikroettevõtluse arendamine

VIKO tegevuspiirkonna rahvaarv väheneb ja vananeb võrreldes Eesti keskmisega kiiresti, surve tööealisele elanikkonnale kasvab. Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv on nii Ida- kui Lääne-Virumaa ja Eesti keskmisega võrreldes madal (15 ettevõtet 1000 elaniku kohta). Brutokuupalga keskmine tase jääb Eesti keskmisest alla. Teisalt iseloomustab tegevuspiirkonda tugev võrgustikutöö (nt Viru Toit) ning kohaliku ressursi (loodusressursid jm) mitmekesisus.

Eelnevast tulenevalt on vajalik senisest enam tähelepanu pöörata kestlike töökohtade loomisele ning mikroettevõtluse arendamisele, mis rakendab tulemuslikult kohalikku ressursi. Samuti on vajalik panustada vastava taristu arendamisse.

Meetme rakendamise peamiseks eesmärgiks on jätkusuutlike töökohtade arvu kasvatamine ja/või uuenduslike kohalikul ressursil põhinevate teenuste ja toodete arvu suurendamine. Meede on suunatud piirkonnas tegutsevatele mikroettevõtetele.

Meetme raames toetatakse ka **ühisprojektide elluviimist**.

MEEDE 1	Mikroettevõtluse arendamine
Vastab strateegia eesmärgile	E1. Piirkonnas on kasvanud jätkusuutlike töökohtade arv ja/või tõusnud uuenduslike kohalikul ressursil põhinevate teenuste ja toodete arv ning mitmekesisus
Meetme osakaal kogu rahastusest	30%
Abikõlbulikud tegevused vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 ¹⁴ artiklitele nr 17, 19, 20 ja 35	❖ Investeeringud hoonetesse, taristusse, sisustusse ja seadmetesse ❖ Seadmete ekspluateerimisega seotud koolitused ❖ Investeeringut toetava tarkvara kasutusele võtmine ❖ Investeeringut toetavate turundustegevuste teostamine
Mitteabikõlbulikud tegevused	❖ Turismiteenuste ja taristu arendamine (vt meede 2 toetatavad tegevused) ❖ Investeeringut ettevalmistavad tegevused (kinnistu ost, projekteerimine, jms) ❖ Mootorsõidukite ost, va kui need on vältimatult vajalikud teenuse osutamiseks ❖ Põllumajandustehnika ost, va väiksemahulised (maksumusega kuni 5000 eurot) põllumajanduslikud seadmed kohaliku toidu tootmiseks ❖ Üldharivad koolitused ❖ Projektijuhtimise kulud ning püsi- ja halduskulud ❖ Vabatahtlik töö ❖ Kõik muud Leader määrusest tulenevad mitteabikõlbulikud tegevused ja kulud
Toetuse saajad	Mikroettevõtted
Abikõlbulikkuse kriteeriumid	❖ Investeering teostatakse VIKO piirkonnas ❖ Vajalik esitada äriplaan ❖ Taotleja võib esitada taotlusvooru kohta ühe taotluse
Maksimaalne toetusmäär	kuni 50 000 eurot
Toetuse %	Kuni 60%
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed: ❖ toetusmeetme mõjul loodud töökohtade arv (vähemalt kolm aastat püsiv töökoht). Sihttase: 10 uut töökohta. ❖ uute/parendatud teenuste ja toodete arv. Sihttase: 20 uut/parendatud teenust/toodet. Väljundmõõdikud ja soovitud sihttasemed: ❖ parendatud/rajatud objektide arv. Sihttase: parendatud/loodud 20 objekti.

¹⁴<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1305&from=ET>

Meetme panus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisse¹⁵

Antud meede vastab selgelt **EAFRD prioriteedile nr 6**: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine. MAKi 2014-2020 eesmärgiks on antud valdkonnas, et maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Prioriteedi 6 raames panustab meede otseselt **sihtvaldkonda 6A**: tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine. Maaelu arengukava eesmärgiks on antud sihtvaldkonna osas toetatud projektide läbi vähemalt 225 töökohta loomine 2020. aastaks, VIKO soovib meetmega 1 luua kokku vähemalt 10 uut töökohta (vt ka indikaatorid ja sihttasemed), mis baseeruvad eelkõige kohaliku ressursi väärindavatel tegevustel. Samuti vastab meede **sihtvaldkonnale 6B**(maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine).

Antud meede (sh kohaliku toidu arendamine) vastab ka **EAFRD prioriteedile nr 3**: toiduahela korraldamise, sealhulgas põllumajandustoodete töötlemise ja turustamise, loomade heaolu ja riskijuhtimise edendamine põllumajanduses.

Prioriteedi 3 raames panustab meede otseselt **sihtvaldkonda 3A**: toormetootjate konkurentsivõime parandamine nende parema integreerimise abil põllumajanduslike toiduainete tarneahelasse kvaliteedikavade kaudu, mis annavad põllumajandustoodetele lisaväärtuse, kohalike turgude edendamise ja lühikeste tarneahelate ning tootjarühmade ja -organisatsioonide ning tootmisharudevaheliste organisatsioonide kaudu. VIKO soovib meetme abil aidata kaasa kohaliku toidu töötlemisele ja arendamisele. Seejuures on oodatud taotlejad, kes lühendaksid tarneahelat, muutes kohapealsed kaubad ja teenused elanikele kättesaadavaks.

Täiendavalt vastab meede **EAFRD prioriteedile nr 1**: teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab **sihtvaldkonda 1A** - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmistebaasi arendamine maapiirkondades.

Meetme abikõlblikud kulud vastavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 **artiklitele nr 17** (Investeeringud materiaalsesse varasse), **nr 19** (Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng), **nr 20** (Põhiteenused ja külauuendus maapiirkondades) ja **nr 35** (Koostöö).

¹⁵EAFRD prioriteedid ja sihtvaldkonnad, määrus 1305/2013 artikkel 5,
<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1305&from=ET>

3.2.2 Meede 2 – Turismiteenuste ja –toodete arendamine

VIKO tegevuspiirkonna oluline potentsiaal peitub turismisektoris. VIKO piirkonnas on mitmeid huvipakkuvaid ning omanäolisi turismiobjekte ja aktiivse puhkuse veetmise võimalusi. Piirkonda iseloomustab ainulaadne suurtööstuslik pärand, mille võimaluste rakendamine avab kohalike turismiettevõtetele mitmeid uusi võimalusi. Piirkonnas on käivitatud turismisektoris tegutsevate organisatsioonide koostöövõrgustik SüdameTee. Peamiseks väljakutseks on olemasoleva potentsiaali võimalikult tõhus rakendamine, uute, mitmekesiste ja atraktiivsete teenuste ja toodete arendamine ning seeläbi turistide arvukuse ja külastuskestvuse pikendamine.

Meetme rakendamise peamiseks eesmärgiks on tõsta tegevuspiirkonna võimekust turistide teenindamiseks. Meetme raames toetatakse nii ühisprojektide kui ka koostööprojektide elluviimist.

MEEDE 2	Turismiteenuste ja –toodete arendamine
Vastab strateegia eesmärgile	E2. Piirkonna võimekus turistide teenindamiseks on kasvanud
Meetme osakaal kogu rahastusest	35%
Abikõlbulikud tegevused vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 17, 19, 20 ja 35	❖ Investeeringud majutus- ja toitlustusasutuste ning muude turismitoodete ja -teenuste arendamisse ❖ Investeeringud turismitaristu rajamisse/parendamisse (nt viidastamine) ❖ Investeeringut toetava tarkvara kasutusele võtmine ❖ Investeeringut toetavate turundustegevuste teostamine
Mitteabikõlbulikud tegevused	❖ Investeeringut ettevalmistavad tegevused (kinnistu ost, projekteerimine jms) ❖ Mootorsõidukite ost, va kui need on vältimatult vajalikud teenuse osutamiseks ❖ Põllumajandustehnika ost ❖ Üldharivad koolitused ❖ Projektijuhtimise kulud ning püsi- ja halduskulud ❖ Vabatahtlik töö ❖ Kõik muud Leader määrusest tulenevad mitteabikõlbulikud tegevused ja kulud
Toetuse saajad	Mikroettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid, kohalikud omavalitsused, VIKO.
Abikõlbulikkuse kriteeriumid	❖ Investeering teostatakse VIKO piirkonnas ❖ Ettevõtjate puhul on vajalik esitada ❖ Taotleja võib esitada taotlusvooru kohta ühe taotluse (välja arvatud juhul, kui taotleja on VIKO)
Maksimaalne toetusmäär	60 000 €
Toetus %	Kuni 60%, VIKO poolt elluviidavad kogu piirkonda hõlmavad projektid (kuni 90%)
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed: ❖ Toetusmeetme mõjul loodud töökohtade arv (vähemalt kolm aastat püsiv töökoht). Sihttase: 15 uut töökohta. ❖ Ööbimiste arv piirkonnas. Sihttase: ööbimiste arv on 2020. aastaks võrreldes 2013. aastaga kasvanud 50%. Väljundmõõdik ja soovitud sihttase: ❖ Turistidele suunatud uute/parendatud toodete ja teenuste arv

	piirkonnas. Sihttase: 20 uut/parendatud teenust/toodet.
--	---

Meetme panus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide elluviimisse

Antud meede vastab selgelt **EAFRD prioriteedile nr 6**: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine. Prioriteedi 6 raames panustab meede otseselt **sihtvaldkonda 6A**: tegevusvaldkondade mitmekesistamise, väikeettevõtete loomise ja arendamise ning töökohtade loomise hõlbustamine. VIKO soovib meetmega 2 luua kokku vähemalt 15 uut töökohta (vt ka indikaatorid ja sihttasemed). Samuti vastab meede **sihtvaldkonnale 6B** (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine).

Meetme abikõlblikud kulud¹⁶ vastavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele **nr 17** (Investeeringud materiaalsesse varasse), **nr 19** (Põllumajandusettevõtete ja ettevõtluse areng), **nr 20** (Põhiteenused ja külaelu areng) maapiirkondades) ja **nr 35** (Koostöö).

3.2.3 Meede 3 – Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine

Energiasääst on kogu maailmas muutunud üha aktuaalsemaks. Energiahindade tõus, samuti energiapuudus on tinginud järjest suureneva taastuvenergia lahenduste kasutusele võtmise. Lahenduste alla kuuluvad ka mitmesugused kontrollid ja seadmed, mis aitavad energiatarbimist optimeerida. Hoolimata tehnoloogia arenemisest on aga lahendused siiski konventsionaalsetega võrreldes veel suhteliselt kallid. Samuti on elanikkonna teadlikkus nutikatest energialahendustest veel küllaltki madal.

Meetme rakendamise peamiseks eesmärgiks on toetada nutikate energialahenduste laiemat kasutusele võtmist piirkonnas.

Meetme raames toetatakse ka **ühisprojektide elluviimist**.

MEEDE 3	Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine
Vastab strateegia eesmärgile	E3. Piirkond kasutab nutikaid energialahendusi
Meetme osakaal kogu rahastusest	15%
Abikõlblikud tegevused vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 14, 17 ja 20	❖ Investeeringud taastuvenergia tootmiseks vajalike seadmete soetamiseks ja paigalduseks ❖ Investeeringud muude keskkonnasäästlike lahenduste kasutusele võtmiseks, va hoonete soojustamine ❖ Investeeringu objektiga seotud koolitused
Mitteabikõlblikud tegevused	❖ Võrguinverterid üle 11KW või mis ületavad tootmisprotsessis või hoonetes kuluvat energia hulka aastas üle 10% ❖ Hoonete soojustamine ❖ Ettevalmistavad tegevused (projekteerimine, uuringud jms) ❖ Projektijuhtimise kulud ning püsi- ja halduskulud ❖ Vabatahtlik töö ❖ Kõik muud Leader määrusest tulenevad mitteabikõlblikud tegevused ja kulud
Toetuse saajad	Mikroettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid, kohalikud

¹⁶EAFRD prioriteedid ja sihtvaldkonnad, määrus 1305/2013, III jaotis (maaelu arengu toetus)

	omavalitsused, VIKO.
Abikõlblikkuse kriteeriumid	❖ Hoonetele on väljastatud energiamärgis või teostatud energiaaudit ❖ Taotlusele on lisatud projekt vajalike võimsuste ja energiasäästu arvutustega ❖ Projektid viiakse ellu VIKO piirkonnas ❖ Taotleja võib esitada taotlusvooru kohta ühe taotluse
Maksimaalne toetusmäär	kuni 25 000 eurot
Toetuse %	Kuni 60%
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdikud ja soovitud sihttasemed: ❖ Investeeringu mõjul saavutatud energiasääst. Sihttase: energiasääst aastas 10 000 kW ❖ Omatarbeks toodetud ja tarbitud taastuvenergia hulk. Sihttase 500 000 KW Väljundmõõdik ja soovitud sihttase: ❖ Nutikaid energialahendusi kasutavate objektide arv. Sihttase: 21 objekti

Meetme panus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide ellu viimise

Antud meede vastab selgelt **EAFRD prioriteedile nr 6**: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine ning sh **sihtvaldkonnale 6B**: maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine.

Lisaks vastab meede **EAFRD prioriteedile nr 5**: ressursitõhususe edendamine ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamine põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris. Prioriteedi raames vastab meede **sihtvaldkondadele 5B** (energiakasutuse tõhustamine põllumajanduses ja toiduainetetööstuses) ning **5C** (taastuvate energiaallikate, kõrvalsaaduste, jäätmete, jääkide ja muude toiduks mittekasutatavate toorainete pakkumise ja kasutamise hõlbustamine biomajanduse edendamise eesmärgil).

Meetme abikõlblikud kulud¹⁷ vastavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele **nr 14** (Teadmusiire ja teavitus), **nr 17** (Investeeringud materiaalsesse varasse) ja **nr 20** (Põhiteenused ja küla uuendus maapiirkondades).

3.2.4 Meede 4 – Piirkonna kompetentside tõstmine

Kolmanda sektori organisatsioonide arenguid saab VIKO tegevuspiirkonnas positiivseiks lugeda. Samas jääb nende arv 1000 elaniku kohta Eesti keskmisele näitajale alla. Lisaks investeeringutele on oluline panustada organisatsioonide oskusteabe arengusse ning seeläbi jätkusuutlikkusesse rakendades seejuures VIKO piirkonna spetsiifilisi ressursse. Väljakutseks on organisatsioonide (nii kogukondlike kui ka näiteks ettevõtjate ühenduste) võimekuse kasvatamine, ettevõtlikkuse suurendamine ning teadmiste taseme tõstmine.

Meetme rakendamise peamiseks eesmärgiks on tõsta kogukonna ettevõtlushoiakuid ja oskusteadmiste taset ning laiendada inimeste silmaringi.

¹⁷EAFRD prioriteedid ja sihtvaldkonnad, määrus 1305/2013, III jaotis (maaelu arengu toetus)

Meetme raames toetatakse **niühisprojektide kui ka koostööprojektide elluviimist.**

MEEDE 4	Piirkonna kompetentside tõstmine
Vastab strateegia eesmärgile	E4. Kogukonna ettevõtlushoiakud on kõrged, inimeste silmaring on lai ja oskusteadmiste tase kõrge
Meetme osakaal kogu rahastusest	13%
Abikõlbulikud tegevused vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 14 ¹⁸ , 20, 35 ja 44	Eelistatud on kogu piirkonda katvad tegevused, sh: ❖ Õppereisid ja koolitused ❖ Õppeprogrammide ettevalmistamine ja läbiviimine ❖ Keskkonnateemalised sündmused ❖ Ökoinnovaatiliste- ja nutilahenduste väljatöötamine ❖ Koostöö haridus- ja teadusasutustega ❖ Uuringud ja analüüsid ❖ Võrgustike ja koostöö arendamisega soetud tegevused ja sündmused ❖ Tegevuste elluviimiseks vajaliku inventari soetamine ❖ Koostööprojektide kavandamine ja elluviimine, sh rahvusvaheliselt
Mitteabikõlbulikud kulud	❖ Ehitustegevus ❖ Külapidude ja muude tähtpäevade korraldamine ❖ Mootorsõidukite ost ❖ Stipendiumid ❖ Projektijuhtimine ❖ Kõik muud Leader määrusest tulenevad mitteabikõlbulikud tegevused ja kulud
Toetuse saajad	Ettevõtjad, kolmanda sektori organisatsioonid, kohalikud omavalitsused, VIKO
Abikõlbulikkuse kriteeriumid	❖ Taotlejad ja kasusaajad tegutsevad VIKO piirkonnas ❖ Koostööprojektide ja välisõppereiside elluviijaks saab olla vaid VIKO¹⁹ ❖ Eelistatud on kogu piirkonda katvad tegevused ❖ Taotleja võib esitada taotlusvooru kohta ühe taotluse (välja arvatud juhul, kui taotleja on VIKO)
Maksimaalne toetusmäär	15 000 €, sh võivad inventari soetamise kulud toetuse mahust moodustada kuni 20%, kuid mitte üle 2000 €. Juhul kui taotleja on VIKO, siis on toetuse määr kuni 30 000 €, kuid investeeringud pole lubatud.
Toetuse %	VIKO, Mittetulundusühingud, sihtasutused ja omavalitsused –kuni 90% Ettevõtted – kuni 60%.
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdik: ❖ VIKO piirkonna elanike arv, kes on tegevustesse kaasatud. Sihttase: 500. Väljundmõõdikud: ❖ läbi viidud koolituste ja sündmuste arv. Sihttase: 15 koolitust/sündmust;

¹⁸ Vastavalt määruse nr 1305/2013 artiklile nr 14 on toetuse saajaks koolituse või muu teadmussiirde ja teavituse osutaja.

¹⁹ Koostööprojektid on tegevusgruppide vahelised ja rahvusvahelised projektid. Koostööprojektide esitamise otsustab üldkoosolek.

	❖ projektide arv, mille raames on soetatud aktiivses kasutuse olevat tegevusvarustust (spordivahendid, kunsti-, muusika vahendid, jms). Sihttase: 10 projekti. ❖ Rahvusvaheliste koostööprojektide arv. Sihttase: 5 projekti.
--	--

Meetme panus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide ellu viimisse

Antud meede vastab EAFRD **prioriteedile nr 6**: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine, sh **sihtvaldkonda 6B** (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine).

Täiendavalt vastab meede EAFRD **prioriteedile nr 1**: teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab **sihtvaldkonda 1A** - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmistebaasi arendamine maapiirkondades.

Samuti vastab meede EAFRD **prioriteedile 4**: põllumajanduse ja metsandusega seotud ökosüsteemide ennistamine, säilitamine ja parandamine, sh **sihtvaldkonnale 4A** - elurikkuse ennistamine, säilitamine ja parandamine, sealhulgas Natura 2000 aladel ja looduslikust või muust eripärast tingitud piirangutega aladel, ning suure loodusliku väärtusega põllumajanduse ja Euroopa maastike seisundi ennistamine, säilitamine ja parandamine.

Meetme abikõlblikud kulud²⁰ vastavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele **nr 14** (Teadmussiire ja teavitust), **nr 20** (Põhiteenused ja külauuendus maapiirkondades), **nr 35** (Koostöö) ja **nr 44** (LEADERi koostöötegevus).

3.2.5 Meede 5 – Noorte aktiveerimine ja kaasamine

Vähene ja kiirelt vähenev noorte osakaal on VIKO tegevuspiirkonna jaoks üheks lahendamist vajavaks põhiprobleemiks. Piirkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks on oluline leida atraktiivseid võimalusi noortele nii töö- kui ka ettevõtja, samuti kolmanda sektori esindajana. Selleks on tarvis kujundada neis ettevõtlikkushoiakuid ning siduda neid tihedamalt oma kodukohaga.

Meetme rakendamise peamiseks eesmärgiks on tõsta noorte ettevõtlikushoiakuid ja oskusteadmiste taset ning laiendada nende silmaringi.

Meetme raames toetatakse **nüühisprojektide kui ka koostööprojektide elluviimist**.

MEEDE 5	Noorte aktiveerimine ja kaasamine
Vastab strateegia eesmärgile	E4. Noorte ettevõtlikkushoiakud on kõrged, silmaring lai ning oskusteadmiste tase kõrge
Meetme osakaal kogu rahastusest	7%
Abikõlblikud tegevused vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu	❖ Noortelaagrite, -malevate jms korraldamine ning nendega seotud kulud ❖ Ettevõtlikkust arendavad tegevused ning nendega seotud kulud

²⁰EAFRD prioriteedid ja sihtvaldkonnad, määrus 1305/2013, III jaotis (maaelu arengu toetus)

määruse nr 1305/2013 artiklitele nr 14 ²¹ , 20, 35 ja 44	❖ Oskuste arendamisega seotud tegevused ning nendega seotud kulud (koolitused jms) ❖ Siseriiklike õppereisidega seotud kulud ❖ Tegevuste elluviimiseks vajaliku inventari soetamise kulud ❖ Võrgustike ja koostöö arendamisega seotud tegevused ja sündmused ❖ Koostööprojektide kavandamine ja elluviimine, sh rahvusvaheliselt
Mitteabikõlbulikud tegevused	❖ Ehitustegevus ❖ Külapidude ja muude tähtpäevade korraldamine ❖ Mootorsõidukite ost ❖ Stipendiumid ❖ Projektijuhtimine ❖ Kõik muud Leader määrusest tulenevad mitteabikõlbulikud tegevused ja kulud
Toetuse saajad	Mikroettevõtted, kolmanda sektori organisatsioonid, kohalikud omavalitsused, VIKO.
Abikõlbulikkuse kriteeriumid	❖ Taotlejad ja kasusaajad tegutsevad VIKO piirkonnas ❖ Koostööprojektide ja välisõppereiside elluviijaks saab olla vaid VIKO²² ❖ Tegevuste sihtgrupiks peavad olema 7-26-aastased VIKO piirkonna elanikud, eelistatud on noorte poolt algatatud projektid ❖ Taotleja võib esitada taotlusvooru kohta ühe taotluse (välja arvatud juhul, kui taotleja on VIKO)
Maksimaalne toetusmäär	kuni 15 000 eurot sh. investeeringud kuni 5000 eurot Juhul, kui taotleja on VIKO, siis on toetuse määr kuni 30 000 €, kuid investeeringud pole lubatud.
Toetus %	Mittetulundusühingud, sihtasutused ja omavalitsused - kuni 90 % Ettevõtted - kuni 60 %
Indikaatorid ja sihttasemed	Tulemusmõõdik: ❖ VIKO piirkonna noorte arv, kes on tegevustesse kaasatud. Sihttase: 600 noort. Väljundmõõdikud: ❖ ellu viidud noortealgatuste (laagrid, koolitused arv. Sihttase: 15 noortealgatust. ❖ projektide arv, mille raames on soetatud aktiivses kasutuse olevat tegevusvarustust (spordi-, kunsti-, muusika vahendid, jms). Sihttase: 5 projekti.

Meetme panus Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi (EAFRD) prioriteetide ellu viimisse

Antud meede vastab EAFRD **prioriteedile nr 6**: sotsiaalse kaasamise, vaesuse vähendamise ja maapiirkondade majandusliku arengu edendamine, sh **sihtvaldkonda 6B** (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine). Täiendavalt vastab meede EAFRD **prioriteedile nr 1**: teadmussiirde ja innovatsiooni parandamine põllumajanduses, metsanduses ning maapiirkondades. Meede panustab **sihtvaldkonda 1A** - innovatsiooni ja koostöö toetamine ning teadmiste baasi arendamine maapiirkondades.

²¹ Vastavalt määruse nr 1305/2013 artiklile nr 14 on toetuse saajaks koolituse või muu teadmussiirde ja teavituse osutaja.

²² Koostööprojektid on tegevusgruppide vahelised ja rahvusvahelised projektid. Koostööprojektide esitamise otsustab üldkoosolek.

Meetme abikõlblikud kulud²³ vastavad Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse nr 1305/2013 artiklitele **nr 14** (Teadmussiire ja teavitus), **nr 20** (Põhiteenused ja küla uuendus maapiirkondades), **nr 35** (Koostöö) ja **nr 44** (LEADERi koostöötegevus).

²³EAFRD prioriteedid ja sihtvaldkonnad, määrus 1305/2013, III jaotis (maaelu arengu toetus)

3.3 Võrgustumine ja koostöö

3.3.1 VIKO piirkonna võrgustike arendamine

VIKO rolliks piirkonnas on lisaks Leader-meetme rakendamiseleproaktiivsete tegevuste, mis on olulised piirkonnale kui tervikule, kavandamine ja elluviimine.

Vastavateks võrgustikeks on eelkõige:

- SüdameTee turismivõrgustik;
- koostöövõrgustik “Viru Toit”(koostööprojekt Kirderanniku Koostöökoguga).

Mainitud võrgustike arendamine toimub nii läbi konkreetsete projektide kui ka VIKO teostatud tegevuste. Üldiseks eesmärgiks on mõlema võrgustiku laiendamine ning nende jätkusuutlikkuse tagamine.

Strateegiaperioodil 2015-2023 lähtutakse mõlema võrgustiku arendamiselvastavatest tegevuskavadest, kus sätestatakse mh VIKO roll ja ülesanded. SüdameTee puhul on arendamise aluseks vastava turismitoote kontseptsioon²⁴, mida uuendatakse 2015. aasta suvel. Viru Toidu kontseptsiooni uuendatakse koostöös Kirderanniku Koostöökoguga.

Viru Toidu koostöövõrgustiku peamiseks arenguülesanneteks on (vt ka lisa 4):

- kohaliku mikroettevõtluse aktiveerimine;
- kohaliku toidu tarbimise suurendamine;
- uute toodete ja tootjate tekkimine;
- Viru Toidu brändimärgi tuntuse saavutamine;
- võrgustiku laiendamine ja koostöö tugevdamine turismiettevõtjatega.

Vajadusel ja võimalusel osaleb ja algatab VIKO ka teistes piirkonnasisestes koostöövõrgustikes.

Lisaks konkreetsetele koostöövõrgustikele teeb VIKO pidevat koostööd nii oma liikmete kui ka teiste piirkonnas tegutsevate organisatsioonidega. Eduka koostöö aluseks on VIKO-poolne aktiivne gruppide kaasamine, sh otsuste tegemisel ning piirkonna olukorra analüüsimisel.

VIKO piirkonnasisesteks partneriteks on liikmesorganisatsioonid, sh kohalikud omavalitsused, kodanikuühendused ja ettevõtted. VIKO olulisemateks maakondlikeks koostööpartneriteks on:

- SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus – maakondlik arenduskeskus, mis tegeleb maakonna ettevõtjate, omavalitsuste ja kodanikuühenduste nõustamisega ning lisaks ka maakonna turismiklastri arendamisega;
- Erinevad maakondlikud organisatsioonid (nt maavalitsused, omavalitsuste liidud, – tegeleb maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu tagamisega;
- Muud koostööpartnerid ja –võrgustikud nii Ida- kui ka Lääne-Virumaalt (nt ettevõtliku kooli võrgustik jms).

²⁴<http://viko.ee/upload/files/VIKO%20SüdameTee%20kontseptsioon.pdf>

Piirkondliku ja organisatsioonisisese koostöö üheks väljundiks on ka ühisprojektid, mida on võimalik realiseerida kõikide meetmete raames.

3.3.2 VIKO-väliste võrgustike arendamine

Koostöö teiste Leader-tegevusgruppidega

Koos VIKOga tegutseb Eestis 26 kohalikku tegevusgruppi, luues mitmekülseks koostööks tugeva baasi. VIKO teeb koostööd mh:

- naabruses asuvate tegevusgruppidega (nt Kirderanniku Koostöökogu, Peipsi-Alutaguse Koostöökogu, Partnerid) – peamiselt on koostöö aluseks ühised algatused kogu piirkonna konkurentsivõime suurendamisel;
- Virumaa Rannakalurite Ühinguga – koostöös nt kohaliku toidu ja turismivaldkonna arendamine;
- samalaadsete (nt rannikul paiknevate) tegevusgruppidega (nt Põhja-Harju Koostöökogu, Arenduskoda, Partnerid, Kirderanniku Koostöökogu) – peamiselt on koostöö aluseks võimaluste ühine kasutamine, nt ühiste turismimarsruutide loomine vms;
- sarnaste strateegiliste valikutega tegevusgruppidega (nt tegevusgruppid, kes fokusseeritult tegelevad turismi ja kohaliku toidu arendamisega).

Koostöö tegemisel arvestatakse VIKO liikmete võimaluste ja vajadustega ning VIKO strateegiliste tegevussuundadega.

2015. aasta aprillis sõlmiti **Virumaa tegevusgruppide koostöökokkulepe** (vt strateegia lisa 2), kus lisaks VIKOle on partneriteks kõik teised piirkonna tegevusgruppid - MTÜ Arenduskoda, MTÜ Kirderanniku Koostöökogu, MTÜ PAIK, MTÜ Partnerid ning MTÜ Peipsi-Alutaguse Koostöökoda. Ühisteks kavandatud tegevusteks on mh koostööprojektide ettevalmistamine, kooskõlastamine ja teavitamine, eelkõige teemadel kohalik toit, turism, noored, ettevõtlus ja elukeskkond.

Lisaks teevad MTÜ Partnerid, MTÜ Virumaa Koostöökogu, MTÜ Põhja-Harju Koostöökogu, MTÜ Arenduskoda ja MTÜ Kirderanniku Koostöökogu huvitatud osapooli kaasates (nt SA Põhja-Eesti Turism, MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing, MTÜ Harju Kalandusühing, ettevõtjad, organisatsioonid) koostööd eesmärgiga arendada Põhjaranniku ühisturundust ja teisi turismialaseid koostegevusi.

Koostöö arendamiseks kalanduse tegevusgrupiga sõlmiti VIKO, Virumaa Rannakalurite Ühingu, Kirderanniku Koostöökogu ja Partneritega **piirkondliku koostöö memorandum**.

Strateegiaprotsessi raames määratles VIKO koos kahe naabertegevusgruppi (MTÜ Kirderanniku Koostöökogu MTÜ Partnerid) ning MTÜ-ga Virumaa Rannakalurite Ühing perioodiks 2015 – 2020 järgmised koostöötegevuste suunad (vt ka lisa 3):

- Kohaliku toidu valdkonna arendamine läbi kohaliku toidu tootmise (nii põllumajandusliku tootmise, kui kalapüügi), kohapeal toodetud toidu väärindamise ning ühise brändimise ja turundamise.
- Turismi valdkonnas Virumaa rannikut tervikuna hõlmavate turismiteenuste, ja – toodete arendamine, ühiste sündmuste planeerimine ning turundamine.
- Piirkonna kompetentside ja ettevõtlikkuse ühine arendamine läbi ühiste noortele suunatud tegevuste ning ühiste koolituste ja õppereiside.

- Arendusressursside haldamise valdkonnas informatsiooni vahetamine taotlusprotsesside osas eesmärgiga vältida dubleerimist ning leida kohti võimenduseks, samuti ühiste hindamiskompetentside kasvatamine.

Koostöö teiste Leader-tegevusgruppidega (sh võrgustiku Viru Toit arendamine) toimub koostööprojektide raames, mida on võimalik ellu viia meetmete 4 ja 5 raames.

Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvaheline koostöö tugineb ühelt poolt VIKO strateegias toodud suundadele (turismi arendamine, kohaliku toidu arendamine, nutikad energialahendused, kompetentside tõstmine, noorte ettevõtlikkus jms), teisalt aga liikmete juba olemasolevatele sidemetele ja varasematele koostöökogemustele.

Rahvusvahelise koostöö põhieesmärgiks on kogemuste vahetus, sh on oluline nii VIKO kui organisatsiooni arendamine kui ka VIKO liikmete võimekuse suurendamine. Rahvusvahelise koostöö puhul on strateegia koostamise raames kokku lepitud, et vastavate õppereiside osas saab toetust taotleda ainult VIKO ise.

2015. a. kevade seisuga on VIKO rahvusvaheliste suhete osas kokkulepe Ungari omavalitsusega Atkar Közseg (vt lisa 5). Tegemist on endise Maidla valla koostööpartneriga, kes soovis suhteid jätkata ning Leader tegevusgrupp on selleks üks võimalus. Hetkel on peamised teemad, mille osas koostööd kavandatakse, kogukond, ettevõtlus, kohalik toit, noored ja ettevõtlikkus. Perioodi alguses täpsustatakse konkreetseid ühistegevusi, mida hakatakse ellu viima.

Samuti on plaan edasi arendada eelmisel programmiperioodil alanud koostööd Ungari Leader tegevusgrupiga Börzöny-Duna-Ipoly piirkonnast (viimati käis VIKO Ungaris 2014. aastal vaatamas perioodi jooksul elluviidud projekte). Konkreetsed ühistegevused täpsustatakse perioodi käivitamise järgselt.

Lisaks Ungari partneritele kavandab VIKO koostööd Soome Leader tegevusgrupiga SEPR (vt lisa 6). Ühisteks teemadeks on ettevõtluse arendamine ning ettevõtjatele omavaheliste koostöövõimaluste loomine, noored ja ettevõtlikkus jne.

Algatatud on rahvusvaheline koostööprojekt Kesk-Läänemere Interregi programmi taotlemiseks, kuhu on kaasatud Leader tegevusgrupid ja teadusasutused Eestist ja Soomest. Projekti partneriteks on Eesti Maaülikool, MTÜ Virumaa Koostöökogu, Helsingi Ruralia Instituut, Ykkösakseli Leader KTG ja Kehittamisyhdistys Leader KTG SEPR. Esitatud projekti nimi on „Community-benefit companies providing services and employment in rural areas (CO-SERA)”. Tänu Maidla Noortekeskusele on VIKO alustanud läbirääkimisi ka Portugali, Austria ja Itaalia koostööpartneritega. Üheks oluliseks eesmärgiks on koostöö arendamine noorte valdkonnas.

Ülalmainitud partnerite loetelu pole lõplik, uue programmiperioodi jooksul kavandatakse kindlasti ka koostööd teiste välispartneritega eeldusel, et need haakuvad VIKO arengusuundadega.

Rahvusvaheline koostöö toimub koostööprojektide raames, mida on võimalik ellu viia meetmete 2, 4 ja 5 raames.

4. Strateegia rakendamise juhtimine ja seire

4.1 Strateegia rakendamine

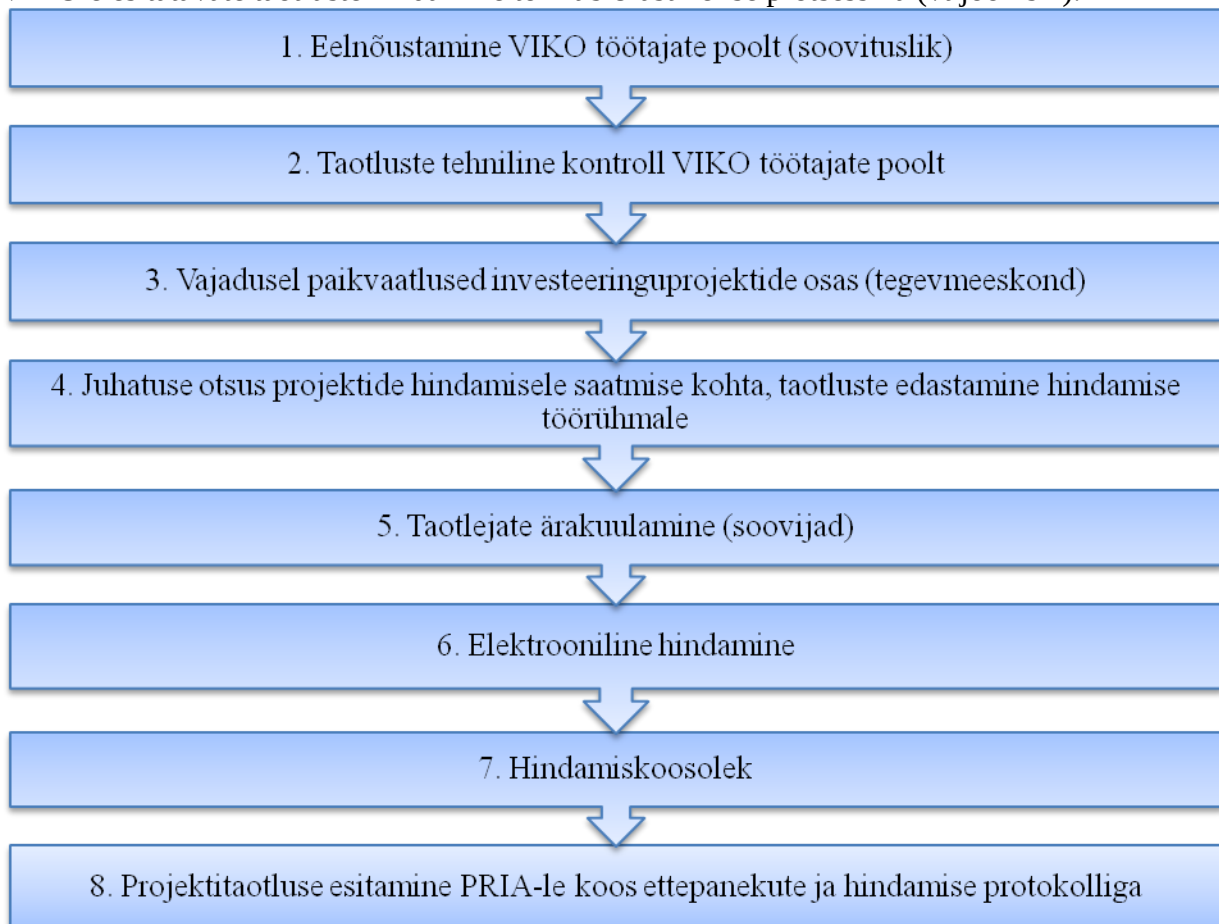
VIKO viib strateegiat ellu kuue omavahel seotud töopaketi kaudu. Pakettideks on:

1. juhtimine ja administreerimine (kirjeldatud peatükis 1.2) – strateegia täitmise tagamine ja selle edasiarendamine;
2. taotluste menetlemine ja hindamine (kirjeldatud peatükis 4.2) – strateegia elluviimiseks ette nähtud ressursside (Leader-meetme vahendid) suunamine projektidesse, mis on kooskõlas strateegia visiooni ja eesmärkidega;
3. teavitamine ja kaasamine – potentsiaalsete taotlejate ettevalmistamine kvaliteetsete projektide koostamiseks. Pakett hõlmab ka taotlejate nõustamist;
4. võrgustumine ja koostöö (vt ka ptk 3.3) – uute teadmiste saamiseks;
5. koolitused ja oskuste omandamine – nii tegevmeeskonna kui ka liikmete ja sihtgruppide võimekuse tõstmiseks;
6. seire ja hindamine (kirjeldatud peatükis 4.3) – strateegia tulemuslikkuse hindamiseks ning vigadest õppimiseks.

4.2 Projektide hindamine

4.2.1 Hindamisprotsess

VIKOLE esitatavate taotluste hindamine toimub 8-astmelise protsessina (vt joonis 7).

Joonis 7. Projektide hindamise korraldus

1. Eelnõustamine VIKO töötajate poolt (soovituslik)

Taotluste esitamisele eelneb taotlejate eelnõustamine, mille raames annab VIKO tegevmeeskond infot VIKO strateegia, meetmete, tingimuste jms kohta ning vajadusel nõustatakse taotlejat projektiidee osas. Eelnõustamine on taotlejatele soovituslik, kuid mitte kohustuslik.

2. Taotluste tehniline kontroll VIKO töötajate poolt

Peale taotluste esitamist kontrollib VIKO tegevmeeskond nõutud dokumentide olemasolu. Vajadusel antakse taotluste esitajale aeg puuduste likvideerimiseks. Selles etapis ei anta hinnangut dokumentide sisule.

3. Vajadusel paikvaatlused investeeringuprojektide osas

Paikvaatlust teostatakse investeeringuprojektidele, va juhul, kui see ei anna olulist lisainformatsiooni. Paikvaatluse vajaduse otsustab hindamiskomisjoni esimees. Paikvaatlust teostavad minimaalselt kaks hindamise töörühmaliiget, kes täidavad ka paikvaatluse protokollid ning esitavad selle hindamise töörühmaliikmetele.

4. Juhatus otsus projektide hindamisele saatmise kohta

Taotluste tehnilise kontrolli ja paikvaatluste tulemustest lähtuvalt teeb juhatus otsuse projektide hindamisele saatmise kohta. Tehniliselt mittevastavad taotlused hindamisele ei kuulu. Tehnilise kontrolli läbinud taotlused edastatakse hindamise töörühmaliikmetele.

5. Taotlejate ärakuulamine (soovijad)

Kõigile taotlejatele antakse võimalus oma projekti hindamise töörühmaletutvustada. Projektide tutvustamine on vabatahtlik.

6. Elektrooniline hindamine

Hindamise töörühma liikmed täidavad elektroonilises keskkonnas oma hindamistabeli, mis moodustab esialgse paremusjärjestuse.

7. Hindamise töörühma koosseis

Hindamise töörühmaliikmete osavõtul viiakse läbi hindamiskoosseis, kus arutatakse moodustunud paremusjärjestusprojektide kaupa läbi ning täiendava info ilmnemisel korrigeeritakse paremusjärjestust. Koostatakse hindamise töörühma protokoll.

8. Projektitaotluste edastamine PRIA-le

VIKO tegevmeeskond edastab projektitaotlused PRIA-le koos ettepanekuga projektitaotluste paremusjärjestusse seadmise, iga projektitaotluse rahuldamise või rahuldamatajätmise ja projektitaotluse rahastamise suuruse kohta koos hindamise töörühma protokolliga.

4.2.2 Hindamise korraldus ja kriteeriumid

VIKO hindamise töörühma moodustamisel ning selle töö korraldamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- ❖ VIKO hindamise töörühm on on 15-liikmeline.
- ❖ VIKO üldkoosoleku otsusega valitakse komisjonile põhi- ja asendusliikmed.
- ❖ Hindamise töörühma liikmetega sõlmitakse leping, kus sisaldub kohustus osaleda koolitusel, saada asjakohast informatsiooni, tagada konfidentsiaalsus, kohustus teavitada enda taandamisest taasesitatavas vormis ja võimalusel saada töötasu.
- ❖ Hinnatakse kõiki taotlusi, millele on teinud juhatus hindamisele saatmise otsuse.
- ❖ Hinnatakse hindamiskriteeriumite alusel (vt altpoolt).
- ❖ Hindamise töörühmviib vajadusel läbi hindamise käigus investeringuobjektide paikvaatluse.
- ❖ Projektid, mis ei vasta strateegiale (saavad antud kriteeriumi lõikes 0 punkti), ei saa positiivset otsust.
- ❖ Projekte hinnatakse skaalal 0-5 (0 madalaim hinne, 5 positiivseim hinne).
- ❖ Projektid, mille keskmine hinne jääb alla 50% (2,5 punkti), ei saa positiivset otsust.

Taotluste hindamise aluseks on hindamiskriteeriumid, mis on olemuslikult kaheks jaotatud:

1. projekti sisuga seotud hindamiskriteeriumid (osakaal kokku 70%), sh:
 - 1.1. vastavus VIKO strateegiale (15%);
 - 1.2. mõju VIKO meetme eesmärgile ja indikaatorite täitmisele (25%);
 - 1.3. koostöö ja innovaatus (15%);
 - 1.4. projekti jätkusuutlikkus (15%).
2. projekti vormi ja taustaga seotud hindamiskriteeriumid (osakaal kokku 30%), sh:
 - 2.1. projekti tegevuskava ja eelarve selgus (15%);
 - 2.2. taotleja kogemus/pädevus ja jätkusuutlikkus (15%).

Tabel 7. VIKO hindamiskriteeriumid

Hindamis-valdkond	Hindamis-kriteerium ja osakaal	Kirjeldus	Hindamisskaala ²⁵
1. Projekti sisuga seotud hindamis-kriteeriumid	1.1. Vastavus VIKO strateegiale (15% hindest) ²⁶	❖ Kas ja mil määral on projekt seotud VIKO visiooni ja strateegiliste eesmärkidega?	0 – projekt ei ole VIKO strateegiaga seotud 5 – projekt panustab üheselt arusaadavalt VIKO visiooni, strateegiliste eesmärkide täitmisesse
	1.2. Mõju VIKO meetme eesmärgile ja indikaatorite täitmisele (25% hindest)	❖ Mil määral panustab projekt meetmespetsiifiliste tulemus- ja väljundindikaatorite täitmisele?	0 – projekt ei panusta meetmespetsiifiliste indikaatorite täitmisesse 5 – projekt panustab olulisel määral meetmespetsiifiliste indikaatorite täitmisesse
	1.3. Koostöö ja innovaatus (15%)	Innovaatus: ❖ Kas projekti tulemusena	0 – projekt ei ole uuendusliku iseloomuga üheski aspektis

²⁵ Täpsemalt kirjeldatakse skaalasid hindamisjuhendis.

²⁶ Kriteeriumi puhul kehtestatakse lüvend. Juhul, kui projekt saab kriteeriumi lõikes keskmiseks hindeks vähem kui 2,5, ei kuulu projekt automaatselt rahastamisele.

	hindest)	pakutakse VIKO piirkonnas uut toodet või teenust? ❖ Kas projekti tulemusena kasutatakse uuenduslikku tehnoloogiat? ❖ Kas projekti tulemusena pakutav teenus või toode võimaldab luua keskmisest kõrgema palgatasemega töökoha? Koostöö: ❖ Kas projekti elluviimisesse on kaasatud koostööpartnereid?	kolmest, seda ei viida ellu koostöös ning projekt ei loo eeldusi ka koostööks tulevikus 5 – projekt on innovaatiline kõigi kolme aspekti ulatuses, seda viiakse ellu koostöös ning projekt loob eeldusi ka koostööks tulevikus
	1.4. Projekti jätkusuutlikkus (15%)	❖ Kas projekti tulemused on püsivad ning jätkusuutlikud ka peale rahastamist?	0 – projekti tulemused ei ole jätkusuutlikud ja ei avalda pikemaajalist mõju. 5 - projekti tulemused on jätkusuutlikud ja avaldavad pikemaajalist positiivset mõju
2. Projekti vormiga ja taustaga seotud hindamiskriteeriumid	2.1. Tegevuskava ja eelarve selgus (15% hindest)	❖ Kas projekti tegevused on arusaadavalt ja piisavalt põhjalikult lahti kirjutatud? ❖ Kas projekti tulemused on välja toodud ning need on selgelt seotud tegevustega? ❖ Kas projekti ajakava on selge ja realistlik? ❖ Kas projekti eelarve on arusaadav ja põhjendatud?	0 – projekti tegevused pole selgelt lahti kirjutatud; tulemused pole välja toodud; projekti ajakava puudub või on ebarealistlik, eelarve on ebamõistlik 5 - projekti tegevuskava on arusaadav ja teostatav; kavandatud eesmärkide, tegevuste ja tulemuste vaheline seos on selge; ajakava on realistlik ja eelarve põhjendatud
	2.2. Taotleja kogemus ja pädevus (15% hindest)	❖ Kas taotleja on varasemate kogemustega? ❖ Kas projekti taotleja on piisavalt pädev projekti tegevuste elluviimiseks?	0 – taotleja pole usaldusväärne, puudub varasem kogemus ning vajalik pädevus tegevuste elluviimiseks. 5 - taotleja on usaldusväärne, varasemate kogemustega ning tegevuste elluviimiseks vajalike pädevustega.

4.3 Seire ja uuendamise kord

Strateegia seiret ja hindamist korraldatakse kahel tasandil:

1. Taotlusi (projekte) ja neis välja toodud indikaatoreid seiratakse jooksvalt. Tegevjuht annab iga-aastaselt üldkoosolekule ülevaate lisaks rahade kasutamisele ka peamiste strateegia näitajate olukorrast (aluseks on rahastatud taotlustest saadud info);
2. kaks korda perioodi jooksul tehakse põhjalikum seire juba ellu viidud projektide tegelike tulemuste ja väljundite hindamiseks. Vastava tegevuse võib VIKO teenusena sisse osta.

Strateegia seiret korraldab VIKO juhatus ja viib ellu tegevmeeskond. Alusandmetena kasutatakse eelarve täituvust, projektide elluviimise edenemist ja projektide panust strateegia eesmärkide saavutamisse taotlustes toodud informatsiooni põhjal.

Strateegia seire on pidev, aruandlusperioodi pikkuseks on üks aasta. Seirearuanne esitatakse VIKO juhatusele ja üldkoosolekule, kes selle heaks kiidab. Seirearuandest lähtuvalt valmistatakse ette iga-aastased rakenduskavad ning täpsustatakse rakendamise korraldus.

Võimalik iga-aastase seirearuande struktuur

- ❖ Strateegia elluviimise sisuline edenemine meetmete kaupa:
 - Eesmärk
 - Ülevaade projektitaotluste esitamisest ja kinnitamisest
 - Strateegia mõõdikute sihttasemetele lähenemine taotluste info põhjal
 - Rahastatud projektide edenemine
 - Strateegia elluviimise panus üleriigilise Leader-meetme sihttasemetele saavutamisse
 - Strateegia eelarve kasutamise edenemine
 - Strateegia elluviimisel tekkinud probleemid ja nende lahendused

Sama seirearuanne on aluseks ka Maaeluministeeriumi-poolse Leader-meetme seireks.

Vajadust strateegia kaasajastamiseks hinnatakse iga-aastaselt üldkoosolekul lähtuvalt strateegia seire tulemustest.

Strateegia hindamist korraldab VIKO juhatus, elluviijateks on tegevmeeskond ja/või välishindaja. Alusandmetena kasutatakse seirearuandeid ja ellu viidud projektide tulemusi ning mõjusid (taotlused ja lõpparuanded). Strateegia hindamist viiakse läbi kahel korral strateegiaperioodi jooksul (2018. a 2016-2017 projektide kohta ja 2020. a. 2018-2019 projektide kohta). Hindamisaruanne esitatakse VIKO üldkoosolekule. Aruandest lähtuvalt valmistatakse ette põhjalikumad strateegia muudatused (vajadusel).

Vajadust strateegia **uuendamise ja muutmise järgi** hindab VIKO juhatus iga-aastaselt vastavalt seire ja hindamise tulemustele. Vajadusel valmistab juhatus üldkoosolekule ette motiveeritud ettepaneku strateegia muutmiseks.

Kui tegemist on tehniliste täiendustega töö paremaks korraldamiseks, arutatakse muutmist üksnes üldkoosolekul. Põhjalikumad muudatused arutatakse enne üldkoosolekut läbi vastavates töögruppides, mis moodustatakse juhatuse ettepanekul. Olulise sisendina arvestatakse siinkohal strateegia seire ja hindamise tulemusi.

5. Strateegia rahastamiskava

VIKO eelarve täpne maht selgub uue Leader-perioodi käivitamisel. Järgnevalt on välja toodud planeeritava eelarve põhimõtteline jaotus strateegia meetmete kaupa, projektide toetusmäärad ning eelarve planeeritav jaotus aastate lõikes.

Kogueelarve jaguneb järgmiselt:

1. meetmed - 80% eelarve mahust;
2. strateegia rakendamine - 20% eelarve mahust.

Meetmete rahajaotus:

- Meede 1: Mikroettevõtlaste arendamine - 30%
- Meede 2: Turismiteenuste ja toodete arendamine – 35%
- Meede 3: Nutikate energialahenduste kasutusele võtmine – 15%
- Meede 4: Piirkonna kompetentside tõstmine – 13%
- Meede 5: Noorte aktiveerimine ja kaasamine – 7%

Projektide toetusmäärad:

- kohaliku tegevusgrupi kui organisatsiooni toimimise ja piirkonna elavdamise kulud – kuni 100% abikõlblikest kuludest
- investeeringud taristusse (kõik taotlejad) - kuni 60% abikõlblikest kuludest
- toetusmäär omavalitsuste ja kolmanda sektori asutuste tegevusprojektidele – 90%
- maksimaalne taotletav summa – vt p 3.2 (meetmed)

Meetmete(80% kogu eelarvest) planeeritav rahajaotus aastate lõikes on järgmine:

1. 2015 - 0%
2. 2016 - 30%
3. 2017 - 20%
4. 2018 - 20%
5. 2019 - 10%

Strateegia rakendamise (20% kogu eelarvest) planeeritav rahajaotus aastate lõikes on järgmine:

6. 2015 – 0,38%
7. 2016 – 4,00%
8. 2017 – 3,50%
9. 2018 – 3,50%
10. 2019 – 3,50%
11. 2020 – 3,42%
12. 2021 – 0,70%
13. 2022 – 0,50%
14. 2023 – 0,50%

Strateegia rakendamise eelarvest 14% on kavandatud jooksvate kulude ning 6% elavdamiskulude katmiseks.

6. Sidusus teiste arengudokumentidega

VIKO strateegia on seotud järgmiste strateegiliste arengudokumentidega.

1. Konkurentsivõime kava “Eesti 2020”

Valdkonnas “Konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond” on üheks valitsuse poliitika põhisuunaks ettevõtete pikaajalist rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu soodustava poliitika kujundamine.

VIKO tegevuspiirkonna visioonis kajastub püüdlus kujuneda tuntuimaks seikluslikuks puhke- ja turismipiirkonnaks, kus pakutakse uusi ja huvitavaid teenuseid ning tooteid. Kaks strateegilist eesmärki on suunatud uuenduslike kohalikul ressursil põhinevate toodete ja teenuste arendamiseks ning turistide teenindamise võimekuse tõstmiseks. Need eesmärgid suurendavad ettevõtete konkurentsivõimet, panustades seeläbi ka konkurentsivõimekava täitmisesse.

2. Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020

Maaelu Arengukava prioriteet nr 6 on:

- ❖ Maamajandus ja maapiirkonna elukeskkond on mitmekesised, pakuvad alternatiivseid tööhõivevõimalusi põllumajandusest vabanevale tööjõule ning tuginevad kohalikul ressursil ja potentsiaalil põhinevatele lahendustele.

Prioriteedil on kaks sihtvaldkonda, millest 6B (maapiirkondade kohaliku arengu soodustamine) puudutab Leader-lähenemist:

- ❖ Kohaliku arengu strateegiatega 100% maaelanikkonna hõlmamine.

VIKO strateegia on suunatud maapiirkonna arendamisele ning on seega sihtvaldkonnaga kooskõlas, toetades maapiirkondade arengu paremat planeerimist. Strateegia on suunatud piirkonnas pakutavate teenuste ja infrastruktuuri arendamisele ning töökohtade loomisele.

3. Leader-meede 2015-2023

Meetme 2015-2023 üldeesmärk on tegevuspiirkondade tasakaalustatud arendamine läbi Leaderi põhielementide rakendamise. Spetsiifilised eesmärgid on järgmised:

- ❖ Ettevõtjate konkurentsivõime tõstmine, eelkõige läbi ühistel tegevustel põhinevate tegevuste rakendamise. *VIKO strateegia rõhutab ettevõtete konkurentsivõime tõstmist ning seda eriti läbi võrgustike arendamise (SüdameTee, Viru Toit jt).*
- ❖ Sotsiaalse kaasatuse edendamine. *VIKO strateegia koostamine oli avatud protsess, selle loomisesse ja elluviimisesse on kaasatud olulised partnerid ning kohalik elanikkond.*
- ❖ Piirkondlike eripärade parem rakendamine. *VIKO piirkond kasutab ära oma eripära ning keskendub nendest tulenevate võimaluste realiseerimisele (nt venekeelsete piirkonna elanike suurem kaasamine, maavarade ammendumisel suletud kaevandus- ja tööstusalade kasutamine jm).*

- ❖ Uuenduslike lahenduste leidmise ja kasutuselevõtmise soodustamine, sh kogukonnateenuste arendamisel. *VIKO strateegia väärtustab uusi ja nutikaid lahendusi ning ühe teemana on keskendunud VIKO piirkonnas olemasoleva oskusteabe arendamisele, energiasäästule ja kasutusest väljas olevate tööstus- ja kaevandusalade taaskasutamisele.*
- ❖ Kohaliku tasandi valitsemise parendamine läbi erinevate osapoolte kaasamise. *VIKO kui kolme sektori partnereid koondav organisatsioon loob hea võimaluse sektorivahelise suhtluse tekkeks ja toimimiseks.*

4. Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020

Regionaalarengu strateegia visioon 2030+ on järgmine:

- ❖ Oma eripäradele tuginedes panustab iga piirkond Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule, saades omakorda osa sellega kaasnevatest hüvedest.
- ❖ Inimestel on igas toimepiirkonnas kättesaadavad head töökohad, kvaliteetsed teenused ning mitmekülgseid tegevusi võimaldav meeldiv elukeskkond.

Strateegia üldeesmärgiks on:

- ❖ Toimepiirkondade parem kasutus majanduskasvuks ja elukvaliteedi tõusuks vajalike hüvede kättesaadavus.

VIKO piirkonnas keskendutakse paikkondliku eripära (kasutusest väljas olevad tööstus- ja kaevandusalad) maksimaalsele rakendamisele. Seega panustab strateegia oma eripärale tuginedes Eesti kui terviku konkurentsivõime kasvule. Muuhulgas toetatakse strateegiaga uute teenuste ja toodete arendamist, mis suurendab nende kättesaadavust kohalikule elanikkonnale.

5. Eesti riiklik turismiarenduskava 2014-2020

Turismiarenduskava visioon:

- ❖ Aastaks 2020 on Eesti turistidele tuntud ja hea mainega Põhjamaade turismisihtkoht, mis pakub meeldejäädavat reisielamust ning kust on soovi korral mugav reisida teistesse Läänemere piirkonna riikidesse.

VIKO strateegia on turismiarenduskavaga kooskõlas – strateegiaga arendatakse piirkondlikku eripära rõhutavat turismiettevõtlust.

6. Ühetekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020

VIKO strateegia on kooskõlas järgmiste rakenduskava prioriteetsete suundadega:

- ❖ kasvuvõimeline ettevõtlus ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teadus- ja arendustegevus;
- ❖ väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine.

VIKO strateegia püüdleb uute toodete ja teenuste arendamise poole, panustades sel viisil ka ühetekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava täitmisesse. Uute kohalikul ressursil baseeruvate toodete ja teenuste arendamine suurendab ka piirkonna konkurentsivõimet tervikuna.

7. Üleriigiline planeering Eesti 2030+

Üleriigilise planeeringu esimeseks põhisuunaks on:

- ❖ Tasakaalustatud ja kestlik asustuse areng, sh:
 - olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine;
 - töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisese ja omavahelise sidustamise kaudu.

VIKO visioonis kajastub püüdlus kujuneda atraktiivseks ning ihaldatud elu- ja ettevõtluskeskkonnaks. Selleks arendatakse ettevõtlust ja turismi, taristut ning elanikkonna kompetentse.

8. Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfond

Fond panustab kolme olulisse suunda:

- ❖ põllumajandus ja metsandus;
- ❖ keskkond ja maapiirkonnad;
- ❖ elukvaliteet ning majandustegevuse juhtimine maapiirkondades.

VIKO strateegia on eelkõige seotud kolmanda valdkonnaga ning keskendub põhiliselt tegevuspiirkonna majanduselu elavdamisele ning elukeskkonna kvaliteedi parandamisele. Seega panustab VIKO strateegia fondi eesmärkide täitmisesse.

9. Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020

Inimarengu valdkonnas on maakonna strateegiliseks arengusuunaks maakonna elukeskkonna kvaliteedi kompleksne parandamine. Seda strateegilist arengusuunda iseloomustab järgmine tegevuskompleks:

- ❖ heakorrainvesteeringud (tänavavalgustus, linna- ja külakeskkond);
- ❖ kergliiklusvõimaluste eelisarendamine;
- ❖ investeeringud spordiobjektidesse, rahvaspordi ja saavutusspordi arendamine;
- ❖ maakonnas pakutava hariduse kvaliteedi kasvatamine, vajalikud investeeringud haridusobjektidesse, ettevõtlikkusõppe arendamine.

VIKO strateegia panustab maakonnas pakutava hariduse arendamisse, suurendades piirkonna elanike ettevõtlikkust ja laiendades silmaringi.

Majandusarengu valdkonnas on maakonna strateegiliseks arengusuunaks maakonna ettevõtluskeskkonna kvaliteedi kompleksne parandamine. Seda strateegilist arengusuunda iseloomustab järgmine tegevuskompleks:

- ❖ tööstusparkide, ettevõtlusalade, ettevõtlusinkubaatorite arendamine ning vastavad turundustegevused;
- ❖ ettevõtluse tugistruktuuride võimekuse arendamine alustavatele ja tegutsevatele ettevõtjatele tugiteenuste pakkumiseks;
- ❖ ettevõtluse vajaduste katmisele suunatud transpordiinfrastruktuuri arendamine – sadamate arendamine, maakondliku lennuvälja rajamine, reisirongiliikluse eelisarendamine Ida-Virumaa linnastu tööjõu mobiilsuse ning turistidevoo suurendamiseks;
- ❖ maakonna majutuskohtade arvu kasvatamine kasvava turistidevoo teenindamiseks.

VIKO strateegia panustab turistide teenindamise võimekuse suurendamisse, mh ka majutuskohdade arvu kasvatamisse.

10. Virumaa rannakalurite strateegia 2015-2023

Visioon: Virumaa kalanduspiirkond on elujõuline, traditsioone väärtustav, avatud suhtumisega kultuuriliselt lõimitud koostööaldis kalurikülade kogukond.

Seda iseloomustab:

- puhas keskkond
- tugev infrastruktuur nii kalandus- kui turismivaldkonnas
- hästi korraldatud kalandus
- erinevate keelekogukondade lõimitus ühistegevustesse
- turvalisus

VIKO strateegia panustab samuti olulisel määral turismivaldkonna (sh infrastruktuuri) arendamisse, mis on VIKO kõige olulisem prioriteet. Koostöö vastavas valdkonnas ühendab olulisel määral mõlemat tegevusgruppi.

11. Aseri valla arengukava 2008-2018

Aseri valla visioon aastaks 2015 on järgmine:

- ❖ Aastal 2015 on Aseri vald tasakaalustatud ettevõtlusstruktuuriga kõrge elukvaliteediga turvaline elukoht ja hinnatud puhkepiirkond, kus on multikultuurne kohalikku identiteeti ja kultuuripärandit väärtustav teadmishimuline elanikkond.

VIKO strateegia panustab mh elukeskkonna arendamisse. Samuti on olulisel kohal ettevõtluse ja turismi arendamine. Aseri valla visioonis on samad komponendid esindatud, mistõttu on need kaks arengudokumenti heas kooskõlas.

12. Lüganuse valla arengukava 2014-2024

Lüganuse valla visioon:

- ❖ Oma mitmekesise ressursi baasil pakub Lüganuse vald sellise kvaliteediga elukeskkonda, mis rahuldab valla praeguste elanike vajadused ning on piisavalt atraktiivne uute elanike valda asumiseks.
 - Heas looduskeskkonnas, infrastruktuuriga seotud elamualade olemasolu
 - Turismiattraksioonide olemasolu ning nende baasil pakutav teenuste pakett
 - Töökohtade olemasolu vallas eelkõige Püssi tööstusala baasil
 - Kvaliteetne haridus - lasteaiad, koolid, noorsootöö
 - Mitmekesine vaba aja veetmise võimalus – noortekeskused, spordivõimalused, kultuuriobjektid

VIKO strateegiaga püüeldakse samuti atraktiivse elukeskkonna poole. Seega on strateegia Lüganuse valla arengukavaga heas kooskõlas.

13. Rägavere valla arengukava 2012-2017

Rägavere valla arenguvision 2017:

- ❖ Aastal 2017 elab piirkonnas sama arv elanikke kui täna
- ❖ Tööhõive on paranenud
- ❖ Avalike teenuste kvaliteet ja maht suurenenud
- ❖ Põlula Kool töötab täiskoormusel
- ❖ Inimeste tervis on paranenud läbi sportimisvõimaluste arendamise
- ❖ Valda on elama asunud uusi peresid, kes on soovinud kodu rajada puhtasse looduskeskkonda

VIKO strateegiaga soovitakse samuti suurendada tööhõivet läbi uute töökohtade loomise toetamise. Ka on eesmärgiks elanike arvu vähendamise pidurdamine. Seega on strateegia ja Rägavere arengukava heas kooskõlas.

Sonda valla arengukava on uuendamisel, seega antud juhul pole dokumentide kooskõla võimalik analüüsida.

14. Kohtla valla arengukava 2014-2024

Kohtla valla visioon:

- ❖ 2024 aastaks iseloomustab Kohtla valda tõhusalt toimiv ühistranspordivõrgustik, väikeettevõtjate poolt osutatavate teenuste rohkus ja lastehoiu võimaluste olemasolu. Tihe ja otstarbekas kergliiklusteede võrgustik, mis võimaldab valla elanikel liikuda valla erinevate osade ja piirkondlike keskuste vahel. Valla avatus merele on leidnud aktiivset kasutamist elanike, puhkajate ja kalurite poolt.

VIKO strateegiaga soovitakse samuti suurendada kohalike teenuste arvu. Seega on strateegia ja Kohtla valla arengukava kooskõlas.

15.

Kasutatud materjalid

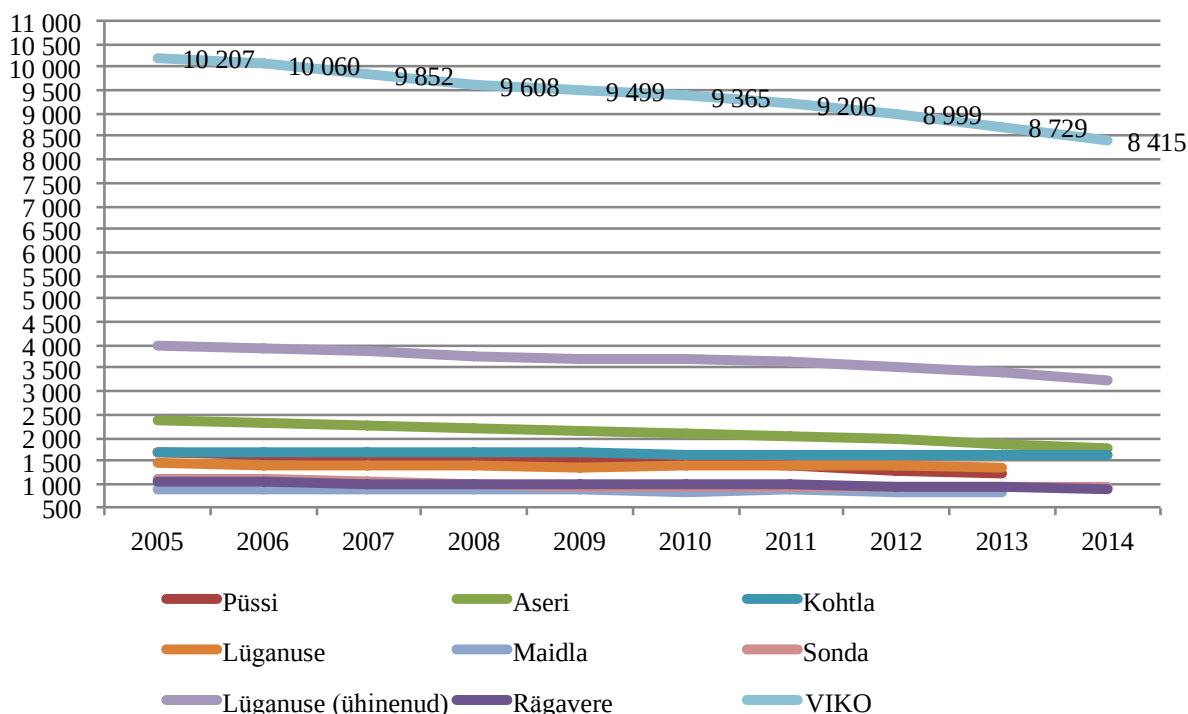
1. “Aseri valla arengukava 2008-2020”, Aseri Vallavalitsus, 2008
2. “Kohtla valla arengukava 2014-2024 lähteanalüüs”, Kohtla Vallavalitsus, 2013
3. “Kohtla valla arengukava 2014-2024”, Kohtla Vallavalitsus, 2013
4. “Lüganuse valla arengukava 2014-2024”, Lüganuse Vallavalitsus, 2013
5. “MTÜ Virumaa Koostöökogu strateegia 2008-2013”, MTÜ Virumaa Koostöökogu, 2010
6. “Rägavere valla arengukava aastateks 2012-2017”, Rägavere Vallavalitsus, 2012
7. “SüdameTee kontseptsioon”, Ida-Viru Ettevõtluskeskus, 2013
8. “Virumaa Koostöökogu strateegia 2015–2023”, Virumaa Rannakalanduse Ühing, 2015
9. Eesti Hariduse Infosüsteem. Andmed koolide ja lasteaedade kohta (www.ehis.ee)
10. Eesti Maaelu Arengukava 2014-2020, Põllumajandusministerium, 2014
11. Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020, Siseministeerium, 2013
12. Eesti riiklik turismiarengukava 2014-2020, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, 2013
13. Ida-Viru maakonna arengukava 2014-2020, Ida-Viru Maavalitsus, 2012
14. Konkurentsivõime kava “Eesti 2020”, Vabariigi Valitsus, 2013
15. Lääne-Virumaa arengustrateegia 2007-2015, Lääne-Viru Maavalitsus, 2006
16. Püssi linna arengukava 2003-2018, Püssi Linnavalitsus, 2003
17. Rahandusministeeriumi kodulehekülg. Andmed kohalike omavalitsuste eelarvete kohta (<http://www.fin.ee/kov-eelarved-ulevaated>)
18. Statistikaameti kodulehekülg (www.stat.ee)
19. Turismiportaal www.visitestonia.com
20. Tootukassa kodulehekülg. Andmed registreeritud töötute kohta (www.tootukassa.ee)
21. Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020, Vabariigi Valitsus, 2014
22. Üleriigiline planeering “Eesti 2030+”, Siseministeerium, 2012

Lisa 1. Tegevuspiirkonna hetkeolukorra analüüs

1. Elanikkond²⁷

VIKO tegevuspiirkonna elanikkond on perioodil 2005-2014 märkimisväärselt vähenenud (vt joonis 1). Aastal 2005 elas piirkonnas Rahvastikuregistri andmetel 10 207 inimest, kümne aasta jooksul on elanike hulk kahanenud 1792 inimese võrra (18%). Seisuga 01.01.2014. oli VIKO piirkonna elanike arv 8415.

Kohtla vallata oli Rahvastikuregistri andmetel tegevuspiirkonna elanike arv 2005. aastal 8526 inimest ja 2014. aastal 6807 (vähenemine 1719 inimese ehk 20,2%). Seega parandas Kohtla valla liitumine 2015. a tegevuspiirkonna rahvastiku näitajaid, kuigi üldine tendents – elanikkonna vähenemine – on jäänud samaks.

Joonis 1. VIKO tegevuspiirkonna elanikkonna dünaamika perioodil 2005-2014²⁸

VIKO piirkonda kuuluvatest omavalitsustest kahanes eelmisel perioodilelanike arv kõige kiiremini Püssi linnas, mis mõjutab seeläbi ka ühinenud Lügánuse valla näitajaid. Ühinemise eelsel perioodil (2005-2013) vähenes Püssi elanikkond 458 inimese ehk 27,4%. Suurt langustendentsi näitab ka Aseri vald, mis on perioodil 2005-2014 vähenenud 581 inimese võrra ehk 24,7% oma rahvastikust. Ka Sonda ja Rägavere näitajad pole oluliselt paremad (elanike arv on kahanenud enam kui 15%). Maidla ja Lügánuse valdade elanikkonna vähenemine on enne ühinemist jäänud maakonna keskmistest allapoole. Kohtla valla puhul on rahvastiku arvu vähenemine olnud kõige väiksem (vt tabel 1).

²⁷ Analüüs on koostatud 2014. a. andmetest lähtuvalt. Strateegia põhidokumendis on rahvastikunäitajad ka seisuga 01.01.2015

²⁸ Rahvastikuregister, seisuga 1. jaanuar

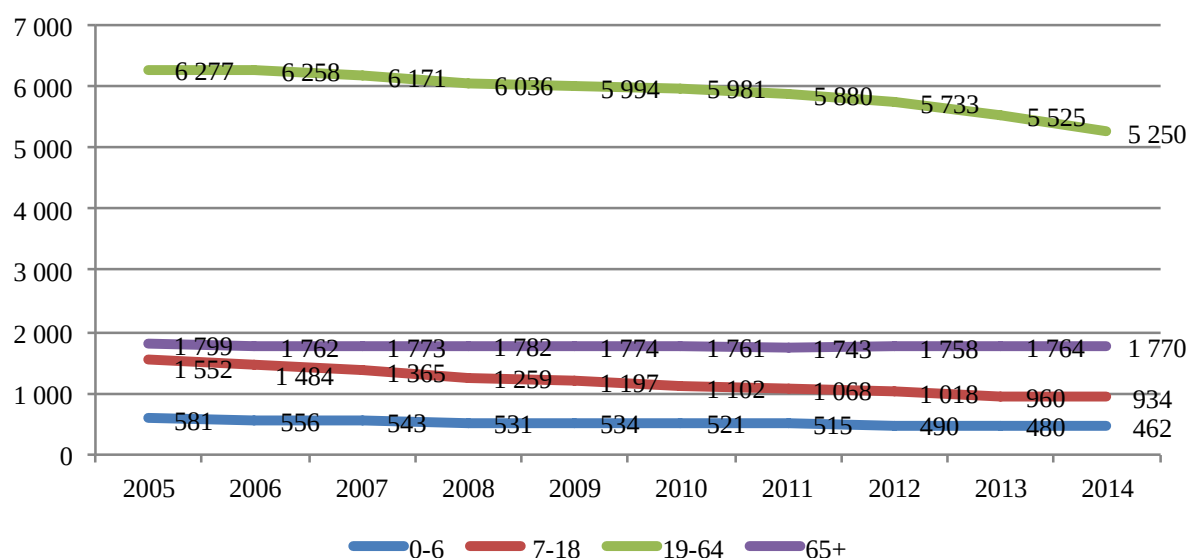
Piirkonna tõmbekeskuse Kiviõli linna näitajad pole VIKO piirkonna omast märkimisväärselt paremad. Linn on kümne aastaga kahanenud 1296 elanikku võrra(18,2%).

Seega on VIKO piirkond väheneva elanikkonnaga, kahanemise tempo ületab nii Lääne- ja Ida-Virumaa kui ka Eesti keskmist (vt tabel 1).

Tabel 1. VIKO tegevuspiirkonna omavalitsuste elanikkonna dünaamika perioodil 2005-2014²⁹

	2005	2014	Muutus
Aseri	2 353	1 772	-581 / -24,7%
Lüganuse ühinenult	3 993	3 232	-761 / -19,1%
sh Lüganuse	1 434		-73 / -5,1% ³⁰
sh Maidla	887		-72 / -8,1%
sh Püssi	1 672		-458 / -27,4%
Rägavere	1 049	890	-159 / -15,2%
Sonda	1 131	913	-218 / -19,3%
Kohtla	1 681	1 608	-73 / -4,3%
VIKO	10 207	8 415	-1792 / -17,6%
Kiviõli	7 110	5 814	-1296 / -18,2%
Ida-Virumaa	176 913	155 936	-20977 / -11,9%
Lääne-Virumaa	68 149	62 088	-6061 / -8,9%
Eesti	1 370 224	1 354 670	-15554 / -1,1%

Kõik neli peamist vanusegruppi VIKO piirkonnas on viimase dekaadi jooksul vähenenud (vt joonis 2 ja lisa 1.1). Kõige kiiremini kahanev vanusegrupp on sarnaselt Eesti keskmisele kooliealised (7-18), kuid ka teiste rühmade, va vanemaealised (65+) puhul on langustendents olnud märkimisväärne.

Joonis 2. VIKO tegevuspiirkonna nelja peamise vanusegrupi dünaamika perioodil 2005-2014³¹

Vanusegrupiti saab välja tuua järgmised tähelepanekud:

²⁹ Rahvastikuregister, seisuga 1. jaanuar

³⁰ Lüganuse, Püssi ja Maidla puhul on arvestatud rahvaarvuga enne ühinemist (seisuga 01.2013)

³¹ Rahvastikuregister, seisuga 1. jaanuar

- ❖ **vanusegrupp 0-6** on VIKO piirkonnas viimase kümne aasta jooksul kahanenud 20,5% ehk 119 lapse võrra. Eestis keskmiselt on aga antud grupi suurus märkimisväärselt kasvanud (18,7% ehk 16 580 lapse võrra). Seega erineb VIKO piirkond oluliselt Eesti keskmisest. Laste arv on vähenenud kõikides piirkonna omavalitsustes. Siinkohal on oluline välja tuua, et Lügane ja Maidla valdades laste arv enne ühinemist suurenes (vastavalt 24 ja 3 lapse võrra), kuid Püssi liitumine (üheksa aasta jooksul vähenes laste arv 67 ehk 62,6% võrra) muutis vastava näitaja 2014. a negatiivseks. Samuti on vanusegrupp kolme lapse võrra suurenenud Kohtla vallas. Arvestades järgnevate sündmusikku jõudvate põlvkondade vähest arvukust, kiireneb lasteaiaeliste grupi vähenemine, mis vähendab mh nõudlust lasteaiakohtadele;
- ❖ **vanusegrupp 7-18** on viimase kümne aasta jooksul kahanenud keskmiselt 39,8% ehk 618 lapse ja noore võrra. Ka Eestis keskmiselt on antud grupi suurus kahanenud, kuid seda suhteliselt siiski vähem (26,2%). Eranditult on laste ja noorte arv vähenenud kõikides VIKO piirkonna omavalitsustes. Selline olukord võib tähendada mh vajadust kohaliku koolivõrgu korrastamise järgi, sest üha kahaneva õpilaste arvu juures ei pruugi olla struktuur jätkusuutlik;
- ❖ **vanusegrupp 19-64** on viimase kümne aasta jooksul kahanenud keskmiselt 16,4% ehk 1027 inimese võrra. Eesti keskmine näitaja on aga samal perioodil veidi tõusnud (0,6% ehk 4827 inimest). Vanusegrupi suurus on kahanenud kõikides VIKO piirkonna omavalitsustes, enim Aseris (385 inimese ehk 26,8%), kõige vähem ühinenud Maidlas (3 inimese ehk 0,6%). Ka ühinemata Lügane ja Kohtla vallas on tööealise vanusegrupi vähenemine olnud keskmisest aeglasem. Kokkuvõtvalt tähendab selline olukord, et maksumaksjate hulk on kahanenud, mis avaldab mõju omavalitsuste tulubaasile;
- ❖ **vanusegrupp 65+** on viimase kümne aasta jooksul erinevalt Eesti keskmisest samuti kahanenud. Samas on kahanemine võrreldes teiste gruppidega olnud oluliselt väiksem (1,6% ehk 29 inimese võrra) ning alates 2012. aastast on vanusegrupi arvukus tõusnud. Eestis on samal ajal antud grupi arvukus tõusnud 7,8% ehk 17 575 inimese võrra. VIKO piirkonna omavalitsustest on vanemaelise grupi suurus kasvanud vaid Rägavere vallas (9 inimese ehk 5,5%). Võttes arvesse üldisi rahvastikuprotsesse, võib eeldada elanikkonna vananemist ja seega ka vanemaelise elanikkonna osakaalu järjepidevat suurenemist piirkonnas. Samas võib eeldada, et vastavate teenuste mahtudele on antud grupi arvukuse muutuse mõju pigem tagasihoidlik, kuna absoluutnumbrites ei ole muutused väga suured.

Sarnaselt VIKO piirkonnale on kõikide vanusegruppide suurus keskmiselt vähenenud ka mõlemas maakonnas, va vanemaelised Lääne-Virumaal.

Võrreldes omavahel VIKO piirkonna elanike sissekirjutust (Rahvastikuregistri andmed) ja tegelikku elukohta (Statistikaameti andmed 2011. a rahvaloenduse alusel, mis arvestas inimeste realselt paiknemist), on näha, et summaarselt elab "tegelikkuses" piirkonnas vähem inimesi, kui sinna on sisse kirjutatud (vt tabel 2). Rahvastikuregistri andmetel elab VIKO piirkonnas 8415, Statistikaameti andmetel 7852 ehk 563 inimest vähem. Kõikides piirkonna omavalitsustes elab vähem inimesi, kui sinna on registreeritud. Kõige suuremad on vahed Sonda ja Kohtla valdade puhul.

Andmete erinevus tähendab, et nimetatud 563 inimese maksutulu laekub VIKO piirkonna omavalitsustele, kuid nad ise vähemalt aastaringselt seal ei ela ning tõenäoliselt ka teenuseid

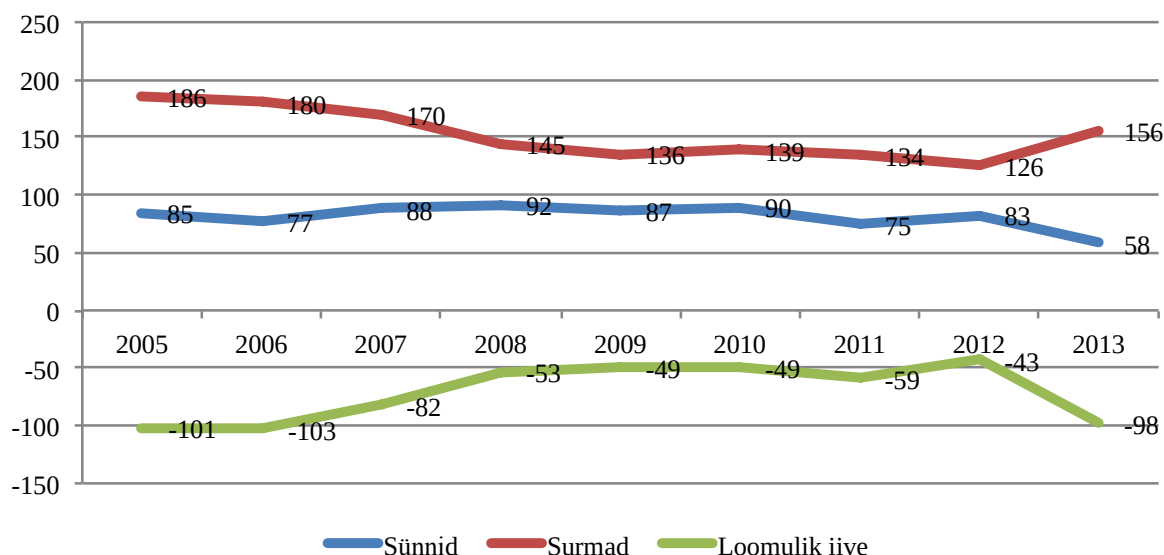
ei tarbi. Seega tuleb arvestada, et tegelikkuses on kohaliku tööjõu pakkuminemõnevõrra väiksem kui Rahvastikuregistri andmed seda näitavad.

Tabel 2. Rahvastikuregistri ja Statistikaameti andmete erinevus seisuga 1.01.2014³²

	Rahvastikuregister	Statistikaamet	Erinevus
Aseri	1 772	1 707	-65 / -3,7%
Lüganuse ühinenult	3 232	3 028	-204 / -6,3%
Rägavere	890	871	-19 / -2,1%
Sonda	913	811	-102 / -11,2%
Kohtla	1 608	1 435	-173 / -10,8%
VIKO	8 415	7 852	-563 / -6,7%
Kiviõli	5 814	5 635	-179 / -3,1%
Ida-Virumaa	155 936	149 483	-6453 / -4,1%
Lääne-Virumaa	62 088	59 583	-2505 / -4%
Eesti	1 354 670	1 315 819	-38851 / -2,9%

Perioodil 2005-2013 on VIKO piirkonna loomulik iive olnud läbivalt negatiivne (vt joonis 3 ja lisa 1.2). Aastakeskmiselt on elanikkonna arv loomulikust iibest tulenevalt vähenenud 71 inimese võrra. Sündimuse kõrghetkeks võib lugeda aastat 2008, mil sündis 92 last. Samas ei erine see väga oluliselt keskmisest (82 sündi aastas). Kõige enam surmasid registreeriti 2005. aastal (186). Aastakeskmine surmade arv maakonna kohta on vaadeldaval perioodil olnud 152. Seega ületab surmade arv keskmiselt sündide omaenam kui kahekordselt.

Keskmiselt on kõige kiiremini kahanenud ühinenud Lüganuse valla elanikkond (30 inimest aastas), kõige vähem aga Kohtla vallas (üks inimene aastas). Murettekitavaks on aga asjaolu, et viimastel aastatel on sündivus VIKO piirkonnas veelgi langenud.

Joonis 3. VIKO piirkonna sündid, surmad ja loomulik iive perioodil 2005-2013³³

Lisaks negatiivsele iibele (10 aastaga -637 elanikku) on VIKO piirkonna rahvaarv vähenenud ka väljarände tõttu. Kokku on rahvaarv perioodil 2005-2014 vähenenud väljarändest tulenevalt ligi 1100 elaniku võrra (keskmiselt u 110 inimest aastas).

³²Rahvastikuregister, 2014, Statistikaamet, 2014

³³ Statistikaamet, 2014

Demograafiline tööturusurveindeks³⁴ on VIKO piirkonna omavalitsuste hulgas läbivalt vähenenud, jäädes reeglina alla Eesti keskmisele, va Rägavere (vt tabel 3). Viimane eristubki selgelt teistest omavalitsustest, kuna Rägavere puhul on indeksi väärtus 2014. a 0,85, mis viitab mõnevõrra kestlikumale vanusstruktuurile. Siiski ei taga ka selline väärtus piisava hulga tööjõu pealekasvu. Kokkuvõtvalt viitab omavalitsuste tööturusurveindeksi väärtus üha suurenevale survele tööealisele elanikkonnale.

Tabel 3. Demograafiline tööturusurveindeks perioodil 2005-2014³⁵

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus 2005-2012
Aseri	0,64	0,60	0,59	0,61	0,60	0,56	0,54	0,55	0,54	0,55	-0,09
Lüganuse	0,85	0,80	0,82	0,92	0,91	0,95	0,90	0,78	0,51	0,55 ³⁶	-0,07
Maidla	1,08	1,01	1,00	0,91	0,92	0,79	0,66	0,67	0,64		-0,41
Püssi	0,99	0,82	0,65	0,55	0,54	0,49	0,51	0,45	0,29		-0,54
Rägavere	0,94	0,90	0,94	0,96	0,88	1,00	0,99	0,78	0,83	0,85	-0,16
Sonda	0,63	0,67	0,64	0,55	0,59	0,56	0,56	0,54	0,43	0,58	-0,09
Kohtla	0,96	0,92	0,94	0,83	0,87	0,80	0,77	0,75	0,61	0,66	-0,21
Kiviõli	0,68	0,62	0,60	0,57	0,58	0,59	0,58	0,57	0,51	0,49	-0,12
Ida-Virumaa	0,84	0,79	0,75	0,70	0,65	0,63	0,61	0,60	0,56	0,53	-0,24
Lääne-Virumaa	1,11	1,04	1,00	0,95	0,91	0,86	0,82	0,80	0,76	0,78	-0,32
Eesti	0,96	0,91	0,88	0,84	0,81	0,79	0,77	0,78	0,76	0,72	-0,19

Statistikaameti 2014. a maakondade kohta koostatud rahvastikuproгноosist ilmneb, et nii Ida- kui ka Lääne-Virumaa elanike arv jätkab järgnevatel aastatel eeldatavasti suhteliselt kiiret vähenemist (vt joonis 4). Aastaks 2040 prognoositakse Ida-Virumaa elanike arvuks ligikaudu 111 500 ja Lääne-Virumaa omaks u 45 500 inimest. See tähendab, et maakondade elanike arvud vähenevad tänasega võrreldes ligikaudu 40 000 Ida-Virumaal (enam kui 25%) ning 14 500 inimese võrra Lääne-Virumaal (enam kui 20%)³⁷. Arvestades, et VIKO piirkonnas kehtib üldiselt sarnane tendents, võib järeldada, et ka sealse elanikkonna arv jätkab vähenemist olulisel määral.

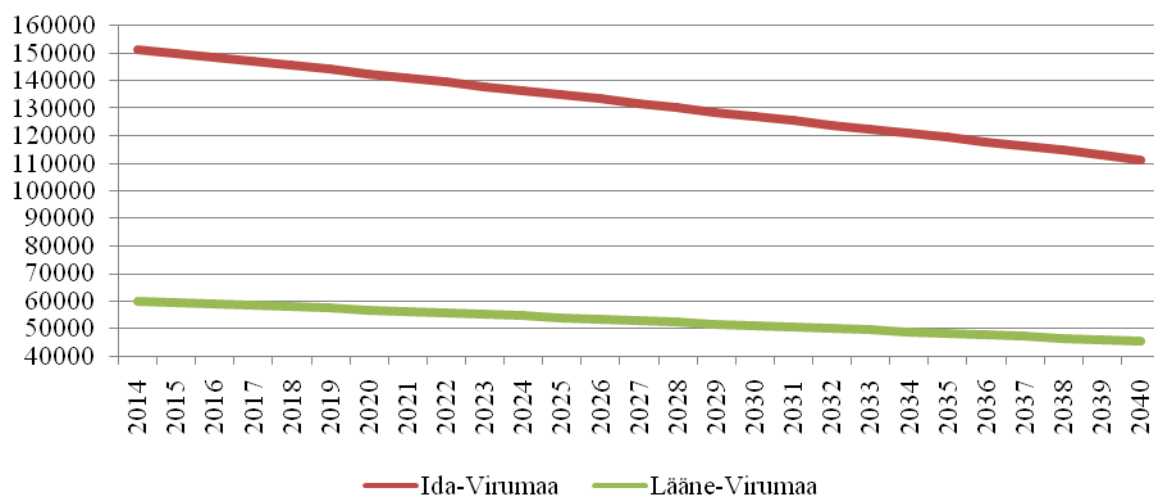
Siit tulenevalt on piirkonna suurimaks väljakutseks ühelt poolt väheneva rahvaarvu tingimustes vajalike teenuste pakkumine ning teiselt atraktiivsete töökohtade loomine, pidurdamaks elanikkonna vähenemist.

³⁴ Demograafiline tööturusurveindeks näitab 5-14-aastaste vanuserühma suhet 55-64-aastaste vanuserühma, kirjeldades tööturule saabujate osatähtsust võrreldes tööturult lahkujatega (näide: kui indeksi väärtus on 1,5, tähendab see, et kolm inimest saabub tööturule ning kaks lahkub).

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Lüganuse vald ühines 2013. a lõpus Maidla ja Püssiga.

³⁷ Arvestuse aluseks on Statistikaameti andmed tänase elanikkonna arvu osas, mis erinevad mõnevõrra Rahvastikuregistri andmetest, nagu ka eelnevalt välja toodud.

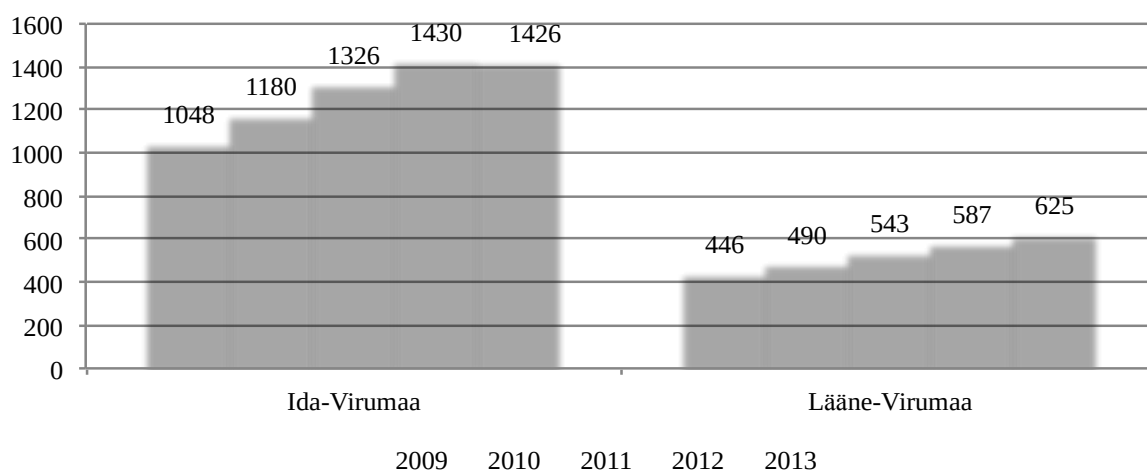
Joonis 4. Ida- ja Lääne-Virumaa rahvastikuproгноos aastani 2040³⁸

³⁸ Statistikaamet, 2014

2. Majandus

2.1 Majanduse üldiseloostus

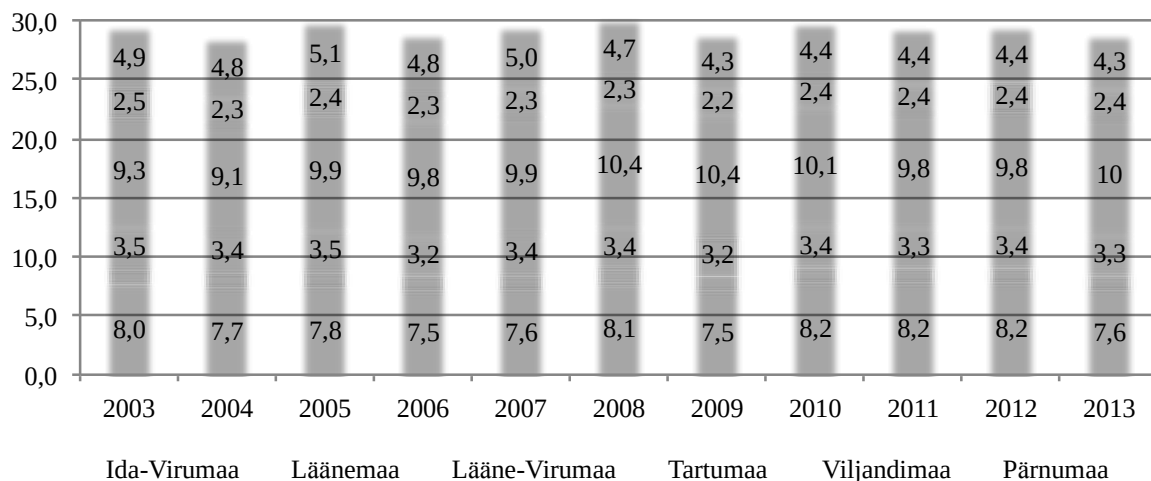
Majanduse mahu üldistavaks näitajaks on sisemajanduse kogutoodang (SKT). Ida-Virumaa SKT oli 2013. aastal 1,4 miljardit eurot jooksevhindades, Lääne-Virumaa vastav näitaja oli 625 miljonit (vt joonis 5). SKT vähenes ootuspäraselt 2009. aastal tulenevalt majanduskriisist, hakates seejärel taas kasvama. 2012. aastaks oli kriisieelne tase mõlemas maakonnas ületatud, seejuures on Ida-Virumaal olnud kasv kiirem. Samas on Ida-Viru maakond viimasel aastal langustendentsi ilmutanud.

Joonis 5. Ida- ja Lääne-Virumaa SKT perioodil 2007-2012³⁹

Ida-Virumaa SKT osatähtsus kogu Eesti riigi omas on perioodil 2004-2013 olnud küllaltki stabiilne (vt joonis 6). Aastal 2013 moodustas see veidi vähem kui 8% riigi SKTst. Maakondade võrdluses positsioneerub Ida-Virumaa Tartu maakonnaga samasse suurusjärku. Lääne-Virumaa osatähtsus riigi SKTs on ligikaudu kahe ja poole korra võrra Ida-Viru maakonna omast väiksem, moodustades 3,3%. Aastal 2013 oli kahe maakonna osatähtsus riigi SKTs seega 10,9%. Arvestades, et VIKO piirkond moodustab mõlemast maakonnast väikese osa, võib eeldada, et viimase osatähtsus riigi SKTs jääb alla poole protsendi.

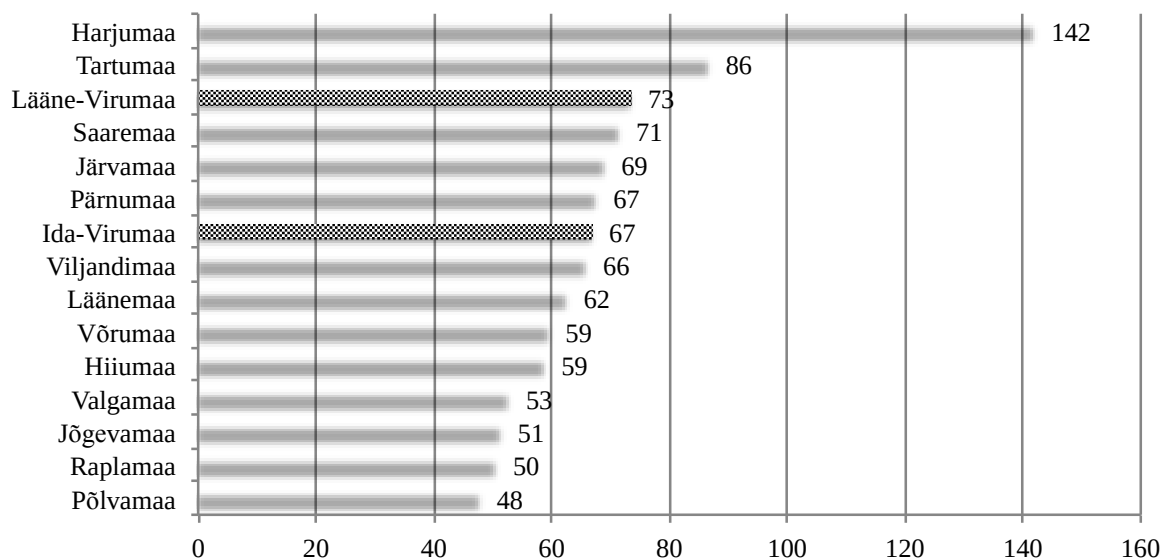
³⁹ Statistikaamet, 2015. Aastast 2013 hilisemad andmed ei ole kättesaadavad.

Joonis 6. Valitud maakondade osatähtsus (%) riigi SKTs aastal 2013⁴⁰

Aastal 2013 oli Ida-Virumaal SKT elaniku kohta 9463 ja Lääne-Virumaal 10 411 eurot. Maakondade võrdluses positsioneeruvad Lääne- ja Ida-Virumaa vastavalt kolmandaks ja seitsmendaks (vt joonis 7). Suurima SKTga elaniku kohta oli 2013. a ootuspäraselt Harjumaa – 20 152 eurot. Ida-Virumaa ja Lääne-Virumaa jäävad sellele alla enam kui kaks korda.

Hoolimata asjaolust, et mõlemad Virumaad paiknevad üldises maakondlikus võrdluses küllaltki heal positsioonil, viitab SKT suurus elaniku kohta suhteliselt madalale lisandväärtusele töötaja kohta. Seega on mõlema maakonna, sh VIKO piirkonna majanduses oluliseks väljakutseks kõrgemat lisandväärtust loovate töökohtade loomise toetamine.

Joonis 7. SKT elaniku kohta, % Eesti keskmisest aastal 2013⁴¹

VIKO piirkonnas on esindatud peaaegu kõik statistilisse profiili kuuluvad ettevõtted, va mäetööstus (vt tabel 4). Ootuspäraselt tegutseb enim ettevõtteid põllu-, metsamajanduse ja kalapüügi valdkonnas (157 ettevõtet), samuti on rohkem hulgi- ja jaekaubanduse (48) ning

⁴⁰ Statistikaamet, 2014. Aastast 2013 hilisemad andmed ei ole kättesaadavad.

⁴¹ Statistikaamet, 2014. 2013. aastast uuemad andmed ei ole kättesaadavad.

töötleva tööstuse (35) firmasid. Ülejäänud valdkondades on ettevõtete arv märkimisväärselt väiksem.

Tabel 4. Statistilisse profiili kuuluvad ettevõtteaastal 2013⁴²

	Ida- Viru- maa	Lääne- Viru- maa	VIKO	Aseri	Lüga- nuse	Sonda	Räga- vere	Kohtla	Kivi- õli
Tegevusalad kokku	6133	4078	402	66	155	45	59	77	158
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	603	994	157	21	74	19	29	14	16
Mäetööstus	6	7	0	0	0	0	0	0	2
Töötlev tööstus	538	349	35	5	12	4	5	9	16
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	20	12	3	1	0	0	0	2	1
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	32	18	1	0	0	0	0	1	2
Ehitus	609	436	28	6	8	3	1	10	17
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	1530	574	48	12	13	7	4	12	41
Veondus ja laondus	613	302	24	2	9	3	4	6	17
Majutus ja toitlustus	178	121	19	7	5	1	3	3	0
Info ja side	136	81	8	0	1	2	3	2	1
Finants- ja kindlustustegevus	41	16	2	0	1	0	0	1	0
Kinnisvaraalane tegevus	282	139	9	1	2	2	1	3	7
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	454	360	16	3	8	0	4	1	9
Haldus- ja abitegevused	234	164	23	1	9	3	3	7	5
Haridus	93	71	4	0	3	1	0	0	0
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	148	93	8	1	5	0	1	1	7
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	110	111	6	4	1	0	0	1	5
Muud teenindavad tegevused	506	230	11	2	4	0	1	4	12

Majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv (NB! Erineb statistilisse profiili kuuluvate ettevõtete arvust ligi 3 korda) on perioodil 2004-2012 kasvanud nii Eestis keskmiselt, Ida- ja Lääne-Viru maakondades kui ka VIKO piirkonnas (vt tabel 5). Suurima majanduslikult aktiivsete ettevõtete arvuga oli 2012. a piirkonnas Kohtla vald (43), väikseimaga Maidla (9).

VIKO piirkonna majanduslikult aktiivsete ettevõtete arvu kasv on olnud mõnevõrra aeglasem nii Eesti kui ka Ida- ja Lääne-Virumaa omast (võrreldes baasaastaga 2004 on ettevõtete arv suurenenud umbkaudu 1,4 korda). Samuti on hoolimata kasvust tegutsevate ettevõtete arv

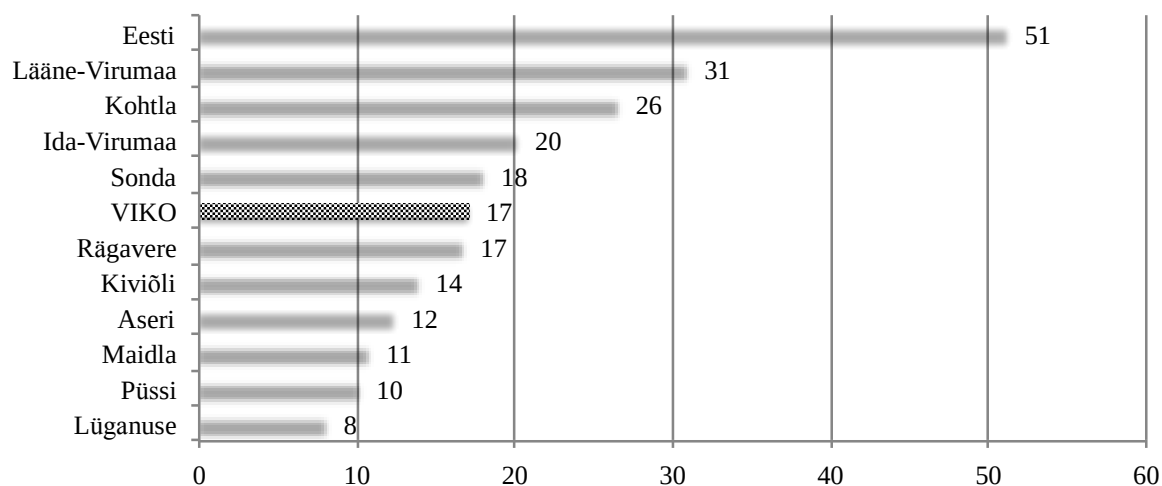
⁴² Statistikaamet, 2014

VIKO piirkonna omavalitsustes suhteliselt väike. Seega on piirkonna väljakutseks reaalselt tegutsevate ettevõtete arvu suurendamine.

Tabel 5. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted⁴³

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Muutus
Aseri	22	25	29	32	33	31	28	23	24	2 / 9,1%
Kohtla	26	25	35	32	37	36	38	41	43	17 / 65,4%
Lüganuse	17	12	16	18	23	28	26	25	28	11 / 64,7%
Maidla	9	8	10	13	9	9	9	9	9	0 / 0%
Püssi	14	12	12	10	15	16	16	14	13	-1 / -7,1%
Rägavere	8	9	11	14	15	20	19	24	16	8 / 100%
Sonda	6	7	11	13	11	11	16	14	17	11 / 183,3%
VIKO	102	98	124	132	143	151	152	150	150	48 / 47,1%
Kiviõli	62	59	63	68	76	79	80	80	85	23 / 37,1%
Ida-Virumaa	2163	2240	2445	2743	2959	2970	2968	3041	3257	1094 / 50,6%
Lääne-Virumaa	1205	1308	1497	1685	1780	1801	1853	1907	1992	787 / 65,3%
Eesti	41467	44840	50705	56139	58895	59677	61863	65032	69733	28266 / 68,2%

Majanduslikult aktiivseid ettevõtteid 1000 elaniku kohta oli 2012. a enim Sonda vallas (vt joonis 8). Oluline on aga täheldada, et kõik VIKO piirkonna omavalitsused jäävad nii maakondade kui ka Eesti keskmisele (51 majanduslikult aktiivset ettevõtet 1000 elaniku kohta) näitajale märkimisväärselt alla. Seega on üheks piirkonna väljakutseks üldise ettevõtlusaktiivsuse suurendamine.

Joonis 8. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted 1000 elaniku kohta aastal 2012⁴⁴

Enamasti, nagu ka Eestis üldiselt, on VIKO piirkonnas levinud mikroettevõtted (vähem kui 10 töötajat), suurettevõtteid (töötajaid 250 ja enam) on üksainus – AS Repo Vabrikud Püssis, Lüganuse vallas (vt tabel 6). Enim tõuseb esile Lüganuse vald, kus tegutseb pisut rohkem ka suuremaid ettevõtteid. Seega on VIKO piirkonna ettevõtluse alustalaks just mikroettevõtted (mida on ca 96% kõikidest ettevõtetest), mille edasise arengu ja konkurentsivõime toetamine on olulise tähtsusega.

⁴³ Statistikaamet, 2014

⁴⁴ Arvutused Statistikaameti ja Rahvastikuregistri andmete põhjal

Tabel 6. Ettevõtete suurus töötajate arvu alusel aastal 2013⁴⁵

	Kokku	Vähem kui 10	10-49	50-249	250 ja enam
Aseri	66	63	2	1	0
Lüganuse	155	148	4	2	1
Rägavere	59	57	2	0	0
Sonda	45	43	2	0	0
Kohtla	77	70	6	1	0
VIKO	402	381	16	4	1
<i>Kiviõli</i>	<i>158</i>	<i>145</i>	<i>11</i>	<i>0</i>	<i>2</i>
Ida-Virumaa	6133	5723	322	72	16
Lääne-Virumaa	4078	3798	237	35	8

VIKO piirkonna omavalitsuste keskmine brutokuupalk oli aastal 2013 Eesti keskmisest madalam (vt tabel 7). Kõrgeimat palka teenisid 2013. a Sonda (867 eurot), madalaimat Aseri (733 eurot)valla elanikud. Viimase kümne aasta jooksul on keskmine palk reeglina enam kui kahekordistunud. Hoolimata asjaolust, et palgakasv on VIKO piirkonna omavalitsustes olnud Eesti keskmisest kiirem, on jätkuvaks väljakutseks keskmise palgataseme kasvatamine ning ka piirkonnasisene ühtlustamine.

Tabel 7. Keskmine brutokuupalk⁴⁶

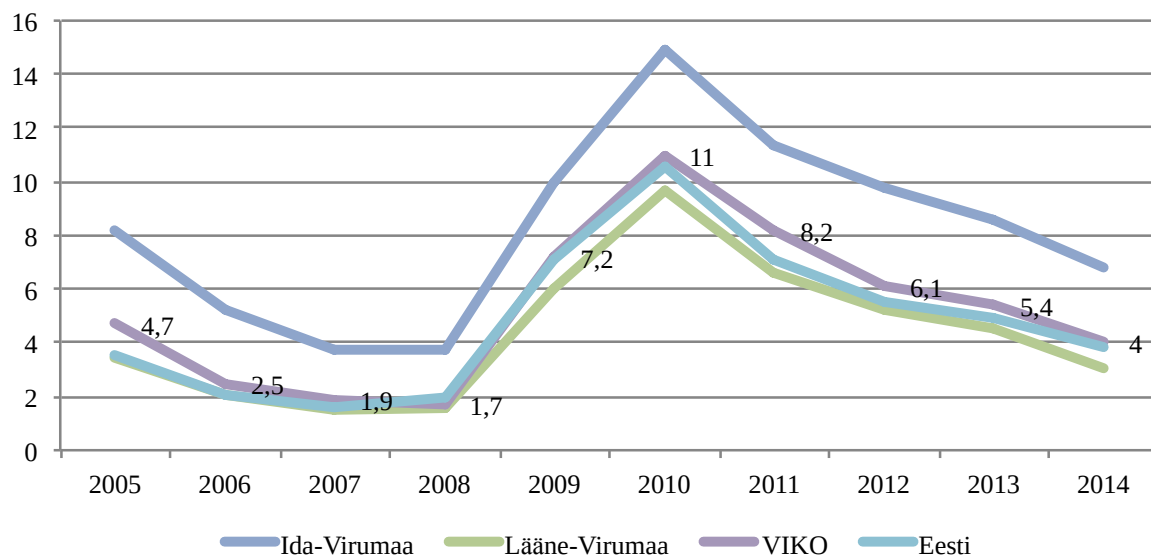
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Muutus
Aseri	394	437	507	602	690	653	642	656	680	733	+339 / 86,1%
Lüganuse	383	448	530	663	764	712	719	766	793	837	+454 / 118,3%
<i>Maidla</i>	<i>361</i>	<i>403</i>	<i>474</i>	<i>584</i>	<i>680</i>	<i>642</i>	<i>665</i>	<i>734</i>	<i>778</i>	<i>786</i>	+425 / 117,8%
<i>Püssi</i>	<i>365</i>	<i>427</i>	<i>483</i>	<i>604</i>	<i>706</i>	<i>661</i>	<i>662</i>	<i>687</i>	<i>736</i>	<i>778</i>	+413 / 113%
Rägavere	328	385	458	571	662	614	624	705	747	788	+460 / 140,1%
Sonda	403	474	569	661	741	719	728	759	801	867	+464 / 115%
Kohtla	357	425	490	601	723	700	684	713	763	812	+455 / 127,2%
<i>Kiviõli</i>	<i>337</i>	<i>380</i>	<i>437</i>	<i>546</i>	<i>655</i>	<i>628</i>	<i>637</i>	<i>664</i>	<i>700</i>	<i>734</i>	+397 / 117,9%
Ida-Virumaa	330	377	431	536	640	626	642	675	716	766	+436 / 132,2%
Lääne-Virumaa	388	447	525	639	728	690	692	722	760	807	+418 / 107,7%
Eesti	443	502	582	705	806	771	767	798	844	900	+457 / 103,1%

Hinnates VIKO piirkonna majandusolukorda töötute osakaalu põhjal, on täheldatav sarnane muster omavalitsuste ja Eesti lõikes (vt joonis 9ja lisa 1.3). Alates 2009. aastast suurenes töötute osakaal tööealise elanikkonna hulgas märgatavalt, saavutades tipu 2010. aastal, alustades seejärel järk-järgulist vähenemist. Kõige enam tabas tööpuudus Aseri valda (2010. a oli 15,9% tööealisest elanikkonnast töötud), kõige vähem Sondat (7,5%). Keskmiselt on piirkonna töötute osakaal ületanud Eesti ja Lääne-Virumaanäitajaid, kuid olnud parem Ida-Virumaa vastavast näitajast.

Absoluutnumbrites oli piirkonnas 2014. a alguses kokku 209 töötut (4% tööealisest elanikkonnast). Seega võib üldistatult väita, et vaba kohapealset tööjõudu on vähe, võttes mh arvesse ka asjaolu, et tegelikkuses elab piirkonnas vähem inimesi, kui on sinna registreeritud.

⁴⁵ Statistikaamet, 2014

⁴⁶ Statistikaamet, 2014

Joonis 9. Töötute osakaal tööstusest perioodil 2005-2014⁴⁷

2.2 Ettevõtlus omavalitsustes⁴⁸

Aseri vald

Enim ettevõtteid on Aseri vallas määratlenud oma põhitegevusalaks põllu- ja metsamajanduse ning kalapüügi (21 ettevõtet aastal 2013). Teisteks suuremateks gruppideks on hulgi- ja jaekaubandus ning mootorsõidukite remont (12 ettevõtet). Üldse on vallas kokku registreeritud 66 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet.

Aseri valla suurimaks tööandjaks on AS Wienerberger, kes tegeleb telliste, katuse- ja käärtelliste tootmisega. Tootmisvõimsuseks on 50 miljonit tellist aastas. 2007. a rajati Aserisse moderne tehas. Teiseks suuremaks ettevõtteks on GK Ehitus, mis tegeleb ehitustööde, ehitusjärelevalve, Acokivide müügi ja montaažiga.

2011. a valmis vallas Aseriaru tuulepark, mille koguvõimsus on 24 MW. Tuulepargi omanikuks on AS 4 Energia.

Veel mõni aasta tagasi tegutses küllaltki suure tööandjana luksushotell Kalwi mõis, kuid praeguseks hetkeks on see suletud ning pole teada, millised on omanike edasised plaanid.

Kohtla vald

Enim ettevõtteid on Kohtla vallas määratlenud oma põhitegevusalana põllu- ja metsamajanduse (14 ettevõtet). Sellele järgnevad hulgi- ja jaekaubandus (12) ning ehitus (10). Kokku on vallas registreeritud 77 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet.

⁴⁷ Töötukassa (andmed on toodud aprilli lõpu seisuga), Rahvastikuregister, 2014

⁴⁸ Info pärineb Statistikaameti avalikest andmekogudest, kohalike omavalitsuste arengukavadest, kui need on olnud kättesaadavad, ja kodulehtedelt.

Olulisemate ettevõtetenä saab välja tuua Uikala Prügila (jäätmekäitus), Inest Market (mööblitootmine), Järve Tootjate OÜ (põllumajandus), Kemasi Ehituse OÜ (ehitus), Saka Mõis (turism).

*Lüganuse vald*⁴⁹

Lüganuse vallas tegutses 2013. a kokku 155 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet. Suurem osa neist oli oma põhitegevusalaks märkinud põllu- ja metsamajanduse ning kalapüügi (74 ettevõtet). Ootuspäraselt moodustas teise suurema grupi jae- ja hulgikaubandus (13 ettevõtet). Küllaltki palju (12) on ka töötleva tööstuse ettevõtteid.

Valla tähtsamateks ettevõteteks on OÜ Sigwar (teravilja- ja seakasvatus ning lihatööstus), Skano Fibreboard OÜ (mööbel ja puitkiudplaadid), AS Repo Vabrikud (puitlaastplaadid), Bendis AB OÜ (rõivaste tootmine) ja Häcke OÜ (sotsiaalhoolekandeteenused).

Püssi linnas asub Püssi tööstusala, millel on potentsiaali meelitada piirkonda uusi investoreid. Tagatud on piisav energiavarustus, samuti on rekonstrueeritud juurdepääsuteed. Püssi tööstusala arendamisega tegeleb SA Ida-Viru Tööstusala Arendus⁵⁰.

Sonda vald

2013. a oli Sonda valda registreeritud 45 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet. Neist suurem osa (19 ettevõtet) olid oma põhitegevusalaks määratlenud põllu- ja metsamajanduse ning kalapüügi. Sellele järgnes jae- ja hulgikaubandus (7). Esindatud on veel töötlev tööstus (4), ehitus (3), veondus ja laondus (3), haldus- ja abitegevused (3) info ja side (2), kinnisvaraalaalne tegevus (2), majutus ja toitlustus (1) ning haridus (1).

VKG ja Kiviõli Keemiatööstus plaanivad aastaks 2020 avada Sondas põlevkivikaevanduse mahuga 4,7 miljonit tonni põlevkivi aastas.

Rägavere vald

Rägavere valda oli 2013. a registreeritud 59 statistilisse profiili kuuluvat ettevõtet. Ootuspäraselt oli suurim osa (29 ettevõtet) märkinud oma põhitegevusalaks põllu- ja metsamajanduse ning kalapüügi. Teise olulise valdkonnana, kuigi oluliselt väiksemana saab välja tuua töötleva tööstuse (5), mille peamiseks haruks on puidutööstus.

2.3 Turism

Ida-Virumaa on mitmekesise looduse, rohkete kultuuritraditsioonide ja vaatamisväärsustega maakond. Kõige paremini saab maakonda iseloomustada sõnaga “kontrastiderohke”. Maakonnas saavad kokku ajalooline tööstuspärand, kaevandused ja ürgloodus.

Ida-Virumaa jaguneb neljaks piirkonnaks:

1. põhjarannik – kitsas ranna-, klindi- ja loopealseala;
2. Tallinn-Narva maantee ja raudtee ümbrusesse koondunud tööstus;
3. kaguossa jäävad suured Alutaguse metsa- ja soomassiivid;

⁴⁹ Sisaldab infot ka Lüganusega ühinenud Maidla valla ja Püssi linna kohta.

⁵⁰ www.ivia.ee

4. Peipsi põhjarannik pikkade liivarandadega.

Turismi arengutrendid on viimastel aastatel Ida-Viru maakonnas olnud positiivsed. Oluliseks eristavaks momendiks on laialdase tööstuspärandi olemasolu ja selle turistidele eksponeerimine. Turistide arv on kasvanud, eriti kiire on kasv olnud idaturu suunal. Teisalt on turismi infrastruktuur arengut takistavaks teguriks, selgelt on tuvastatav tendents, kus majutus- ja toitlustuskohtade nappus ei võimalda täielikult ära kasutada olemasolevate atraksioonide ja rajatiste potentsiaali.

Maakonnas on kolm turismi tõmbekeskust, milleks on Narva- ja Narva-Jõesuu, Peipsi järve äärne piirkond ning Toila-Jõhvi-Kohtla.

VIKO piirkonda kuulub ka Rägevere vald Lääne-Virumaalt. Vald paikneb enamjaolt Kirde-Eesti lavamaal, valla lõuna- ja edelaosa iseloomustab Pandivere kõrgustiku äärealale omane looduskeskond. Rägavere vald kuulub territoriaalselt tootmisväärse põlevkivi leiupiirkonda, siin leidub ka fosforiiti, osalt valla territooriumil asuv Sirtsu raba on turbarikas, mille kaitseks on loodud Sirtsu looduskaitseala.

Viimase kümne aasta jooksul on majutatud turistide arv nii Eestis tervikuna kui ka Lääne- ja Ida-Virumaal märkimisväärselt kasvanud (vt tabel 8). Seejuures on majutatute arvu kasv (145% võrra Lääne- ja 136% Ida-Virumaal) olnud Eesti keskmisest (55% võrra) kiirem. Oluline nihe on tekkinud Soome ja Venemaa turistide võrdluses. Kui 2004. aastal olid siseturistide kõrval kõige suuremaks majutujate grupiks soomlased, siis 2013. aastaks selle positsiooni üle võtnud Venemaalt pärit külastajad (kasv Lääne-Virumaa puhul enam kui 23 ja Ida-Virumaa 13 korda). Siiski majutuvad enim siseturistid.

Võrdluses teiste maakondadega on näha, et majutatute arvu kasv on Lääne- ja Ida-Virumaal reeglina suurem, va Viljandimaa (kasv 148%).

2013. aastal moodustasid kõikidest majutatutest (279 879 majutust kahe maakonna peale kokku) suurema osa (u 53%) ööbimised puhkuse eesmärgil (147 224 majutust). Tööga seotud ööbimisi oli 78 679 ja muid 53 976. Seega võib öelda, et nii Lääne- kui ka Ida-Virumaa on esmajoonel puhkusereiside sihtkohad.

Tabel 8. Majutatud perioodil 2004-2013⁵¹

	2004	2007	2010	2013	Muutus
Eesti	1 922 126	2 343 044	2 401 763	2 980 865	1058739 / 55%
Harjumaa	1 124 314	1 240 812	1 358 068	1 698 306	573992 / 51%
sh Tallinn	1 062 579	1 140 764	1 289 372	1 561 677	499098 / 47%
Ida-Virumaa	70 754	114 533	125 451	166 760	96006 / 136%
sh siseturistid	50 795	87 195	86 631	98 869	48074 / 95%
sh Lätist	1 718	3 023	2 831	3 626	1908 / 111%
sh Saksamaalt	1 411	1 861	1 598	2 831	1420 / 101%
sh Soomest	7 385	9 168	10 514	9 266	1881 / 25%
sh Venemaalt	3 112	5 291	16 863	40 480	37368 / 1201%
Lääne-Virumaa	46 254	66 885	84 215	113 119	66865 / 145%
sh siseturistid	33 816	55 004	60 975	79 450	45634 / 135%
sh Lätist	659	1 228	1 193	2 116	1457 / 221%
sh Saksamaalt	3 683	3 163	3 779	5 279	1596 / 43%

⁵¹ Statistikaamet, 2014

sh Soomest	4 588	4 088	11 132	11 791	7203 / 157%
sh Venemaalt	298	372	1 817	7 056	6758 / 2268%
Pärnumaa	240 110	268 237	257 719	295 190	55080 / 23%
Tartumaa	115 302	152 097	161 138	218 179	102877 / 89%
Viljandimaa	18 018	39 613	31 712	44 734	26716 / 148%

Turismiportaali www.visitestonia.com andmetel on Ida-Virumaal 2014. a neljanda kvartali seisuga kokku 80 majutus- ja 56 toitlustusteenust pakkuvat asutust, Lääne-Virumaal vastavalt 70 ja 55.

VIKO piirkonna majutus- ja toitlustusasutustest annab ülevaate tabel 9. Majutusasutustest on domineerivad hostelid, suuremaid valdkonna ettevõtteid ei ole, va Saka Mõis Kohtla vallas. Igas omavalitsuses on olemas vähemalt üks majutust ja toitlustust pakkuva ettevõtte. Võib aga eeldada, et vastavate teenuste osas on oluliselt arenguruumi.

Tabel 9. VIKO piirkonna majutus- ja toitlustusasutused⁵²

KOV	Majutusasutused (kokku 10)	Toitlustusasutused (kokku 8)
Aseri	❖ Veeru puhkemaja ❖ Kõrtsialuse Külustuskeskus ❖ Mereoja kämping ❖ Kalvi küla seltsimaja	❖ Jäägri Grill ❖ Rannu kohvik ❖ Koogu Olerex-i tankla kohvik
Kohtla	❖ Valaste Puhkeküla ❖ Saka Mõis ❖ Ontika Boutique B&B ❖ Kuldkaru Mõis	❖ Valaste kohvik ❖ Ontika Cafe ❖ Saka Mõisa restoran
Lüganuse	❖ Maidla hostel ❖ Allika talu kodumajutus	❖ Purtse kindluse kohvik ❖ Maidla Mõisa Köögi Kiviõli kohvik ❖ Maidla mõisa kelder
Sonda	❖ Tuhamäe hostel	❖ Sonda kõrts ❖ Pagarikoda
Rägavere	❖ Samblamäe hostel ❖ Mõedaku Spordibaasi hostel	❖ Mõedaku kohvik

Huvipakkuvaid turismiobjekte ja aktiivse puhkuse veetmise võimalusi on VIKO piirkonnas mitmeid (vt tabel 10). Põhirõhk on piirkonnas asetatud erinevate tegevuste pakkumisele.

Tabel 10. VIKO piirkonna peamised vaatamisväärsused ja aktiivse puhkuse teenused

KOV	Vaatamisväärsus	Aktiivse puhkuse teenus
Aseri	❖ Meriküla oja astang ja juga ❖ Kõrkküla vaatekoht ilusa vaatega merele ja Kõrkküla kivist ❖ Rannu-Kestla soo ❖ Rändrahn Kestla külas ❖ Aseri savikarjäär ❖ Mustmetsa liivakarjäär ❖ Kalvi park ja pargimets. Kalvi mõisa peahoone ja Kalvi moonakamajade varemed ❖ Kalvi reeskallas ja ürgmets ❖ Aseri tsemendivabriku varemed	❖ Kõrtsialuse Külustuskeskus – savi töötuba, käsitöötuba, seminariruum ❖ Jäägri Grill – jahiturismi teenused ❖ Kalvi Külaselts – mootorpaadi laenutus, seminariruum ❖ Delfi libedarada ja Aseri Autokeskus
Kohtla	❖ Kivisilla juga ❖ Saka Mõis	❖ Saka Klindimõisa matkarada ❖ Ontika maastikukaitseala

⁵² www.visitestonia.com, www.viko.ee, 8.10.2014. Täiendatud 10.03.2015

	❖ Ontika pankrannik – Balti klindi kõrgeim osa ❖ Valaste juga ❖ Kukruse Polaarmõis ❖ Ontika mõis	❖ Aktiivsed tegevused Kukruse Polaarmõisas ❖ Viburada Saka Mõisas ❖ Ratsutamine ratsaspordiklubi Rider
Lüganuse	❖ Lüganuse kirik ❖ Purtse kindlus ❖ Vabadussõjas langenute mälestussammas ❖ Purtse Hiiemägi ❖ Aa mõisahooned ❖ Purtse matkarada ❖ Uhaku Karstiaia ❖ Maidla Mõis ❖ Mõisakompleks ja park ❖ Purtse jõgi ❖ Aidu karjäär ❖ Muraka raba ❖ Sirtsu soo ❖ Sirtsu rändrahn – tähistab Virumaa südant ❖ Püssi tuhamägi ❖ Püssi linna park ❖ Püssi Kultuurimaja ❖ Purtse Jõgi	❖ Aidu Veespordikeskus – veematkad, kanuude laenutus, sukeldumine, veemoto ❖ Purtse jõe arenduskeskus – tennis, jõefestivali PurFest korraldamine ❖ Maidla mõis – seminariruumid, ekskursioonid giidiga, spordisaal ❖ Maidla noortekeskus – keraamikatuba, ujuvsaun, seminariruum ❖ Maidla Jahimeeste Selts – jahiturismi teenused ❖ Džiibisafarid Aidu karjääris ❖ Matkad Sirtsu soos
Sonda	❖ Uljaste järv ja oos ❖ Erra Jõgi ❖ Sirtsu looduskaitseala ❖ Uljaste maastikukaitseala ❖ Uhaku maastikukaitseala	❖ Kiviõli Jahimeeste Ühing – jahiturismi teenused ❖ Uljaste matkarada ❖ Uljaste suvine ja talvine triibu – kalastusvõistlus
Rägavere	❖ Sirtsu looduskaitseala ❖ Võlumäe-Linnamäe maastikukaitseala ❖ Uljaste oos koos järvega ❖ Põlula park parkmetsaga ❖ Mõdriku-Roela maastikukaitseala ❖ Külma-veski allikad allikajärv ❖ Mädaoja määnd ❖ Põlula Pühamänd ❖ Miila Hiiemägi ❖ Kabala raudteejaama peahoone	❖ Mõedaku Spordibaas – suusatamine, rattasõit, discgolf, loodusretked, seminariruum ❖ Miila Seltsimaja – laste ATVde rent, seminariruum ❖ Ojasaare Spordiplats – golf, tennis ❖ Rägavere valla huviklubi – ATV, UTV rent, retked

Lisaks on piirkonna turismileolulise tähtsusega Kiviõli Seiklusturismikeskus, mis pakub erinevaid tegevusi igaks aastaajaks – mäesuusatamine talvel, mägiautod ja trosslaskumine suvel, kohvik, saun, seminariruumid ja bagisafari.

Piirkonnas toimuvad mitmed traditsioonilised suurüritused: Aidu Veefestival, Viru Maraton Mõedaku Spordibaasis, lisaks mitmed muud võistlused, Ojasaare golfi- ja tennisevõistlused, jõefestival PurFest, Uljaste triatlon, Püssi seeriajooks, Aseri savijooks, Lüganuse kirbukas, Kiviõli motokross.

Lisaks mitmesugustele aktiivse puhkuse tegevustele asub piirkonnas mitmeid vaatamisväärsusi. Kõige nimetamisväärsamad on Kohtla vallas asuvad Saka, Kukruse ja Ontika mõisad ning Ontika pankrannik.

Turismivaldkonna arendamisega tegelevad mitmed organisatsioonid. Turismiinfopunktid asuvad Narvas ja Jõhvis. Lisaks on maakonnas SA Ida-Viru Ettevõtluskeskuse eestvedamisel

moodustatud turismiklaster (Elamus Ehedast Energiast), mis ühendab erinevaid turismiettevõtjaid ja omavalitsusi, mille eesmärgiks on tutvustada Ida-Virumaad.

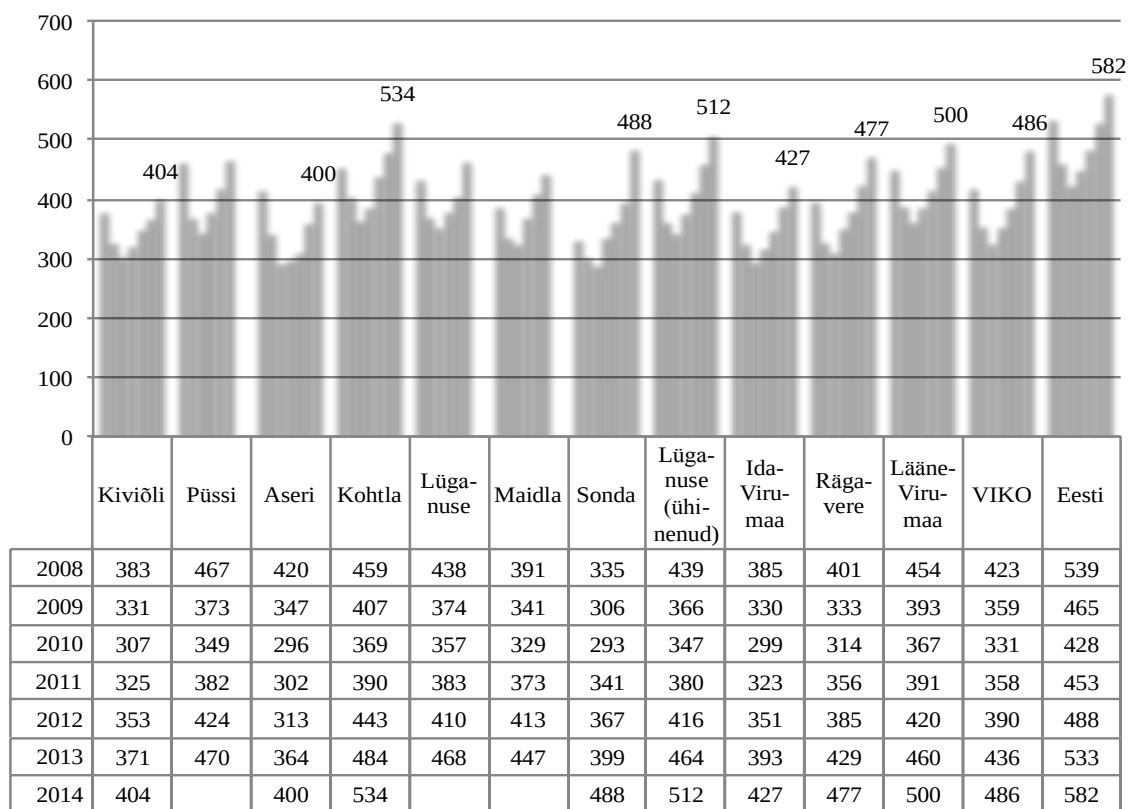
Turismivaldkonna arengusse panustavad veel SüdameTee ja Viru Toit. Esimene neist on turismimarsruut piirkonnas, hõlmates mh kõiki majutus- ja toitlustusettevõtteid. Koostatud on ka vastav arendusdokument – kontseptsioon⁵³. Teine on VIKO ja Kirderanniku Koostöökogu (naabruses tegutsev Leader-tegevusgrupp) ühisprojekt kohaliku toidu väärtustamiseks ja propageerimiseks⁵⁴.

Lääne-Virumaal arendab turismivaldkonda SA Põhja-Eesti Turism (tegutseb ka Ida-Virumaal), turismiinfopunkt asub Rakveres. Maakonna turismiarendukava on aga aegunud (pärib aastast 2004). Lääne-Viru Arenduskeskuses turismivaldkonna töötajat ei ole.

2.4 Omavalitsuste finantsid ja võimekus

Tulumaksu laekumine elaniku kohta on VIKO piirkonna omavalitsustes järjepanu kasvanud, va majanduslanguse perioodil aastatel 2009-2010, mil maksulaekumine vähenes märgatavalt (vt joonis). 2014. aastaks oli majanduslanguse eelse perioodi tase enamasti taastunud.

Suurima tulumaksu laekumisega elaniku kohta (534 eurot aastal 2014) oli Kohtla vald (tõstes seega ka tegevuspiirkonna keskmist näitajat), enam-vähem samal tasemel oli ka Lügánuse vald enne ja pärast ühinemist. Kõige väiksem oli laekumine Aseri valla puhul (400 eurot elaniku kohta aastas). VIKO piirkonna omavalitsused küllaltki sarnase tulubaasiga, jäädes aga Eesti keskmisele (582 eurot elaniku kohta aastas) 96 euro euro võrra alla.

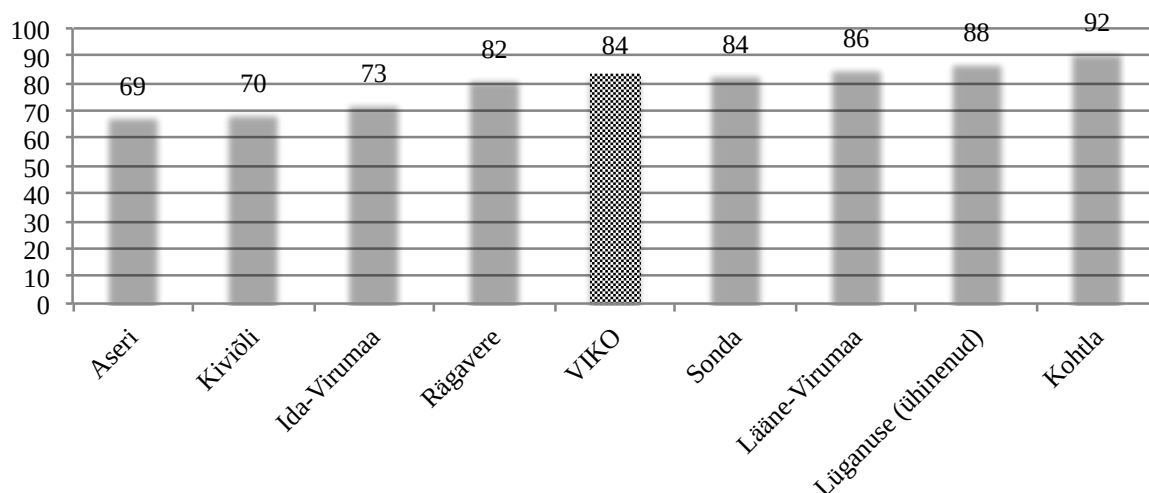

⁵³<http://www.viko.ee/index.php?id=27>

⁵⁴ www.virutoit.ee

Joonis 10. Tulumaksu laekumine elaniku kohta perioodil 2008-2014⁵⁵

Kui võrrelda 2014. a VIKO piirkonna omavalitsuste tulumaksu laekumist elaniku kohta Eesti keskmisega, tuleb tõdeda, et kõik jäävad sellest allapoole (vt joonis 11). Kõige suurem on lõhe Aseri valla (31% alla Eesti keskmise), väikseim Kohtla (8% alla Eesti keskmise) vahel. Seega võib väita, et võrreldes Eesti keskmisega on VIKO piirkonna omavalitsuste tulumaksu laekumine tagasihoidlikum.

Joonis 11. Tulumaksu laekumine elaniku kohta võrreldes Eesti keskmisega (%) aastal 2014; Eesti keskmine=100%⁵⁶

Omavalitsuste põhitegevuste tulud on perioodil 2007-2013 olnud erinevad – absoluutväärtused suurimate ja väikseimate vahel on suured (vt tabel 11). Võrreldes omavahel aastaid 2007 ja 2013, on näha, et tulud on vähenenud peaaegu kõikides VIKO piirkonna omavalitsustes (keskmiselt 4,1% võrra), va Kohtla vald, kus tulud on 12,4% kasvanud. Mõnevõrra parem on olukord Kiviõli põhitegevuste tuludega, mis on vastavalt 8,7% kasvanud. Võrreldes 2007. aastaga on enim vähenenud Aseri valla tulud (12%). Samal ajal on nii mõlema maakonna kui ka Eesti lõikes omavalitsuste põhitegevuse tulud kokkuvõttes kasvanud. Üldjoontes osundab tulude dünaamika seega asjaolule, et omavalitsuste sissetulekud pole oluliselt kasvanud, vaid on pigem vähenenud. Seega tekib küsimus, kuidas korraldada avalike teenuste pakkumist piiratud ressursside tingimustes selliselt, et nende kvaliteet ei kannataks.

Tabel 11. VIKO piirkonnaomavalitsuste tulud põhitegevusest 2007-2013⁵⁷

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Muutus
Aseri	1 622 456	1 728 427	1 371 297	1 415 781	1 400 175	1 408 815	1 426 969	-195487 / -12%
Lüganeuse	3 716 947	3 954 374	3 495 249	3 260 310	3 347 384	3 203 018	3 486 925	-230022 / -6,2%
Rägavere	972 963	1 063 010	951 858	944 178	1 019 999	940 470	912 400	-60563 / -6,2%
Sonda	1 056 790	1 066 670	969 319	971 944	903 568	990 487	1 046 209	-10581 / -1%
Kohtla	1 167 922	1 325 441	1 076 618	1 161 335	1 223 170	1 174 546	1 313 262	145340 / 12,4%
VIKO	8 537 077	9 137 922	7 864 342	7 753 546	7 894 296	7 717 336	8 185 765	-351313 /

⁵⁵ Rahvastikuregister, Rahandusministeerium, 2013. Täiendatud 10.03.2015

⁵⁶ Rahvastikuregister, Rahandusministeerium, 2013. Täiendatud 10.03.2015

⁵⁷ Rahandusministeerium, 2013. Täiendatud 10.03.2015

								-4,1%
<i>Kiviõli</i>	4 894 445	5 436 077	5 012 066	4 809 077	5 127 457	5 106 659	5 319 246	424801 / 8,7%
Ida-Virumaa	127 963 616	143 879 811	124 516 054	124 816 939	130 162 846	133 530 487	140 594 143	12630528 / 9,9%
Lääne-Virumaa	55 227 466	61 493 596	54 094 822	53 706 940	55 215 338	55 536 761	57 675 883	2448417 / 4,4%
Eesti	1 184 384 904	1 344 734 442	1 194 348 918	1 167 254 607	1 225 358 629	1 258 460 917	1 331 988 752	147603848 / 12,5%

VIKO piirkonna omavalitsuste netovõlakoormus on varieeruv, jäädes aga siiski alla lubatud piirmäära (vt tabel 12). Kõige väiksem oli 2013. a Lüganuse valla võlakoormus (5%), kõrgeim Aseris (26%). Seega võib öelda, et VIKO piirkonna omavalitsustel on täiendavate laenuvõtmiseks teatud võimekus olemas, kuid see pole reeglina suur, arvestades muuhulgas ka nende keskmisest madalamat tulubaasi.

Tabel 12. VIKO piirkonna omavalitsuste netovõlakoormus 2007-2013⁵⁸

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Aseri	0%	0%	0%	6%	16%	28%	26%
Lüganuse	0%	0%	0%	0%	0%	19%	5%
Rägavere	0%	0%	0%	2%	17%	16%	23%
Sonda vald	35%	27%	31%	26%	16%	14%	8%
Kiviõli	0%	0%	0%	0%	2%	21%	31%
Kohtla vald	0%	0%	27%	24%	0%	0%	5%
Ida-Virumaa	12%	15%	22%	18%	19%	19%	32%
Lääne-Virumaa	13%	17%	22%	22%	20%	28%	30%

⁵⁸ Rahandusministeerium, 2013. Täiendatud 10.03.2015

3. Avalikud teenused

3.1 Alusharidus

Koolieelsete lasteasutuste ja laste arv peegeldab üldjoontes VIKO piirkonna omavalitsuste elanikkonna proportsioone. Kõige enam on lapsi Lüganuse vallas, kõige vähem Sondas. Aseri vallas eraldi koolieelset lasteasutust ei ole, 01.09.14 ühendati Aseri Keskkool ja Aseri Lasteaed Aseri Kooliks, mille koosseisu kuulub kolm lasteaia rühma. Kohtla vallas koolieelset lasteasutust ei ole, kuid arvestades Ida-Viru maakonna keskuste Jõhvi ja Kohtla-Järve lähedust, võib eeldada, et vajadus teenuse järele on rahuldatud nende baasil.

Tabel 13. Alushariduse kättesaadavus 2014/ 2015 õppeaastal⁵⁹

	Vanusegrupi 0-6 suurus 1.01.2014	Lapsi munitsipaal- lasteaedades	Lasteaedade arv
Aseri	82	55	3 rühma kooli juures
Lüganuse	163	82	2
Rägavere	54	27	1
Sonda	43	32	1, lisaks liitühm kooli juures
Kohtla	120	-	-
VIKO	462	141	5
Kiviõli	299	194	1

3.2 Üld- ja huviharidus

2014/2015 õppeaastal õpib VIKO piirkonna viies koolis kokku 349 õpilast (vt tabel 14). Võrreldes omavahel vanusegrupi suurst õpilaste arvuga piirkonna koolides, jättes arvestamata õpirände, on näha, et koolikohtadega on kaetud u 37% vanusegrupi suurst. Seega võib eeldada, et paljud VIKO piirkonna omavalitsuste õpilased käivad mujal koolis, arvestades mh asjaolu, et Kohtla vallas kooli ei ole.

Võrreldes omavahel õpilaste arvust õppeaastatel 2005/2006 ja 2014/2015, on täheldatav väga suur langus, mis on ka üldist rahvastiku dünaamikat arvesse võttes arusaadav (vanusegrupp 7-18 kahanes 44,5%). Kui õppeaastal 2005/2006 oli piirkonna koolides 734 õpilast, siis õppeaastaks 2014/2015 oli see kahanenud 385 õpilase (52%) võrra.

Piirkonnas on toimunud ka mitmed hariduskorralduse muudatused, mille tulemusena pole gümnaasiumiastet enam Aseri Koolis ja Kiviõli Vene Koolis. Sellele vaatamata on kõik VIKO piirkonna üldhariduskoolid väikeste õpilaste arvudega.

Sellest tulenevalt on piirkonna väljakutseks võimaluste loomine igale õpilasele võimetekohase ja kvaliteetse hariduse omandamiseks, mis võib tingida ka vajaduse koolivõrgu edasiseks ümberkorraldamiseks.

⁵⁹ Eesti Hariduse Infosüsteem, 8.10.2014

Tabel 14. Üldhariduse olukord⁶⁰

KOV	Kool	Vanuse- grupi 7-18 suurus 2014. a	Põhikool		Gümnaasium		Kokku 2005/20 06	Kokku 2014/20 15	Õpilaste arvu vähene- mine
			2005/ 2006	2014/ 2015	2005/ 2006	2014/ 2015			
Aseri	Aseri Kool	173	177	113	41	-	218	113	-105
Lüganuse	Maidla Kool	350	100	56	-	-	100	56	-44
	Lüganuse Keskool		208	84	50	31	258	115	-143
Rägavere	Põlula Kool	95	100	42	-	-	100	42	-58
Sonda	Sonda Kool	98	58	23	-	-	58	23	-35
Kohtla	Haridusasutus puudub	218	-	-	-	-	-	-	-
VIKO		934	643	318	91	31	734	349	-385
Kiviõli	Kiviõli Vene Kool	608	383	280	131	-	514	280	-234
	Kiviõli 1. Keskool		281	238	87	105	368	343	-25

Ametlikult registreeritud huvikoole on VIKO piirkonnas kaks: muusikakool Aseris (42 õpilast õppeaastal 2013/2014) ja huvikool Maidlas (32 õpilast). Lisaks on piirkonnasisene huvikool Kiviõlis – Kiviõli Kunstide Kool, kus käib 193 õpilast. Võib eeldada, et vastavat teenust kasutavad ka VIKO piirkonna õpilased.

Lisaks on igas omavalitsuses rahvamaja (vt ka ptk 3.4), mille juures tegutsevad mitmed huviringid, kellel on oluline roll koos kohalike kogukondadega piirkonna elanike ja eelkõige noorte mitmekülgse vaba aja sisustamisel.

3.3 Sotsiaalvaldkond

Igas VIKO piirkonna omavalitsuses on olemas noortega tegelev institutsioon. Lüganuse vallas on neid kolm: Lüganuse Noortemaja, Püssi Avatud Noortekeskus ja Maidla Noortekeskus. Viimase juurde on moodustatud ka MTÜ Maidla Noored. Sondas tegutseb noortetuba rahvamajas, nii on see ka Rägavere vallas – noortetuba töötab Ulvi Rahvamaja ruumides. Aseris tegutseb Vabaajakeskus. Noortekeskus on olemas ka Kohtla vallas.

Nii Ida- kui ka Lääne-Viru maakonnas tegutsevad noortekogud, mis on maakonna noorteorganisatsioonide “katuseks”.

Kõikides VIKO piirkonna omavalitsustes on palgal üks või mitu sotsiaaltöötajat. Aseris töötab sotsiaalnõunik ja kaks hooldustöötajat. Lüganusel on sotsiaaltöö peaspetsialist, kaks sotsiaaltöö spetsialisti ja ka lastekaitse spetsialist. Rägaveres on samuti olemas sotsiaaltöötaja. Sondas ja Kohtlas on sotsiaalnõunikud.

Tabelis 15 on ära toodud ülevaade peamistest sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna asutustest piirkonnas. Nii perearstiteenus kui ka apteek on peaaegu igas omavalitsuses, va Kohtla. Lisaks asub piirkonnas kaks üldhooldekodu – Aseris ja Rägaveres.

⁶⁰Ibid.

Esmatasandi teenused on piirkonnas seega üldjoontes kaetud. Arvestades aga elanikkonna vananemist suureneb edaspidi vajadus erinevate sotsiaalteenuste arendamise järele.

Tabel 15. Sotsiaal- ja tervishoiuteenuste pakkumine omavalitsustes⁶¹

Omaavalitsus	Sotsiaal- ja tervishoiu valdkonna asutused
Aseri	❖ Aseri Perearstikeskus ❖ Apteek ❖ Lille Turvakodu – vanurite ja puudega inimeste hooldus (60 kohta)
Kohtla	❖ Eakate päevakeskus
Lüganuse	❖ Püssi Päevakeskus ❖ Maidla Päevakeskus ❖ Lüganuse Päevakeskus ❖ Perearstid ❖ Hambaravi ❖ Apteek ❖ SA Kiviõli Tervisekeskus -perearstid
Sonda	❖ Arstipunkt ❖ Apteek ❖ Hambaarst
Rägavere	❖ Ulvi Perearstikeskus ❖ Ulvi Hooldekodu – üldtüüpi ööpäevane hooldeasutus eakatele ja puudega inimestele (renoveeritud)

3.4 Sport ja vaba aeg

Spordiga tegelemiseks on VIKO piirkonnas mitmeid võimalusi (vt tabel 16). Suurimaks valdkonna asutuseks on hiljuti renoveeritud ja laiendatud Aseri Vabaajakeskus, kuid ka teistes omavalitsustes on piisavalt võimalusi. Olulist rolli omab ka Kiviõli linna külje all paiknev Kiviõli Seiklusturismikeskus, mis lisaks kohalikele meelitab olulisel määral külastajaid ka muudest Eesti piirkondadest. Samuti kasutatakse võimalusi, mida pakutakse Jõhvis, Kohtla-Järvel ja Rakveres, mis on kõik u 30minutilise autosõidu kaugusel.

Igas omavalitsuses on olemas raamatukogu ning seltsi- või rahvamaja, kus tegutsevad mitmed erinevad huviringid. Väljakutseks on vastavate teenuste pakkumine ja hoonete majandamine kahaneva elanikkonna tingimustes.

Tabel 16. VIKO piirkonna kultuuri- ja spordiasutused ning -organisatsioonid⁶²

Omaavalitsus	Kultuuri- ja spordiasutused ning -organisatsioonid
Aseri	❖ Aseri Raamatukogu ❖ Aseri Rahvamaja – tegutsevad mitmed erinevad ringid ❖ Aseri Vabaajakeskus – suur spordikompleks, kus on võimalik tegeleda lauatennise, saaljalgpalli, korv- ja võrkpalli, aeroobika, koroon, sulgpalli ja tennisega ❖ Lisaks tegutsevad spordiklubid: Aseri Spordiklubi, Spordimängudeklubi
Kohtla	❖ Saka Raamatukogu ❖ Saka rahvamaja
Lüganuse	❖ Lüganuse Raamatukogu ❖ Maidla Raamatukogu ❖ Püssi Raamatukogu ❖ Soonurme Raamatukogu

⁶¹ Omavalitsuste kodulehed ja arengukavad. Täiendatud 10.03.2015

⁶² Omavalitsuste kodulehed ja arengukavad. Täiendatud 10.03.2015

	❖ Varja Raamatukogu ❖ Lügänuſe Raſvamaja – tegutſevad mitmed erinevad ringid ❖ Püſſi Kultuurimaja – suure lavaga ſaal, kus on võimalik korraldada suuremaid ürituſi, ſpordisaal ❖ Maidla Raſvamaja ❖ Mürakaru mängutuba ❖ Püſſi Spordiklubi ❖ Maidla Põhikooli Spordihoone ❖ Lügänuſe tenniseväljakud
Sonda	❖ Sonda Raſvamaja – tegutſevad erinevad ansamblid ja eakate ühendused ❖ Sonda Raamatukogu
Rägavere	❖ Ulvi Raamatukogu ❖ Viru-Kabala Raamatukogu ❖ Raſvamaja – Ulvi mõisahoones tegutſev klubi, kus tegutſevad mitmed huviringid ❖ Mõedaku Spordibaas

4. Kodanikuliikumine

Kodanikuliikumise aktiivsus on maapiirkondades oluline näitaja mh seoses võimekusega pakkuda kohalikke avalikke teenuseid kolmanda sektori organisatsioonide kaudu.

Ida-Virumaal oli 2013. aastal registreeritud 2565 kolmanda sektori organisatsiooni ja Lääne-Virumaal 1240, neist VIKO piirkonnas kokku 134.

Ida-Virumaa tasandil tegutsevad kolm Leader-tegevusgruppi: Kirderanniku Koostöökogu, Virumaa Koostöökogu ja Peipsi-Alutaguse Koostöökogu. Tegevusgrupid ühendavad ja koordineerivad mitmete kolmanda sektori organisatsioonide tegevusi. Kolmanda sektori arendamise panustab ka maakondliku arenduskeskusena SA Ida-Viru Ettevõtluskeskus. Lääne-Virumaal tegutseb samuti kolm tegevusgruppi: PAIK, Partnerid ja Arenduskoda. Maakondlikuks arenduskeskuseks on Lääne-Viru Arenduskeskus.

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste arv on võrreldes 2004. aastaga nii maakondades kui ka VIKO piirkonnas märkimisväärselt tõusnud (vt tabel 17). Märkimist väärib aga asjaolu, et aastatel 2012 ja 2013 on organisatsioonide arv vähenenud. See kehtib nii kõikide VIKO piirkonna omavalitsuste kui ka Lääne- ja Ida-Viru maakonna kohta. Tõenäoliselt on valitsusväliste organisatsioonide arvu vähenemist mõneti võimalik selgitada erinevate projektide lõppemisega – võib eeldada, et nii mõnigi MTÜ loodi vaid mingi kindla projekti elluviimiseks.

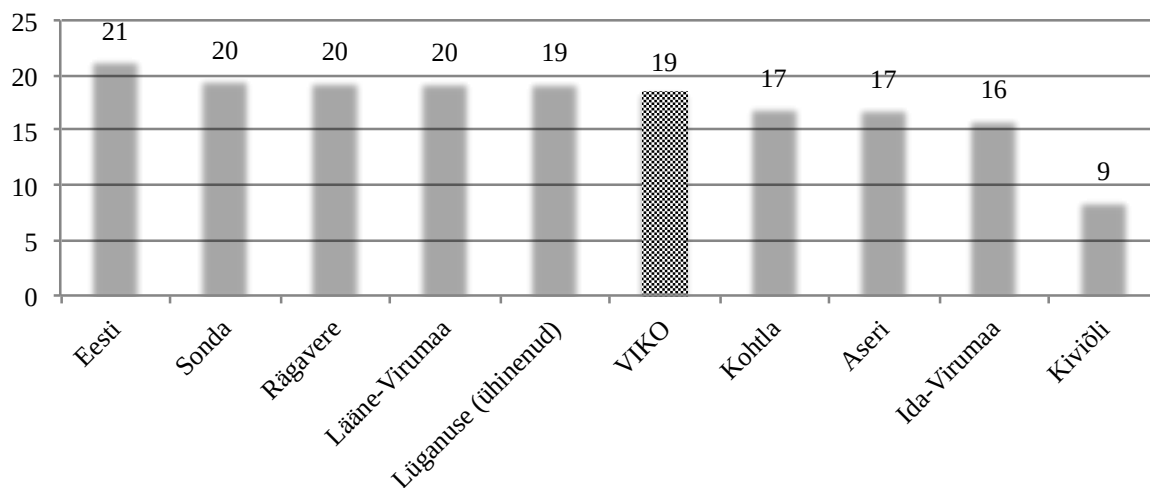
Tabel 17. MTÜde ja SAde arvu dünaamika aastatel 2004-2013⁶³

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Muutus
Aseri	32	33	34	34	33	33	35	35	36	32	0 / 0%
Lüganuse (ühinenud)	33	36	41	48	56	59	66	70	74	66	33 / 100%
Lüganuse	11	13	16	21	24	25	30	34	35	66	24 / 218,2%
Maidla	12	12	13	13	13	15	16	20	20	- ⁶⁴	8 / 66,7%
Püssi	10	11	12	14	19	19	20	16	19	-	9 / 90%
Rägavere	8	10	12	14	16	17	19	21	22	18	10 / 125%
Sonda	6	8	9	12	12	15	17	20	20	18	12 / 200%
Kohtla	18	20	22	24	23	25	26	27	29	28	10 / 55,6%
VIKO	97	107	118	132	140	149	163	173	181	162	65 / 67,6%
Kiviõli	53	53	55	55	51	55	61	59	65	52	-1 / - 1,9%
Ida-Virumaa	2268	2367	2426	2582	2470	2587	2684	2772	2853	2565	297 / 13,1%
Lääne-Virumaa	970	970	1022	1090	1160	1221	1271	1324	1358	1240	270 / 27,8%
Eesti	21454	22576	23484	24956	25598	27458	29086	30298	29016	29133	7679 / 35,8%

Võrreldes mittetulundusühingute ja sihtasutuste arvu elanike arvuga, siis on näha, et aktiivseim on Sonda vald, jäädes aga siiski Eesti keskmisele näitajale alla (vt joonis 12). Seega on väljakutseks kodanikuaktiivsuse suurendamine⁶⁵.

⁶³ Statistikaamet, 2014

⁶⁴Püssi, Lüganuse ja ja Maidla puhul on arvestatud muutustega enne ühinemist.

Joonis 12. MTÜde ja SAde koguarv 1000 elaniku kohta aastal 2013⁶⁶

Kõigis piirkonna omavalitsustes on olemaseltsi- ja rahvamajad, samuti tegutsevad neis mitmesugused külaseltsid. Vastavaid hooneid ning nende sisustust on viimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt edasi arendatud. Paljud kolmanda sektori asutused on saanud oma tegevusele ka erinevaid toetusi, sh Leader-meetmetest. Samas on elanikkonna vähenemisest tulenevalt suurenenud surve hoonetega seotud püsikulude katmiseks.

SA Ida-Viru Ettevõtluskeskuse andmetel iseloomustavad maakonna kolmanda sektori asutusi järgmised näitajad:

- ❖ keskmiselt on organisatsioonis 10 liiget;
- ❖ enamasti saadakse tulusid kas projektidest või omavalitsuste toetustest;
- ❖ reeglina on organisatsioonide omatulu väike;
- ❖ enamikul vabähendustest puudub tegevuskava või strateegia.

On tõenäoline eeldada, et sama kehtib ka Lääne-Virumaa valitsusväliste organisatsioonide kohta.

⁶⁵ Organisatsioonide arvu suurendamine ei ole eesmärk omaette, kuna see ei näita otseselt piirkonna aktiivsust: üks aktiivne organisatsioon võib arengus märksa suuremat rolli mängida kui mitu passiivset.

⁶⁶ Statistikaamet, 2014

Lisa 1.1 Elanikkonna dünaamika perioodil 2005-2014 – täiendav tabel

Vanusegrupp 0-6	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus
Kiviõli	374	364	337	335	337	333	336	323	309	299	-75 / -20,1%
Püssi	107	90	75	69	79	69	62	45	40		-67 / -62,6%
Aseri	133	125	118	114	117	106	98	93	87	82	-51 / -38,3%
Kohtla	117	125	125	123	117	116	111	113	124	120	3 / 2,6%
Lüganuse	67	68	72	76	75	78	90	84	91		24 / 35,8%
Maidla	47	52	53	59	61	58	60	57	50		3 / 6,4%
Sonda	49	40	44	34	31	38	36	41	35	43	-6 / -12,2%
Lüganuse ühinenult	221	210	200	204	215	205	212	186	181	163	-58 / -26,2%
Ida-Virumaa	10 434	10 660	10 074	10 044	10 206	10 224	10 091	9 808	9 407	9 217	-1217 / -11,7%
Rägavere	61	56	56	56	54	56	58	57	53	54	-7 / -11,5%
Lääne-Virumaa	4 494	4 549	4 513	4 495	4 578	4 593	4 628	4 573	4 473	4 381	-113 / -2,5%
VIKO	581	556	543	531	534	521	515	490	480	462	-119 / -20,5%
Eesti	88 481	91 915	93 484	96 665	100 610	103 626	106 209	106 977	106 306	105 061	16580 / 18,7%
Vanusegrupp 7-18	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus
Kiviõli	909	844	751	735	685	650	636	606	618	608	-301 / -33,1%
Püssi	270	256	228	207	195	162	153	136	120		-150 / -55,6%
Aseri	298	280	247	228	205	204	198	184	181	173	-125 / -41,9%
Kohtla	261	247	245	240	245	216	214	215	212	218	-43 / -16,5%
Lüganuse	218	213	209	194	179	178	171	167	154		-64 / -29,4%
Maidla	155	154	141	125	122	113	110	104	97		-58 / -37,4%
Sonda	148	143	118	106	102	90	92	96	96	98	-50 / -33,8%
Lüganuse ühinenult	643	623	578	526	496	453	434	407	371	350	-293 / -45,6%
Ida-Virumaa	24 396	22 769	20 702	19 376	18 172	17 543	17 040	16 747	16 721	16 685	-7711 / -31,6%
Rägavere	202	191	177	159	149	139	130	116	100	95	-107 / -53%
Lääne-Virumaa	11 564	11 310	10 574	9 999	9 450	8 920	8 448	8 053	7 745	7 569	-3995 / -34,5%
VIKO	1 552	1 484	1 365	1 259	1 197	1 102	1 068	1 018	960	934	-618 / -39,8%
Eesti	207 928	199 031	187 061	178 080	169 107	161 885	157 147	153 839	152 882	153 392	-54536 / -26,2%
Vanusegrupp 19-64	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus
Kiviõli	4 277	4 187	4 079	4 042	4 067	3 993	3 903	3 793	3 644	3 480	-797 / -18,6%
Püssi	1 072	1 057	1 053	1 021	1 022	1 005	944	886	829		-243 / -22,7%
Aseri	1 436	1 430	1 390	1 350	1 336	1 310	1 280	1 210	1 136	1 051	-385 / -26,8%
Kohtla	1 060	1 057	1 064	1 057	1 059	1 058	1 061	1 045	1 045	1 025	-35 / -3,3%

Lüganuse	868	863	853	831	821	846	852	852	835		-33 / -3,8%
Maidla	521	529	524	516	518	525	538	527	518		-3 / -0,6%
Sonda	697	681	660	639	618	613	596	593	564	551	-146 / -20,9%
Lüganuse ühinenult	2 461	2 449	2 430	2 368	2 361	2 376	2 334	2 265	2 182	2 056	-405 / -16,5%
Ida-Virumaa	110 387	110 079	109 308	108 890	108 739	108 406	107 169	105 474	102 850	99 386	-11001 / -10%
Rägavere	623	641	627	622	620	624	609	620	598	567	-56 / -9%
Lääne-Virumaa	40 840	41 929	41 332	41 231	41 200	41 211	40 894	40 470	39 752	38 435	-2405 / -5,9%
VIKO	6 277	6 258	6 171	6 036	5 994	5 981	5 880	5 733	5 525	5 250	-1027 / -16,4%
Eesti	848 503	852 205	847 835	854 332	861 160	866 693	869 287	867 557	860 021	853 330	4827 / 0,6%
Vanusegrupp 65+	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Muutus
Kiviõli	1 550	1 546	1 565	1 539	1 504	1 484	1 453	1 432	1 430	1 427	-123 / -7,9%
Püssi	223	218	212	207	210	213	214	225	225		2 / 0,9%
Aseri	486	473	485	493	483	473	464	468	471	466	-20 / -4,1%
Kohtla	243	239	244	243	249	246	251	251	250	245	2 / 0,8%
Lüganuse	281	270	267	278	280	278	278	275	281		0 / 0%
Maidla	164	165	162	164	164	156	147	154	150		-14 / -8,5%
Sonda	237	239	238	230	213	214	213	217	218	221	-16 / -6,8%
Lüganuse ühinenult	668	653	641	649	654	647	639	654	656	664	-4 / -0,6%
Ida-Virumaa	31 696	31 898	32 219	31 753	31 019	30 385	29 793	29 968	30 244	30 648	-1048 / -3,3%
Rägavere	165	158	165	167	175	181	176	168	169	174	9 / 5,5%
Lääne-Virumaa	11 251	11 539	11 657	11 692	11 605	11 596	11 495	11 512	11 601	11 703	452 / 4%
VIKO	1 799	1 762	1 773	1 782	1 774	1 761	1 743	1 758	1 764	1 770	-29 / -1,6%
Eesti	225 312	228 282	232 368	234 133	233 388	233 123	232 820	235 628	239 127	242 887	17575 / 7,8%

Lisa 1.2 Sünnid, surmad ja loomulik iive perioodil 2005-2013 – täiendav tabel⁶⁷

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Eesti	14350 / 17316 / -2966	14877 / 17316 / -2439	15775 / 17409 / -1634	16028 / 16675 / -647	15763 / 16081 / -318	15825 / 15790 / 35	14679 / 15244 / -565	14056 / 15450 / -1394	13531 / 15244 / -1713
Ida-Virumaa	1639 / 2660 / -1021	1498 / 2549 / -1051	1590 / 2636 / -1046	1490 / 2538 / -1048	1453 / 2496 / -1043	1336 / 2455 / -1119	1263 / 2255 / -992	1259 / 2356 / -1097	1239 / 2206 / -967
Kiviõli	64 / 132 / -68	52 / 132 / -80	45 / 142 / -97	48 / 116 / -68	40 / 115 / -75	50 / 117 / -67	53 / 110 / -57	49 / 116 / -67	42 / 107 / -65
Püssi	11 / 12 / -1	8 / 23 / -15	11 / 21 / -10	12 / 17 / -5	9 / 16 / -7	11 / 21 / -10	7 / 16 / -9	5 / 17 / -12	
Aseri	15 / 44 / -29	19 / 51 / -32	27 / 45 / -18	19 / 44 / -25	15 / 43 / -28	14 / 35 / -21	10 / 37 / -27	13 / 35 / -22	15 / 37 / -22
Kohtla	22 / 28 / -6	17 / 23 / -6	21 / 18 / 3	16 / 14 / 2	20 / 14 / 6	19 / 13 / 6	19 / 24 / -5	29 / 21 / 8	11 / 25 / -14
Lüganuse	12 / 52 / -40	13 / 39 / -26	9 / 32 / -23	12 / 22 / -10	13 / 22 / -9	14 / 20 / -6	11 / 16 / -5	16 / 20 / -4	18 / 66 / -48
Maidla	11 / 9 / 2	9 / 15 / -6	7 / 16 / -9	13 / 11 / 2	8 / 13 / -5	11 / 13 / -2	5 / 13 / -8	10 / 11 / -1	
Lüganuse ühinenult	34 / 73 / -39	30 / 77 / -47	27 / 69 / -42	37 / 50 / -13	30 / 51 / -21	36 / 54 / -18	23 / 45 / -22	31 / 48 / -17	18 / 66 / -48
Sonda	3 / 20 / -17	5 / 15 / -10	3 / 22 / -19	5 / 24 / -19	10 / 17 / -7	7 / 18 / -11	9 / 13 / -4	5 / 12 / -7	5 / 14 / -9
Lääne-Virumaa	631 / 915 / -284	712 / 932 / -220	717 / 912 / -195	699 / 930 / -231	688 / 844 / -156	693 / 829 / -136	647 / 807 / -160	636 / 775 / -139	617 / 814 / -197
Rägavere	11 / 21 / -10	6 / 14 / -8	10 / 16 / -6	15 / 13 / 2	12 / 11 / 1	14 / 19 / -5	14 / 15 / -1	5 / 10 / -5	9 / 14 / -5
VIKO	85 / 186 / -101	77 / 180 / -103	88 / 170 / -82	92 / 145 / -53	87 / 136 / -49	90 / 139 / -49	75 / 134 / -59	83 / 126 / -43	58 / 156 / -98

⁶⁷ Esimene number näitab sündide arvu, teine surmasid ja kolmas loomulikku iivet.

Lisa 1.3 Töötus perioodil 2005-2014 – täiendav tabel⁶⁸

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kiviõli	326 / 7,6%	216 / 5,2%	192 / 4,7%	216 / 5,3%	417 / 10,3%	599 / 15%	485 / 12,4%	365 / 9,6%	412 / 11,3%	280 / 8%
Püssi	59 / 5,5%	26 / 2,5%	41 / 3,9%	32 / 3,1%	96 / 9,4%	114 / 11,3%	85 / 9%	52 / 5,9%	54 / 6,5%	
Aseri	60 / 4,2%	36 / 2,5%	20 / 1,4%	25 / 1,9%	124 / 9,3%	208 / 15,9%	136 / 10,6%	105 / 8,7%	63 / 5,5%	38 / 3,6%
Kohtla	62 / 5,8%	34 / 3,2%	20 / 1,9%	20 / 1,9%	73 / 6,9%	112 / 10,6%	88 / 8,3%	66 / 6,3%	55 / 5,3%	45 / 4,4%
Lüganuse	44 / 5,1%	16 / 1,9%	6 / 0,7%	5 / 0,6%	35 / 4,3%	67 / 7,9%	47 / 5,5%	31 / 3,6%	32 / 3,8%	
Maidla	18 / 3,5%	14 / 2,6%	8 / 1,5%	7 / 1,4%	25 / 4,8%	45 / 8,6%	47 / 8,7%	28 / 5,3%	34 / 6,6%	
Sonda	34 / 4,9%	19 / 2,8%	11 / 1,7%	12 / 1,9%	40 / 6,5%	46 / 7,5%	34 / 5,7%	37 / 6,2%	39 / 6,9%	22 / 4%
Lüganuse ühinenult	121 / 4,9%	56 / 2,3%	55 / 2,3%	44 / 1,9%	156 / 6,6%	226 / 9,5%	179 / 7,7%	111 / 4,9%	120 / 5,5%	90 / 4,4%
Ida-Virumaa	9077 / 8,2%	5769 / 5,2%	4082 / 3,7%	4075 / 3,7%	10852 / 10%	16130 / 14,9%	12244 / 11,4%	10307 / 9,8%	8875 / 8,6%	6782 / 6,8%
Rägavere	18 / 2,9%	13 / 2%	10 / 1,6%	2 / 0,3%	40 / 6,5%	64 / 10,3%	43 / 7,1%	28 / 4,5%	19 / 3,2%	14 / 2,5%
Lääne-Virumaa	1405 / 3,4%	895 / 2,1%	616 / 1,5%	673 / 1,6%	2456 / 6%	3984 / 9,7%	2691 / 6,6%	2110 / 5,2%	1782 / 4,5%	1201 / 3,1%
VIKO	295 / 4,7%	158 / 2,5%	116 / 1,9%	103 / 1,7%	433 / 7,2%	656 / 11%	480 / 8,2%	347 / 6,1%	296 / 5,4%	209 / 4%
Eesti	29453 / 3,5%	17626 / 2,1%	13690 / 1,6%	17098 / 2%	60712 / 7,1%	91668 / 10,6%	62009 / 7,1%	47315 / 5,5%	41800 / 4,9%	32662 / 3,8%

⁶⁸ Töötute absoluutarvud (esimene number) ja osakaal tööealisest elanikkonnast

Lisa 2. Virumaa LEADER tegevusgruppide koostöökokkulepe

Mittetulundusühing Arenduskoda, juhatuse esimees Alari Kirt isikus,

Mittetulundusühing Kirderanniku Koostöökogu, juhatuse esimees Margus Paalo isikus,

Mittetulundusühing PAIK, juhatuse esimees Toomas Uudebergi isikus,

Mittetulundusühing Partnerid, juhatuse esimees Aivar Aruja isikus,

Mittetulundusühing Peipsi-Alutaguse Koostöökoda, juhatuse esimees Andrus Aamer isikus,

Mittetulundusühing Virumaa Koostöökogu, juhatuse esimees Andrea Eiche isikus,

sõlmisid 14. aprillil 2015 koostöökokkuleppe:

Virumaa LEADER tegevusgrupid jätkavad koostööd Viru LEADER Koja raames.

1. Tegevused:

- a. Koostööprojektide ettevalmistamine, kooskõlastamine ja teavitamine;
 - b. koolituste, seminaride ja muude ühiste tegevuste korraldamine;
 - c. ettepaneku tegemine Eesti LEADER Liidu juhatuse liikme kandidaadi osas;
 - d. töögruppide moodustamine
 - e. tegevusvaldkonna seadusandluse arutamine;
 - f. LEADER toetuse menetlemise protseduuride osas info ja kogemuste jagamine;
 - g. Eesti LEADER LIIDU ja ELARD teemade arutamine ja ettepanekute tegemine;
 - h. ühtsete seisukohtade kujundamine suhtlemisel Põllumajandusministeeriumi ja PRIAga.
2. Koostöö teemad on kohalik toit, turism, noored, ettevõtlus ja elukeskkond.
 3. Vajadusel tehakse koostööd ka teistel teemadel.
 4. Kulud jaotatakse vastavalt kokkuleppele.
 5. Korraldaja saadab teistele tegevusgruppidele päevakava ja muu informatsiooni. Peale koosolekut saadab korraldav tegevusgrupp kokkuvõtted ja muu informatsiooni. Ürituse või tegevuse korraldaja esitab vajadusel informatsiooni vajalikele asutustele.

Mittetulundusühing Arenduskoda

Roheline tn 19, Tapa 45107

Registrikood: 80015180

Telefon: 325 8690 arenduskoda@arenduskoda.ee

Mittetulundusühing Kirderanniku Koostöökogu

Keskväljak 1 Jõhvi 41594

Registrikood: 80236722

Tel: 332 2215 lag@kirderannik.ee

Mittetulundusühing PAIK

Tehnika 1a Tamsalu 46107

Registrikood: 80236219

Tel.: 322 8448 paik@pandivere.eu

Mittetulundusühing Partnerid

Vallikraavi 8 Rakvere 44306

Registrikood: 80236604

Tel.: 5286307 info@mtupartnerid.eu

Mittetulundusühing Peipsi-Alutaguse Koostöökoda

Tartu mnt 49, Iisaku, 41101

Registrikood: 80236538eipTe

Tel.: 339 3599 pakmtty@pakmtty.ee

Mittetulundusühing Virumaa Koostöökogu

Kõrtsialuse küla, Aseri vald 43406

Registrikood: 80236707

Tel.: 335 7677 info@viko.ee

Lisa 3. Memorandum tegevusgruppide koostööst kalanduse tegevusgrupiga

Kalvi, 07.04.2015

Piirkondlikule arengule suunatud ning Euroopa Merendus ja Kalandusfondi ning Euroopa Põllumajandusfondi Maaelu Arenguks toel tegutsevad tegevusgrupid:

- MTÜ Kirderanniku Koostöökogu (LEADER tegevusgrupp)
- MTÜ Partnerid (LEADER tegevusgrupp)
- MTÜ Virumaa Koostöökogu (LEADER tegevusgrupp)
- MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing (kalanduse tegevusgrupp)

koostasid käesoleva memorandumi tegevusgruppide koostööst.

Memorandumi koostamise ajendid:

- Kalanduse tegevusgrupi Virumaa Rannakalurite Ühendus territoorium kattub arvestatava osaga eeltoodud LEADER tegevusgruppide territooriumitest, mis toob kaasa, et ühe ja sama piirkonna kohalikku arengut suunab üheaegselt kaks tegevusgruppide strateegiat
- Tegevusgruppide teatud tegevusvaldkondasid liitev huvi ning nende tegevuste mõju ületab tegevusgruppide piire.
- Tegevusgruppidel on spetsiifilist kogemust ja oskusteavet, mida on ühiselt otstarbekam ära kasutada
- Arendusressursside efektiivsem haldamine eeldab tõhusat omavahelist kommunikatsiooni ja koostööd.

Koostöömemorandumi sisu

Arvestades eeltoodud koostöövajadusi ning olles arvesse võtnud kõigi tegevusgruppide strateegiates toodud arengusuundi leppisid MTÜ Kirderanniku Koostöökogu; MTÜ Partnerid; MTÜ Virumaa Koostöökogu; MTÜ Virumaa Rannakalurite Ühing kokku perioodiks 2015 – 2020 järgmised koostöötegevuste suunad:

- **Kohaliku toidu valdkonna arendamine läbi kohaliku toidu tootmise (nii põllumajandusliku tootmise, kui kalapüügi), kohapeal toodetud toidu väärindamise ning ühise brändimise ja turundamise.**
- **Turismi valdkonnas uudsete Virumaa rannikut tervikuna hõlmavate turismiteenuste ja –toodete arendamine, ühiste sündmuste planeerimine ning turundust toetava käsitluse loomine ning rakendamine.**
- **Piirkonna kompetentside ja ettevõtlikkuse ühine arendamine läbi ühiste noortele suunatud tegevuste ning ühiste koolituste ja õppereiside elluviimise.**
- **Arendusressursside haldamise valdkonnas informatsiooni vahetamine taotlusprotsesside osas eesmärgiga vältida dubleerimist ning leida kohti võimenduseks, samuti ühiste hindamiskompetentside kasvatamine.**

Lisa 4. Koostööprogramm Viru Toit

Koostööprogrammi partnerid:

Mittetulundusühing Kirderanniku Koostöökogu

Keskväljak 1, Jõhvi, 41594, Ida-Virumaa, EESTI
Esindaja juhatuse liige Margus Paalo
Reg nr 80236722

Mittetulundusühing Virumaa Koostöökogu

Kõrtsialuse küla, Aseri vald, 43406, Ida-Virumaa, EESTI
Esindaja juhatuse liige Andrea Eiche
Reg nr 80236707

1. Koostööprogrammi nimetus.

Viru Toidu programmi elluviimine

2. Programmi ajakava.

Tegevusi viiakse ellu perioodil 2014-2020

3. Programmi eesmärgid.

Kohaliku mikroettevõtluse aktiveerimine ja kohaliku toidu tarbimise suurendamine. Uute toodete ja tootjate tekkimine. Viru Toidu brändimärgi tuntuse saavutamine. Võrgustiku laiendamine ja koostöö tugevdamine turismiettevõtjatega.

Lisa 5. Koostööleping Ungari tegevusgrupiga

COOPERATION AGREEMENT

22.05.2015

Rural development and community members to activate launched a cooperation agreement

Atkar Közseg (Hungary)

Leader Group NGO Viru Co-operation Council (Estonia)

The aims of cooperation

Learn from other countries to give a possibility for cooperation between the community entrepreneurs and to raise entrepreneurship among young people.

Areas of activity

- create opportunities for rural entrepreneurs and community members to gain various contacts
- get acquainted with various Leader projects in order to get started and to develop entrepreneurship
- creating opportunities for networking in rural areas for entrepreneurs
- Young people - acting together, own initiative, enterprise-oriented upbringing, the involvement of young people in the village activities
- Local food and tourism
- Community involvement

Activities will be carried out in the program period of 2014-2020

ANDREA EICHE

Chairman of the board

NGO Viru Co-operation Council

www.viko.ee

info@viko.ee

KOCSIS ATTILA

Mayor

Atkar Közseg

www.atkar.hu

ph@atkar.hu

Lisa 6. Koostööleping Soome tegevusgrupiga

LETTER OF INTENT

25.05.2015

Oriented regional development and the European Agricultural Fund for Rural Development with the support of groups operating activities:

Leader Sepra (Finland) and Leader Group NGO Viru Co-operation Council – MTÜ Virumaa Koostöökogu (Estonia)

The aims of cooperation

Learn from other countries, to give a possibility for cooperation between entrepreneurs and to raise entrepreneurship among young people.

Areas of activity

- create opportunities for rural entrepreneurs to gain various contacts abroad
- get acquainted with various Leader projects in order to start and develop bilateral and multilateral cooperation between entrepreneurs
- youth entrepreneurship and networking
- young people - acting together, own initiative, enterprise-oriented upbringing, the involvement of young people in the village activities and possibilities of social enterprises
- local food and products
- experiences and development of water linked activities and tourism

Activities will be carried out in the program period of 2014-2020

ANDREA EICHE

Chairman of the board
NGO Viru Co-operation Council
www.viko.ee
info@viko.ee

MARJO TOLVANEN

Executive Manager
Leader Sepra
www.sepra.fi
marjo.tolvanen@sepra.fi